

วารสารไทย THAI JOURNAL

ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๑๐๖ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๑

“ขอให้กรมศิลปากรไปลอกจิตรกรรม
ฝาผนังในพระพุทธรณ์สถานที่เขาเขียนเมื่อ
พุทธศักราช ๒๕๐๔ ออก เพื่ออนุรักษ์ไว้และ
ติดตั้งในที่เหมาะสม แล้วเขียนใหม่ให้ลักษณะ
ศิลปกรรมสอดคล้องกับภาพจิตรกรรมตอนบน
เช่น น้ำก็ให้เป็นและลอกแบบช่างโบราณเขียน
เรือก็ให้มีธงทิวปัก หรือจะเขียนพระราชประวัติ
ก็ให้มีลักษณะเหมือนจริง ฉลองพระองค์สวม
อย่างเช่นที่ทรงในปัจจุบัน แต่ให้เป็นสองมิติ
ตามลักษณะภาพไทย”

พระราชดำรัสแก่คณะกรมศิลปากร
ในการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง
พระพุทธรณ์สถาน
ตามแนวพระราชดำริ
วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๓๖

ปกหน้า : พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ภูมิพลอดุลยเดช

(ภาพพระราชทาน)

วารสารไทย THAI JOURNAL

ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๑๐๖ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๑

หมายเลขสากลประจำวารสาร ISSN 0125 572X

คณะกรรมการจัดทำวารสารไทย

ประธานอนุกรรมการ	หม่อมราชวงศ์ศุภวัฒน์ เกษมศรี
รองประธานอนุกรรมการ	นายวิจิตร อวาทกุล
รองประธานอนุกรรมการ	นายเย็นใจ เลหาวนิช
อนุกรรมการ	คุณหญิงคณิดา เลชะกุล
อนุกรรมการ	นางสาวฉวีงาม มาเจริญ
อนุกรรมการ	นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง
อนุกรรมการ	นางสาวนัยนา แยมสาธา
อนุกรรมการ	นางลลิตา อิศรางกูร ณ อยุธยา
อนุกรรมการ	นายสมหมาย จันทรเรือง
อนุกรรมการ	ผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะคราวประชุม (ครั้งละไม่เกิน ๒ คน)
อนุกรรมการและเลขานุการ	นายเมธี เพื่อนทอง
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	นายมานิช คามณีย์
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	นางสาวสายใจ ยิ่งสกุล
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	นายจักรกฤษณ์ มณีปิยะสุต

คณะบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	(นายจาตุร อภิชาติบุตร)
ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้าง เอกลักษณ์ของชาติ	(นายทินกร ภูวปะจิม)

บรรณาธิการ

นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางลลิตา อิศรางกูร ณ อยุธยา	นายเมธี เพื่อนทอง
-----------------------------	-------------------

กองบรรณาธิการ

นางสุภัชมา ชองเจริญ	นางกนิษฐา กิตติสถาพร
นางสุริพร เกียรตินาวิน	นางจันทน์ หาทรัพย์
นายประยุทธ์ ปัญญาศิริ	นายณพพร บุญแก้ว
นางสุมาลี เกตุแก้ว	นางสาวมัทวรรณ นครไทย
นางสุณี กระจำจวุฒิชัย	นายวรวุฒิ อังประทีป
นายวรวุฒิ หอมเนียม	นายสมบัติ สุธรรมรักษ์
ร้อยตำรวจตรีหญิง เมทินี ศรีรุ่งเรือง	นางรัชณี ศรีสุข
นางสาวสายใจ ยิ่งสกุล	

ศิลปกรรม

นายมานิช คามณีย์

ฝ่ายภาพ

นายจักรกฤษณ์ มณีปิยะสุต	นายเกียรติกมล จังใส
-------------------------	---------------------

วารสารไทย เป็นวารสารเพื่อเสริมสร้าง
เอกลักษณ์ของชาติ ด้วยการประชาสัมพันธ์
เผยแพร่ วรรณคดี ปลูกฝัง และให้ความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักงานวารสารไทย

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๖๒๙-๔๔๘๐-๒
โทรสาร ๐-๒๖๒๘๒-๕๓๒๒

พิมพ์ที่

บริษัท เอส.พี.วี.การพิมพ์ จำกัด
๘๘/๒ หมู่ ๑ ตำบลบางไผ่
อำเภอเมืองนนทบุรี จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐
โทร. ๐-๒๔๔๗-๖๒๘๐-๘๑

ห้ามจำหน่าย

เผยแพร่เพื่อเป็นอนิพนธ์นาการแก่ประชาชน
ทั่วไป จากสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์
ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

สารบัญ

ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๑๐๖ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๑

๓

บทบรรณาธิการ

๕

จิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรัตนสถาน
ศิลปกรรมรัชกาลที่ ๙
ตามแนวพระราชดำริ

๒๙

จิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรัตนสถาน
รัชกาลที่ ๙
สายไหม จบกมลศึก

๕๐

ในหลวงในดวงใจ
ระพี สาคริก

๔๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
กับการอนุรักษ์ภาษาไทย
คุณหญิงคณิดา เลชะกุล

๕๖

พระราชพิธีรัชชมงคล
สมโภชสิริราชสมบัติครั้งแรก
ในรัชกาลปัจจุบัน
ทรงสรรค์ นิลกำแหง

๖๐

พระราชพิธีฉัตรมงคล
เพลินพิศ ก่ำราญ

๖๓

ทศโยธา : ความหมายและที่มา
ศ. ดร. นิยะดา เหล่าสุนทร

๖๘

โคลงฉันท์ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน :
จดหมายเหตุที่มีความงามทางวรรณศิลป์
รศ. ดร. ประคอง นิมนานเหมินท์

๗๒

วันวิสาขบูชา
ดร. สมหมาย จันทรเรือง

๘๐

คำไทย - คำเทศ
● พระพรหม
● ชื่อปราสาทบายน

๘๖

ปกิณกะไทย
บุคคล ข่าวสาร ภาษา หนังสือ

บทบรรณาธิการ

พระจรรย์ภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในด้านจิตรกรรม นอกจากภาพวาดฝีพระหัตถ์แล้วยังมีจิตรกรรมอีกลักษณะหนึ่ง ที่กล่าวได้ว่า เป็นแบบอย่างศิลปกรรม รัชกาลที่ ๙ ตาม **แนวพระราชดำริ** ที่ทรงกำกับ ตรวจตรา และพระราชทานแนวทางดำเนินงานอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ๖ ปี ในการรังสรรค์ภาพจิตรกรรมชุดนี้ (๒๕๔๒ - ๒๕๔๘) นับแต่การศึกษาข้อมูลจากภาพถ่ายและบุคคลที่รู้เห็น การร่างภาพต้นแบบลายเส้น การจัดภาพ มุมมอง จนถึงการลงสี โดยทรงเน้นการให้รายละเอียดตามสภาพที่เป็นจริงของยุคสมัย การเขียนภาพจิตรกรรมที่เหมือนจริงทั้งในการใช้สี แสง เงา การสร้างเอกภาพทางฝีมือเหมือนเขียนโดยจิตรกรคนเดียวกัน การพัฒนากรรมวิธีในการเขียนด้วยวิธีการปิดทอง ลงแสงเงาในเนื้อทองแล้วตัดเส้นด้วยสีเข้ม เพื่อให้ความรู้สึกในความเป็นชีวิตและปริมาตร ความเป็นเอกภาพที่มีความประสานกันในเนื้อหาสาระ โครงสร้างของสีและบรรยากาศ ตลอดจนวิธีวางองค์ประกอบของศิลป์ ที่กลมกลืนกับจิตรกรรมของเดิมบนผนังตอนบน และที่สำคัญคือจากภาพแรกถึงภาพสุดท้ายจะมีความเหมือนกันในรูปแบบทรวดทรงของอาคารสถาปัตยกรรมและส่วนประกอบอื่น ๆ แต่มีความแตกต่างในเรื่องพระราชประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และการแต่งกายตามยุคสมัย นั่นคือ **จิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรัตนสถาน ในพระบรมมหาราชวัง** ขณะเดียวกันกรมศิลปากรซึ่งรับสนองพระราชดำริก็ได้วางระบบบริหารจัดการใหม่โดยให้ศิลปินผู้ถนัดเขียนภาพลักษณะใดก็ให้ฝากฝีมือไว้ในงานที่ตนถนัดทุกแห่งทุกช่อง เป็นการรักษาลักษณะศิลปกรรมให้มีความสม่ำเสมอ

เป็นที่น่าสนใจที่แบบอย่างศิลปกรรมในรัชกาลที่ ๙ ตามแนวพระราชดำรินี้ อยู่ที่พระพุทธรัตนสถาน เป็นเขตพระราชฐานที่มีได้เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชม คณะผู้จัดทำวารสารไทยด้วยความอนุเคราะห์จากกรมศิลปากร จึงได้จัดทำภาพชุด จิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรัตนสถาน พร้อมบทความพิเศษ พิมพ์เผยแพร่เป็นการเฉลิมพระเกียรติคุณให้เป็นที่ประจักษ์

บทความทางวิชาการตลอดจนคอลัมน์ประจำของวารสารไทยทุกฉบับ ท่านผู้อ่านสามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้ที่เว็บไซต์ของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ www.identity.opm.go.th

ทรงสรรค์ นิลกำแหง
บรรณาธิการ

จิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรัตนสถาน
ศิลปกรรมรัชกาลที่ ๙ ตามแนวพระราชดำริ

พระพุทธรูปยรัตนจักรพรรดิพิมลมนิรมย์

พระพุทธรัตนสถาน

พระราชทานแนวพระราชดำริ

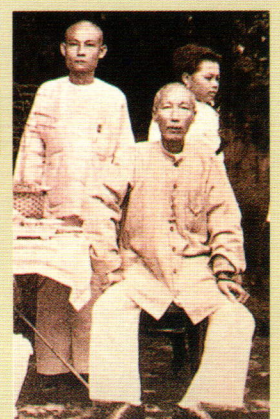
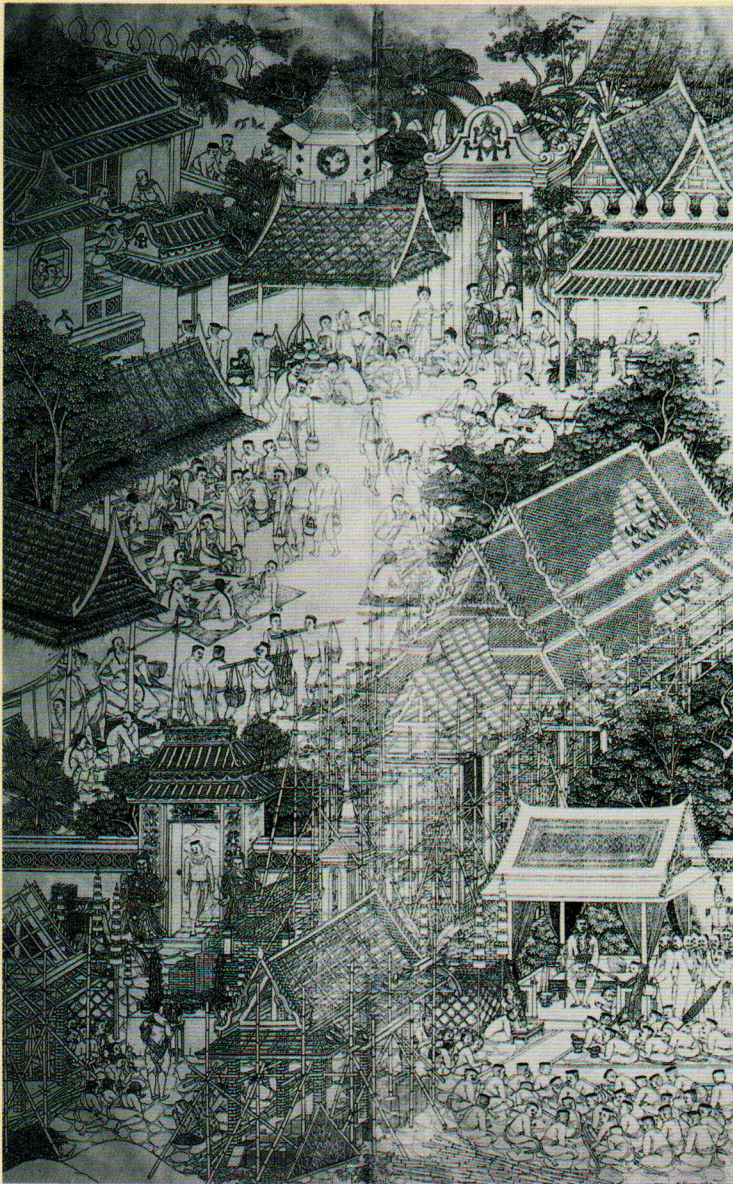

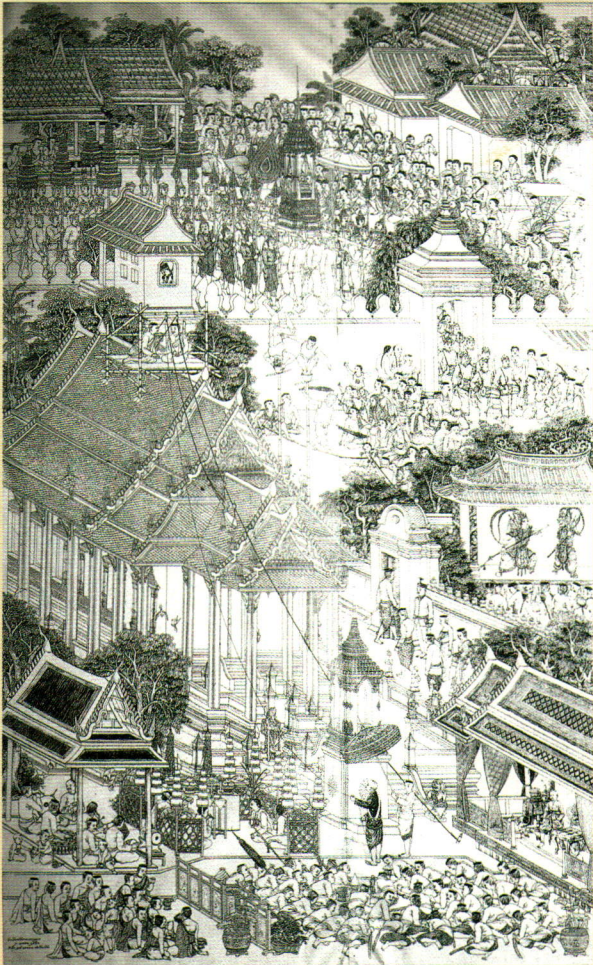

จิตรกรรมฝาผนังด้านล่าง
เหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๔ - รัชกาลปัจจุบัน

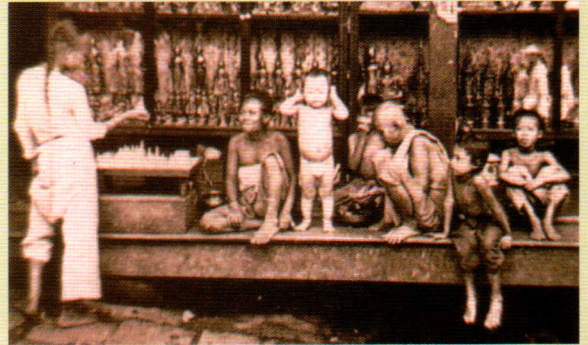
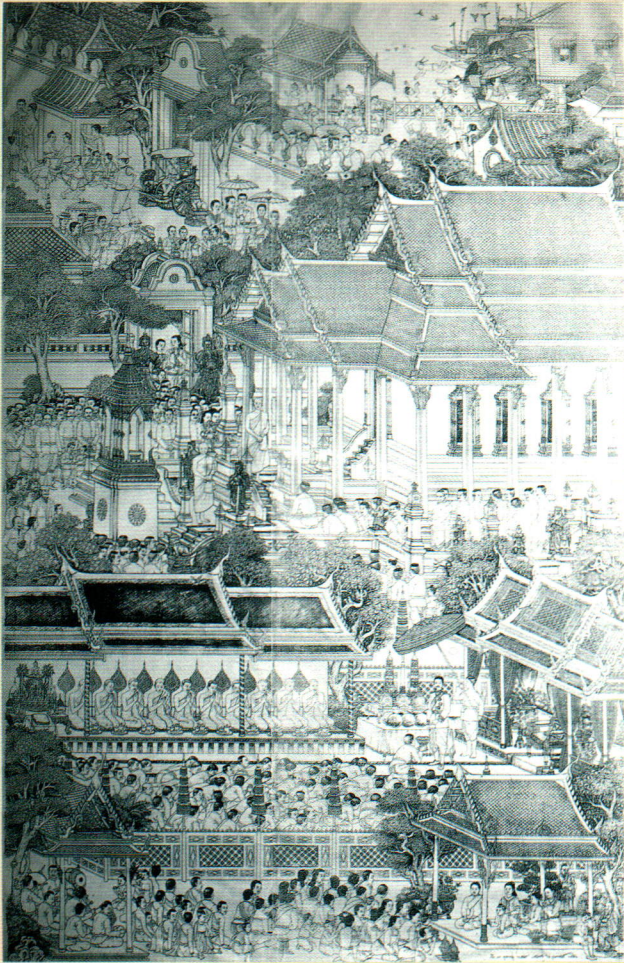
ผนังระหว่างพระบัญชรช่องที่ ๑ จิตรกรรมเหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๔ สร้างพระพุทธรัตนสถาน
ภาพต้นแบบลายเส้นและตัวอย่างภาพถ่ายประกอบการศึกษา

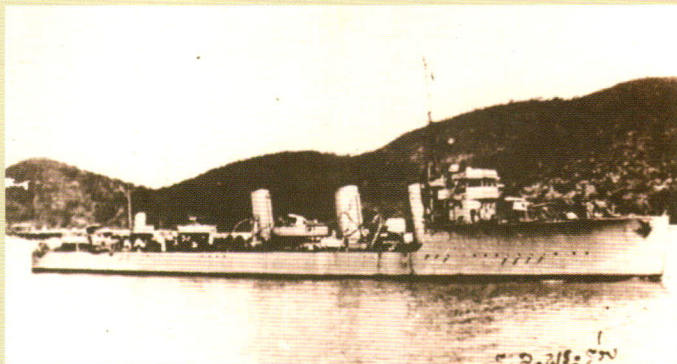
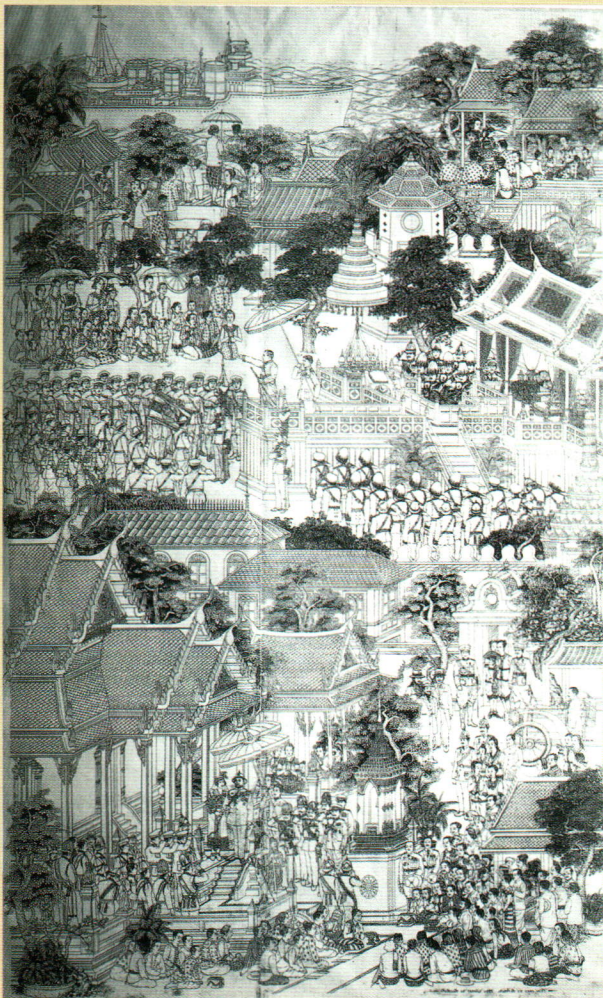
ผนังระหว่างพระบัญชาช่องที่ ๒
จิตรกรรมเหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๔
สมโภชพระพุทธรัตนสถาน ภาพต้นแบบลายเส้นและตัวอย่างภาพถ่ายประกอบการศึกษา

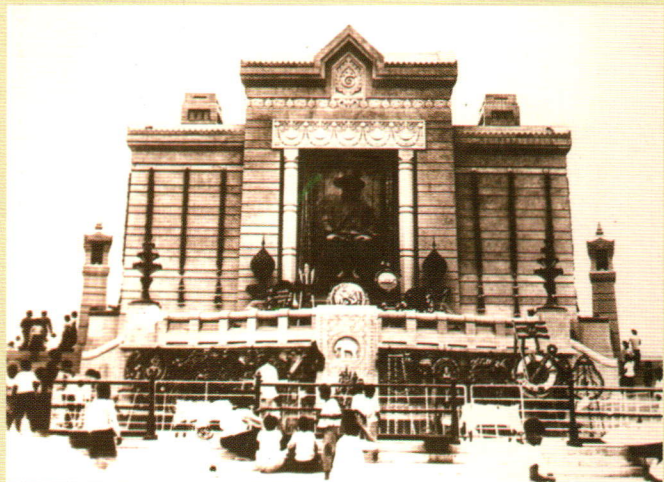
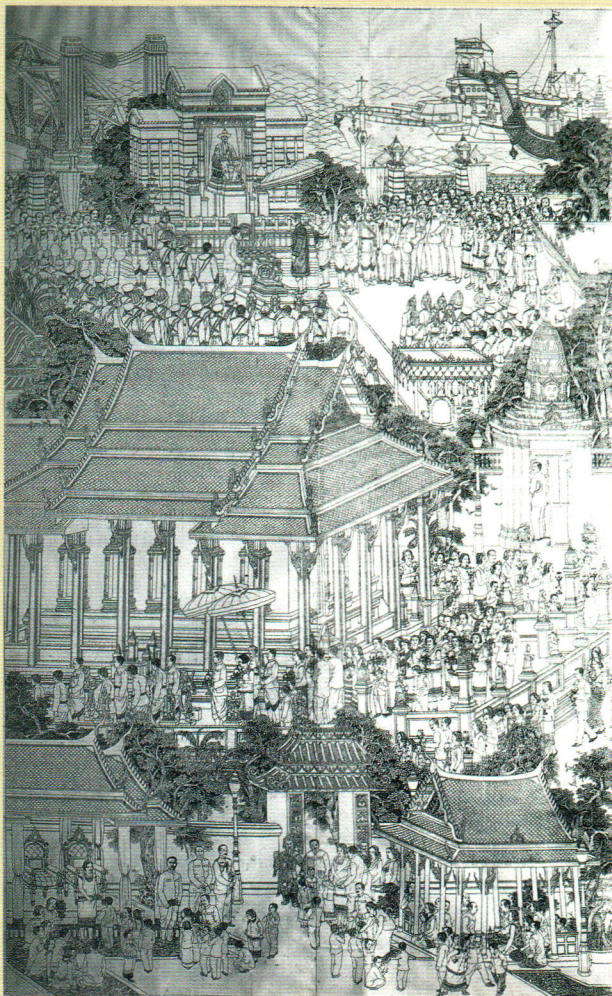
ผนังระหว่างพระบัญชรช่องที่ ๓
จิตรกรรมเหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๕ แปลงพระวิหารพระพุทธรัตนสถานเป็นพระอุโบสถ
ภาพต้นแบบลายเส้นและตัวอย่างภาพถ่ายประกอบการศึกษา

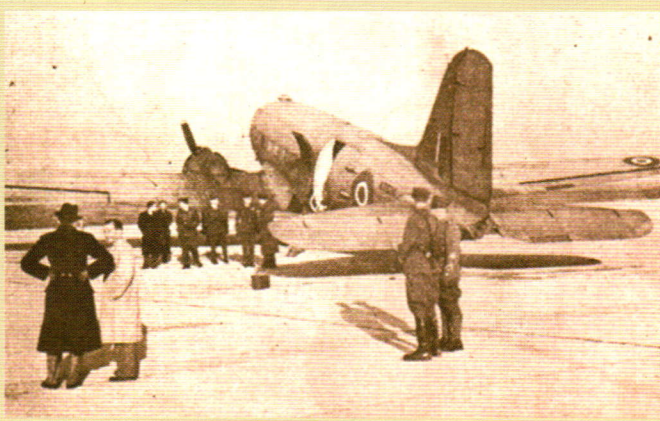
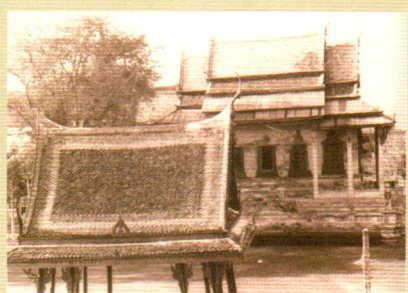
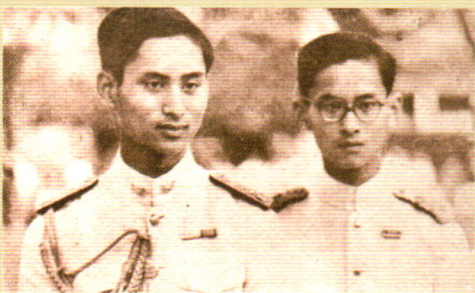
ผนังระหว่างพระบัญชาช่องที่ ๔
จิตรกรรมเหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๖
เสด็จพระพุทธรัดสถานภาพต้นแบบลายเส้นและตัวอย่างภาพถ่ายประกอบการศึกษา

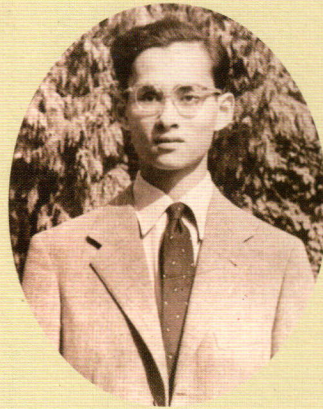
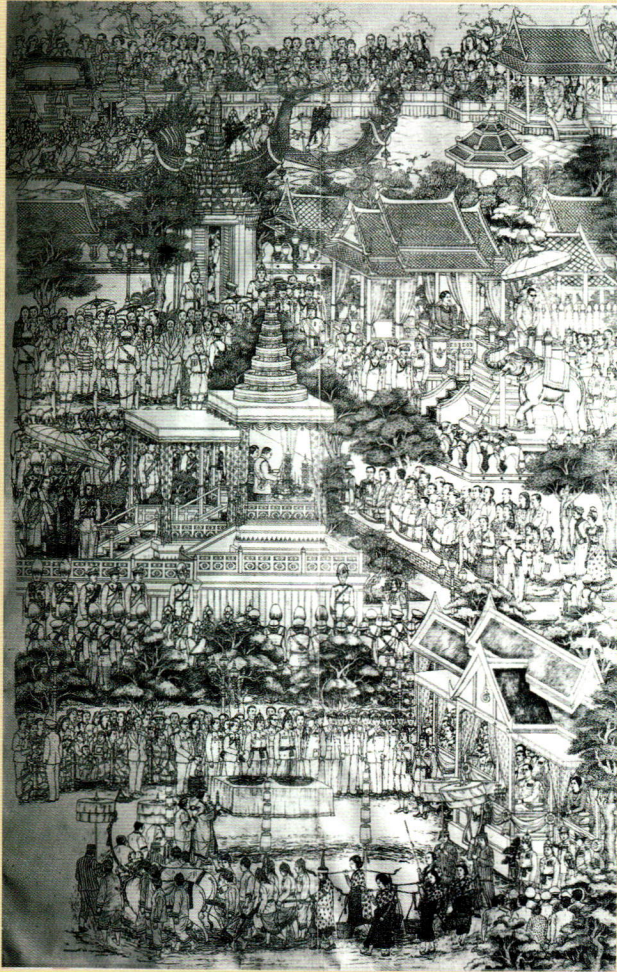
ผนังระหว่างพระบัญชาของที่ ๕
จิตรกรรมเหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๗
ทรงเวียนเทียนรอบพระพุทธรัตนสถาน
ภาพต้นแบบลายเส้นและตัวอย่างภาพถ่ายประกอบการศึกษา

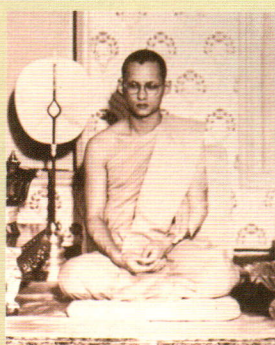
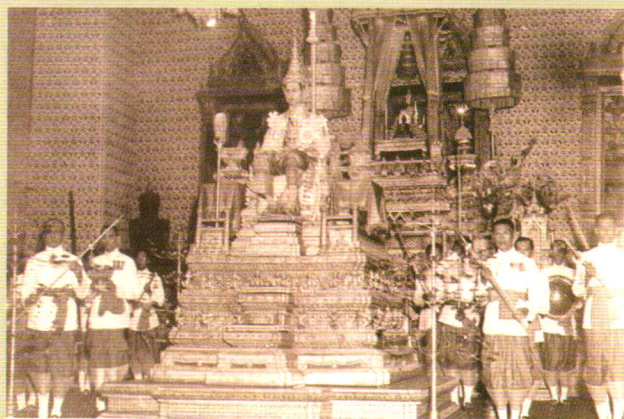
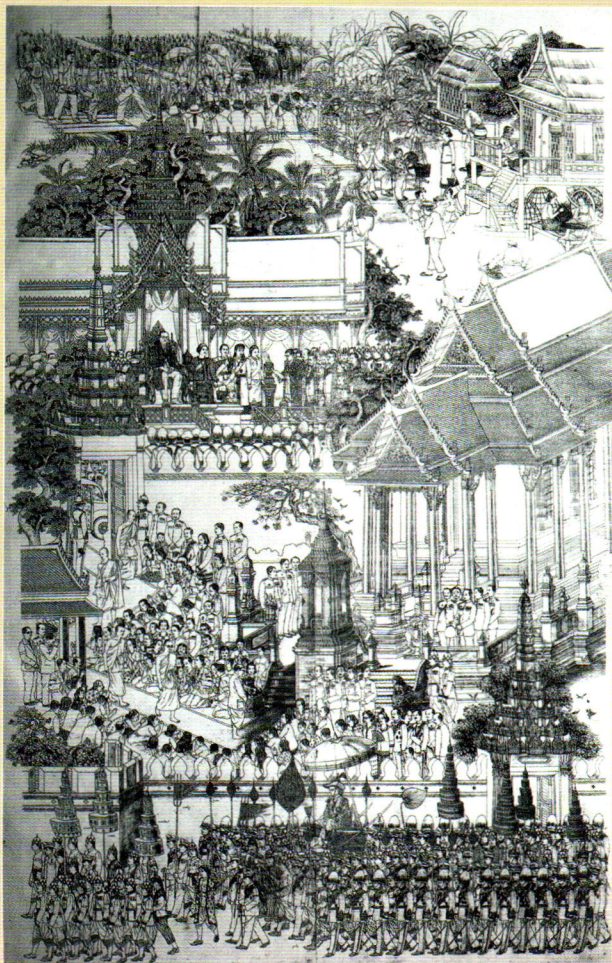
ผนังระหว่างพระบัญชาช่องที่ ๖
จิตรกรรมเหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๘ ทอดพระเนตรพระพุทธรัดนสถานชำรุด
ภาพต้นแบบลายเส้นและตัวอย่างภาพถ่ายประกอบการศึกษา

ผนังระหว่างพระบัญชาของที่ ๗
จิตรกรรมเหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๙
พระราชกรณียกิจในการฟื้นฟูประเพณีบ้านเมือง
ภาพต้นแบบลายเส้นและตัวอย่างภาพถ่ายประกอบการศึกษา

ผนังระหว่างพระบิณฑบาตที่ ๘ จิตรกรรมเหตุการณ์ในรัชกาลที่ ๙ ทรงพระผนวช
ณ พระอุโบสถพระพุทธรัตนสถาน ภาพต้นแบบลายเส้นและตัวอย่างภาพถ่ายประกอบการศึกษา

จิตรกรรมฝาผนังด้านบน
เรื่องประวัติพระพุทธบาทนักษัตรนักษัตรจักรพรรดิพิมลมนไย
มาสู่กรุงรัตนโกสินทร์ เวียนเมื่อพุทธศักราช ๒๔๑๐

ผนังด้านทิศเหนือ จากลพบุรีสู่เมืองศรีอยุธยา

ผนังด้านทิศตะวันตก สุสานจักรล้านช้าง

ผนังด้านทิศใต้ สุนครจำปาศักดิ์

ผนังด้านทิศตะวันออก สุกรูรัตนโกสินทร์และฉลวงสมโภช

จิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรัตนสถาน รัชกาลที่ ๙

สายไหม จบกมลศึก*

ปานจิตรกรรมฝาผนังแบบไทยประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของศิลปกรรมไทย เป็นความภาคภูมิใจยิ่งนัก ที่ชาวไทยมีภาพจิตรกรรมฝาผนังรอบพระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง ที่เขียนเล่าเรื่องราวมเกียรติตั้งแต่ต้นจนจบด้วยศิลปกรรมแบบไทยประเพณี งามวิจิตรเรียงร้อยต่อเนื่องกัน ซึ่งกล่าวได้ว่า เป็นภาพเขียนที่ยาวที่สุดในโลก ไม่นักท่องเที่ยวคนใด ทั้งชาวเอเชียและยุโรปที่เข้ามาเห็นแล้วจะไม่ชื่นชม สำนักพระราชวังได้อนุรักษภาพเขียนนี้อย่างดี ทั้ง ลักษณะของศิลปกรรม ฝีมือช่าง และวิธีการเขียน เพราะว่าเป็นศิลปกรรมระดับพระอาราม คู่บ้านคู่เมืองที่มีอายุใกล้เคียงกับกรุงรัตนโกสินทร์ นอกจากจะให้ความรู้ด้านศิลปะโดยเฉพาะแล้ว ยังให้ความรู้อื่น ๆ อันเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารด้วย

จิตรกรรมฝาผนังแบบไทยประเพณี ที่เขียนเป็นแบบแผนมาแต่โบราณดังกล่าว ในรัชกาลปัจจุบัน มีวิวัฒนาการเพิ่มขึ้น เป็นศิลปะที่กล่าวได้ว่า คือ **ลักษณะของศิลปกรรม รัชกาลที่ ๙** นั่นคือ จิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรัตนสถาน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน พระราชทานพระราชดำริให้สร้างสรรค์ขึ้นในรัชสมัย

พระพุทธรัตนสถาน คือพระอุโบสถที่ตั้งอยู่ ณ สวนศิवालัย พระราชฐานชั้นกลางด้านตะวันออก ในพระบรมมหาราชวัง บริเวณที่เคยเป็นสวนขวา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ โปรดให้สร้างเป็นพระวิหารเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปขจรรัตนจักรพรรดิพิมลมณีมัย เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๖ และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงแปลงพระวิหารให้เป็นพระอุโบสถเพื่อทรงพระผนวช เมื่อพุทธ-

* ที่ปรึกษาเลขาธิการพระราชวัง

ศักราช ๒๔๑๖ พระพุทธรัตนสถานเป็นสถานที่ที่เจ้านายฝ่ายในทรงบำเพ็ญพระราชกุศล จึงมีความสำคัญองมาจากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ประวัติศาสตร์ศิลปะจิตรกรรมฝาผนัง พระพุทธรัตนสถาน

ประวัติศาสตร์ศิลปะงานจิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรัตนสถาน ปรากฏดังนี้

พุทธศักราช ๒๓๙๖ เขียนจิตรกรรมฝาผนังเรื่อง ประวัติพระพุทธรูปรัตนจักรพรรดิพิมลมณีมัยเต็มผนังทั้ง ๔ ด้าน เป็น ศิลปะแบบไทยประเพณี ด้วยสีฝุ่น

พุทธศักราช ๒๔๘๔ ผนังด้านเหนือบริเวณช่องพระบัญชาของพระพุทธรัตนสถาน ถูกกระเปิดจากภัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ พังทลาย ภาพจิตรกรรมฝาผนังเฉพาะส่วนที่อยู่ระหว่างช่องพระบัญชาชำรุดเสียหาย พระพุทธรัตนสถานถูกทิ้งร้างไว้ มิได้รับการบูรณะซ่อมแซมมานานหลายปีตราบถึงพุทธศักราช ๒๕๔๔

พุทธศักราช ๒๕๐๔ สำนักพระราชวังมอบหมายคณะศิลปินกรมศิลปากร นำโดยศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เขียนภาพระหว่างช่องพระบัญชา ด้านเหนือและด้านใต้ ๘ ช่อง คณะศิลปินเลือกเรื่องพระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ลักษณะศิลปกรรม เป็น ศิลปะร่วมสมัย ใช้สีอะคริลิก

ความต่างของศิลปกรรมในงานจิตรกรรม ฝาผนังพระพุทธรัตนสถานดำรงอยู่ ๓๒ ปี

ความต่างของงาน “ศิลปะแบบไทยประเพณี ใช้สีฝุ่น” เขียนประวัติพระพุทธรูปรัตนจักรพรรดิพิมลมณีมัย กับงาน “ศิลปะร่วมสมัย ใช้สีอะคริลิก” เขียนพระราชประวัติ ในช่วงต้นรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นความไม่สมดุลของงานศิลปกรรม เพราะจิตรกรรมตอนบนเหนือพระบัญชาทั้ง ๔ ผนัง คงอยู่ให้เห็นความต่างดังกล่าวชัดเจนกว่าที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะมีพระราชปรารภถึงความไม่สอดคล้องนี้ เวลาล่วงไปถึง ๓๒ ปี ทั้ง ๆ

ที่จิตรกรรมซึ่งคณะของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เขียนขึ้นนั้น ล้วนเป็นงานฝีมือของศิลปินชั้นครู และที่สำคัญ สารของเรื่องคือพระราชประวัติของพระองค์

พระราชปรารภแก้ไขศิลปะจิตรกรรมฝาผนัง พระพุทธรัตนสถาน

เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทางเรือไปในการพระราชพิธีสมโภชวัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร จังหวัดนนทบุรี ได้ทรงทราบว่าการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังวิธีหนึ่ง คือ การเคลื่อนย้าย ภาพเขียนที่คุณภาพยังสมบูรณ์จากผนังอาคารที่ชำรุด ไม่สามารถซ่อมได้ นำออกไปติดผนังไว้บนผนังอาคารแห่งอื่นได้โดยไม่เสียหาย เพื่อเป็นการอนุรักษ์งานจิตรกรรมให้คงอยู่ได้ต่อไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมศิลปากรพิจารณาแก้ไขจิตรกรรมฝาผนัง ๘ ช่อง ที่เขียนเป็นศิลปกรรมร่วมสมัย ณ พระพุทธรัตนสถาน เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๔ ออกจากผนังแล้วเขียนภาพใหม่เป็นศิลปะแบบไทยประเพณี เพื่อความสอดคล้องกับงานศิลปกรรมซึ่งอยู่ที่ฝาผนังตอนบน

กรมศิลปากรดำเนินการเพื่อสนองพระราชดำริหลายประการ แต่ไม่อาจสำเร็จได้ในระยะแรก เนื่องจากไม่เข้าใจในพระราชประสงค์ที่แท้จริงว่าแนวเรื่องทั้งหมดควรประกอบด้วยสาระใด ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชดำริ ทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้าฯ วันที่ ๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๒ ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระราชดำริเกี่ยวกับการเขียนภาพจิตรกรรม ฝาผนัง ๘ ช่อง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสแก่คณะกรมศิลปากรในสารของเรื่อง เพื่อนำมาเขียนภาพตามพระราชประสงค์ ดังนี้

“บันทึกที่ส่งมานั้นค่อนข้างมากและไม่เกี่ยวข้อง กับประวัติพระพุทธรัตนสถาน แต่ผู้จัดทำก็ได้พยายาม

ทำอย่างดีเป็นประวัติของฉัน ซึ่งไม่อย่าให้ทำ ควรทำเป็นรูปภาพเกี่ยวกับพระพุทธรัตนสถาน ที่เป็นแบบเดียวกัน สไตส์เดียวกันกับภาพเขียนของเดิม หากจะมีอะไรสมัยใหม่ ก็ให้เข้ากัน แต่ต้องเป็นแบบโบราณ”

“ภาพที่เขาเขียนใหม่ ก็มีเนื้อหาตามต้องการพอสมควรเกี่ยวกับประวัติพระพุทธรัตนสถาน อยากให้เขียนเพราะว่า ก่อนที่จะเป็นพระเจ้าแผ่นดิน โบสถ์นี้ชำรุดต้องซ่อม และรูปที่เขียนขึ้นใหม่ ก็ให้เกียรติตามสภาพกาล”

“ตอนฉันบวชสำคัญ ภาพเขียนพระราชประวัติ ไม่สมควร แทบจะไม่เกี่ยวข้อง ทำอย่างอื่นเป็นระยะ ๆ ก็ได้”

“ตอนซ่อมพระพุทธรัตนสถาน รัชกาลที่ ๔ ท่านว่าอย่างไรว่าตามนั้น เพราะท่านมีความรู้ทางพระพุทธศาสนาซึ่ง ต้องยกย่องรัชกาลที่ ๔”

“ควรมีประวัติตอนฉลองพระนคร ๑๕๐ ปี”

“ตอนเสด็จนิวัตพระนครเห็นชำรุด ตอนหลังซ่อมเสร็จได้มาทำพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ทรงพระผนวช เฉลิมฉลองพระนคร ๒๐๐ ปี และฉลองสิริราชสมบัติครองราชย์ ๕๐ ปี”

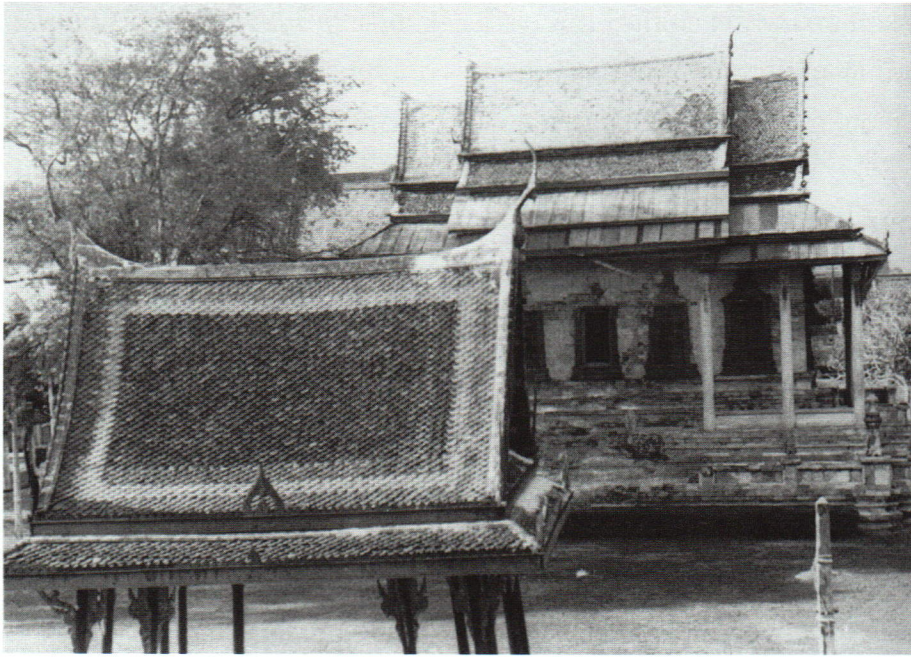
“รูปฝาผนังแบบเดิมเป็นคลาสสิก จะไม่เขียนรายละเอียดตามหน้าคน เขียนใหม่ต้องทำเป็น Stylized เหมือนจริง เป็นจิตรกรรมสมัยใหม่ ๒ มิติ มีการตัดเส้น”

“เรื่องเสื้อผ้าก็เป็นปัญหา แต่ถ้าในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ก็ไม่เป็นไร เป็นไปตามจริง”

“อย่างการเขียนน้ำ ให้เป็นแบบจิตรกรรมประเพณี ตอนกลับเมืองไทย ก็ด้วยเรือสมัยใหม่ ก็เป็นข้อสอบค่อนข้างยาก อาจจะเปลี่ยนเป็นสุพรรณหงส์ ตอนเสด็จกลับมาไทย เรือสุพรรณหงส์ชำรุดมาก เราไม่ได้เขียนให้เหมือนจริง เขียนต้องดีกว่าจินตนาการ”

“ต้องให้กลมกลืนกันกับภาพข้างบน ซึ่งไม่ใช่ Bird's-eye view แท้ ถ้าข้างบนมีเมฆ ข้างบนของภาพนั้นอย่างไอก็ต้องมีฟ้า ทำให้เหมือนกัน กลมกลืนกันทางสไตส์และทางสี ครั้งที่แล้วใช้สีเคมีมาก ในสมัยก่อนใช้สีดิน ใช้สีธรรมชาติ สมัยนี้ใช้สีอะคริลิก สีเคมี”

“รูปฝาผนังของไทยค่อนข้างไปเหมือนการ์ตูน

สำหรับวัดพระแก้วประยุกต์ค่อนข้างสมัยใหม่”

“ทำให้กลมกลืน โดยทำให้ภาพใหม่และเก่า ผสมผสานกัน”

“อยากให้ประวัติพระพุทธรัตนสถาน ซึ่ง ตอนแรกเห็นทีมนิตาทุกวัน ๆ สมัยที่อยู่ในพระบรมหาราชวังที่พระที่นั่งบรมพิมาน”

“ถ้าเข้าใจตามนี้แล้วก็สบายใจ”

“ไปดูรามเกียรติ์วัดพระแก้วหลายรอบ เข้าใจ ดีขึ้นมาก นี่ก็คิดว่าเข้าใจภาพจิตรกรรมไทยดีขึ้น คือ เขาให้ดูข้างบนใหญ่ ส่วนข้างล่างเล็ก เมื่อดูทั้งหมดแล้ว เหมือนดูเป็นสามมิติ”

“ให้จัดภาพแบบไทยโบราณ ข้างล่างเล็ก ข้างบนใหญ่ หมายถึงตัวคน”

สรุปว่า จากพระราชดำรัสดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแนวพระราชดำริการเขียนจิตรกรรมฝาผนัง ๘ ช่อง ดังนี้

๑. พระพุทธรัตนสถานคือประวัติศาสตร์ของพระบรมราชจักรีวงศ์ พระมหากษัตริย์หลายพระองค์ ทรงเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะชำรุดเสียหายด้วยระเบิดจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้วยังมิได้ซ่อม

๒. การเขียนภาพให้รักษาศิลปกรรมดั้งเดิมอย่างโบราณ ภาพใหม่ต้องกลมกลืนกับภาพที่มีอยู่แล้ว

๓. ข้อมูลต่าง ๆ ต้องถูกต้อง

๔. ให้ระมัดระวังว่า ศิลปกรรมใหม่นี้เกิดขึ้นในรัชกาลที่ ๙ ศิลปินไม่ควรสร้างสิ่งที่ผิดให้ปรากฏไว้

กรมศิลปากรกำหนดพื้นที่ทั้ง ๘ ช่องในแต่ละรัชกาล

ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เขียนใหม่กำหนดพื้นที่เป็น ๘ ช่อง ดังนี้

ภาพแรกเริ่มที่ผนังด้านใต้ เล่าเรื่องเหตุการณ์รัชกาลที่ ๔ ผู้ทรงสถาปนาพระวิหารพระพุทธรัตนสถานจำนวน ๒ ช่อง คือช่องที่ ๑-๒ ช่องที่ ๓ รัชกาลที่ ๕ ช่องที่ ๔ รัชกาลที่ ๖ วนไปตะวันตกแล้ววกกลับผนังด้านเหนือ ช่องที่ ๕ รัชกาลที่ ๗ ช่องที่ ๖ รัชกาลที่ ๘ ช่องที่ ๗-๘ รัชกาลปัจจุบัน

ภาพเขียนทั้ง ๘ ช่องมีขนาดกว้างช่องละ ๔ ฟุต สูง ๘ ฟุต กรมศิลปากรได้ร่างเป็นลายเส้นและลงสี นำเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เพื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตร เมื่อพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยแล้ว ได้นำกลับมาแก้ไขใหม่อีก ๓ ครั้ง แต่ละครั้ง ทรงพระกรุณาพระราชทานพระบรมราชาธิบายให้มีการปรับปรุงแก้ไขทุกด้าน ทั้งสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ระเบียบประเพณี และองค์ประกอบภาพ เป็น

ที่พอพระราชหฤทัยแล้ว จึงนำมาเป็นแบบขยายลงผนัง เพื่อเข้าสู่กระบวนการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังได้

ผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ต่างได้ตระหนัก ในพระอัจฉริยภาพทางศิลปะอย่างลึกซึ้งของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างยิ่ง จะได้เชิญพระบรมราช- วินิจฉัยและพระราชดำรัสแต่ละครั้งมาเล่า ดังนี้

พระบรมราชวินิจฉัยและพระราชดำรัสในการ แก่ไขภาพจิตรกรรม

ภาพเขียนช่องที่ ๑

ผนังด้านใต้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้า อยู่หัว โปรดให้สถาปนาพระพุทธรัตนสถาน ข้างชาวไทย ชาวจีนกำลังลงมือทำงานแกะสลักงานช่าง เพื่อทำชุกชี แท่นฐานรองบุษบกประดิษฐานพระพุทธรูปขจรรัตนจักร- พรรดิพิมลมณีนัย

ครั้งที่ ๑ ยังไม่มีพระราชดำรัส

ครั้งที่ ๒

“การใช้เส้นเพอร์สเปคตีฟโดยรวมใช้ได้ องค์ประกอบโดยรวมของทั้งผนังดีแล้ว”

“หลังคากระเบื้องสี่เหลี่ยมของพระพุทธร- ัตนสถาน ดูแข็งดิบไป น่าจะหาวิธีทำให้มนวล ให้ใสนก อีกา หรือกระรอก กระแต ในพุ่มไม้ต่าง ๆ ทำให้ ภาพไม่แข็ง ดูมีชีวิต แต่ไม่ต้องเด่น”

ครั้งที่ ๓

“ดูยังงี้ ก็ดูเข้าที่ดี ใช้ได้”

ภาพเขียนช่องที่ ๒

พระพุทธรัตนสถานสร้างสำเร็จ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้จัดพระราชพิธี สมโภช ทรงยกช่อฟ้าพระวิหาร และอัญเชิญพระพุทธรูปขจรรัตนจักรพรรดิพิมลมณีนัยด้วยขบวนพระอิสริยยศ มาประดิษฐาน ณ พระวิหาร มีการเล่นอย่างโบราณ เช่น กายกรรม ญวนหก ไม้สูง ไตลวด จีว

ครั้งที่ ๑ ยังไม่มีพระราชดำรัส

ครั้งที่ ๒

“เส้นแนวสันหลังคาโบสถ์พุทธรัตน-

สถานกับเส้นเดินอาคาร สถาปัตยกรรมข้างเดียวให้ สัมพันธ์กัน”

“สายสะพานพระบรมรูปรัชกาลที่ ๔ ศึกษาข้อมูลเรื่องสี ความถูกต้อง”

“ศึกษาข้อมูลว่าพระพุทธรูปบูชาเป็น ยุคสมัยใด”

“กำแพงภายในน่าจะปรับเป็นกำแพง แบบมีเสมา ให้ศึกษาจากข้อมูล ข้อเท็จจริง”

“เก๋งจีนบนกำแพง ให้ศึกษารูปแบบ ความเป็นจริงว่า เหมาะสมหรือไม่ ควรมีหรือไม่ ถ้ามี รูปแบบควรเป็นอย่างไร”

“สภาพทิวทัศน์ภายนอกวัง รูปแบบ อาคารตามตำแหน่งทิศที่มอง น่าจะเป็นพระที่นั่งวิมล ูปแบบกลุ่มอาคาร สิ่งแวดล้อม ควรศึกษาจากข้อ เท็จจริงประกอบ”

ครั้งที่ ๓

“ที่อยู่บนกำแพงรูปร่างอย่างนี้หรือ (ทรงหมายถึงโบสถ์)”

“รูปใบระกาดลอดแนวเส้น ช่องไฟ ใบระกา เป็นอย่างนี้หรือ ถ้าเห็นเป็นอย่างนี้ก็เอา ตามนี้ เดี่ยวจะผัดเพอร์สเปคตีฟแบบโบราณ”

“พระราชอาสน์ สมัยนั้นเป็นอย่างนี้ หรือ”

“บายศรีเขาทำอย่างนี้หรือ กลัวว่ามีคน มาดูแล้วว่าไม่ถูก เช่น ไปอีสานเขาบอกว่าพ่อนคลีปากกร แท้จริงเป็นของชาวบ้าน นี่ถ้าสามารถดูของเก่าเป็น

พิธีบวงสรวงขออนุญาตเขียนจิตรกรรม ณ พระพุทธรัตนสถาน

อย่างไร ต้องใส่ให้หมด ถ้ารับรองก็พอไปได้”

“ตาลปัตรพัดยศเป็นอย่างนี้จริงหรือเปล่า เพราะพัดยศสมัยนี้เปลี่ยนไป นี่ต้องศึกษาดี ๆ ไม่งั้นนั่น ผู้ใหญ่ที่เขาเคยทำอะไรได้ อย่างฉันนี่ ๗๔ ที่จริงเป็นผู้ใหญ่แล้ว แต่ความรู้สึกยังเป็นเด็ก เพราะไม่รู้เรื่องนี้ละผู้เฒ่า”

“ให้ดูให้หมด พวกโต๊ะหมู่ ธรรมาสัน อาสน์สงฆ์ แม้แต่ต้นไม้ แต่ดูดี ๆ รวมอย่างนี้ก็ดีแล้ว”

ภาพเขียนช่องที่ ๓

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้แปลงพระวิหารพระพุทธรัตนสถานเป็นพระอุโบสถเสด็จพระราชดำเนินทรงผูกพัทธสีมา และมีสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาสุดาร์ตนาธิราชประยูร หรือ “เสด็จยาย” เสด็จมาร่วมงาน และพระราชพิธีทรงพระผนวช ณ พระอุโบสถพระพุทธรัตนสถาน

ครั้งที่ ๑

“ภาพเขียนไม่จำเป็นต้องให้เหมือนจริง แต่ต้องให้มีความรู้สึก”

ทรงชี้ที่หน้าบันพระพุทธรัตนสถาน

“เส้นโค้งที่เห็นนั้นไม่ใช่ไทย”

ครั้งที่ ๒

“รูปทรงโดยรวม ช่วงจั่ว มุขหลังคา พระพุทธรัตนสถาน ดูแคบไป ทำให้รูปทรงโดยรวมหลังคาไม่สมส่วน เป็นเหตุให้รูปทรงเสาอาคารสูงผอมไป ตัวอาคารไม่สมประกอบ”

“โครงสร้างกำแพง ดูแล้วบางไป”

“น่าจะเน้นรูปทรงโบสถ์พุทธรัตนสถาน เป็นจุดเด่น เป็นหลักของภาพ”

“วิธีการแก้ปัญหา น่าจะร่างโครงสร้างของตัวอาคารพุทธรัตนสถานเป็นหลักของภาพให้ได้ สัดส่วนรูปทรงถูกต้องก่อน แล้วค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนเส้นเดินให้เป็นลักษณะแบบไทย การเขียนเส้นเดินกำแพงอาคารอื่น ๆ ให้เขียนประกอบต่อจากอาคารพระพุทธรัตนสถาน”

ครั้งที่ ๓

“รายละเอียดของข้อฟ้ายังเบี้ยว ๆ หลังจากจะมองดูแบบไหน”

“ความจริงพระพุทธรัตนสถานดูจะใหญ่กว่า แต่ดูภาพวาดเส้นจะดีกว่า สบายใจกว่า สรุปรเมื่อลงสีแล้ว ดูเหมือนไม่สบายใจ”

“มูมม่อนนี่มันยาก เพราะมีเรื่องเยาะเย้ย ต้นไม้กินที่ขึ้นมาบนหลังคา”

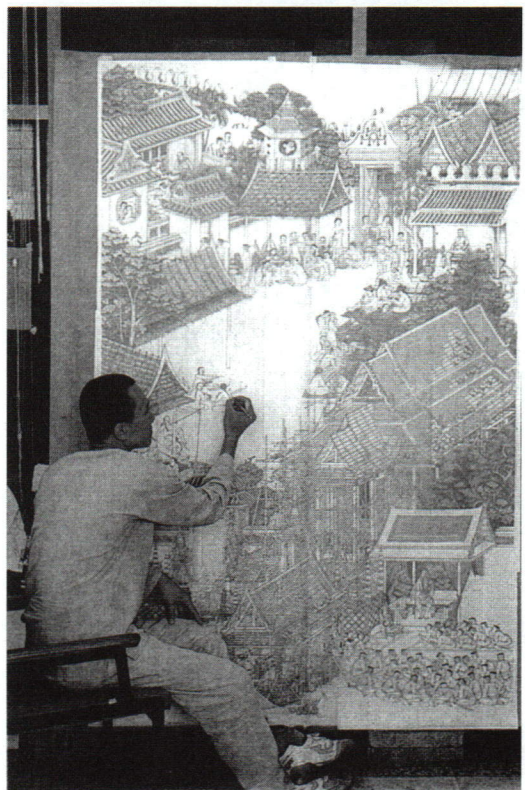
“กาน้ำเต๋นไป เครื่องราชูปโภคในหลวงใหญ่กว่าพระราชินี สรุปร ต้องให้รู้แน่นอนว่าไม่ผิด ต้องดูรูปถ่าย”

“เจ้าฟ้าสมัยก่อนไม่มีกลด คือ ร่ม ร่มมีในสมัยรัชกาลที่ ๔”

“ให้ปรับแก้โครงสร้างหลังคา”

ภาพเขียนช่องที่ ๔

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพิธีตัดไม้ขนาม เมื่อทรงประกาศเข้าร่วม

การขยายภาพต้นแบบรายละเอียดแต่ละส่วนของภาพช่องที่ ๑

สงครามโลกครั้งที่ ๑ ก่อนสงครามไปรบยังทวีปยุโรป
เชิญชวนให้มีการสร้างเรือรบหลวงพระร่วง และทรง
ประกอบพระราชพิธีอภิเษกสมรสกับพระนางเจ้าสุวัทนา
ตามแบบสากล ณ พระที่นั่งบรมพิมาน แล้วเสด็จพระ
ราชดำเนินมาทรงสักการะพระพุทธรูปขจรรัตนจักรพรรดิ-
พิมลมณีนมัย ณ พระอุโบสถพระพุทธรัตนสถาน

ครั้งที่ ๑

“ขอให้ถามทหารเรือว่า เรือสร้างเมื่อไร
ต้องทำให้ใกล้เคียง แต่ทำเรือให้เป็นสมัยใหม่ก็ไม่เป็นไร
ต่อไปจะต้องมี อันนี้โบราณกว่าหน้อย แต่ก็ใช้ได้ เรือรบ
ควรใส่เรือเสือทะเลยานชล ไม่ต้องจินตนาการ เอาจริง ๆ
เสือทะเลยานชล มิฉะนั้นก็เอาเรือสุโขทัย”

“เรื่อนี้สีเทา ปืนที่อยู่ข้างบน ผู้ยิงเข้า
ไปอยู่ในห้องบัญชาการ ให้ไปถามจากกองทัพอเรือ”

“ส่วนข้อฟ้าอยู่ทีสถาปนิกแก้ไข ต้องให้
มีความคล้ายคลึงกับของจริง แต่จะเพี้ยนนิดหน่อยไม่
เป็นไร เป็นเพอร์สเปคตีฟแบบไทย”

ครั้งที่ ๒

“โครงสร้างรูปทรงเรือรบ น่าจะปรับ
ให้เตี้ยลง น่าจะศึกษาข้อมูลของกองทัพอเรือ”

“สายสะพายทหารให้ศึกษาข้อมูล”

“ทหารควรทำความเคารพทุกคน”

“โครงสร้างองค์ประกอบโดยรวมของ
ภาพ ใช้ได้”

ครั้งที่ ๓

“ธงไตรรงค์ตรงกลางต้องมีข้าง”

“ด้านหน้าเป็นรัชกาลที่ ๖ ด้านหลัง
เป็นข้าง ล้อมรอบด้วยคาถาพาหุ ธงนี้มีประวัติ”

“ทหารรักษาพระองค์ รัชกาลที่ ๙ ตรง
กลางมีข้างอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยม”

“ทหารอาสาสมัยเก่า สมัยรัชกาลที่ ๖
ถามคนรุ่นเก่าว่า มีเครื่องแบบหรือ ธงไตรรงค์เป็น
อย่างไร”

“ที่กันเชือกมีหรือไม่มีก็ไม่มีทราบ สมัย
ใหม่นี้ชอบกัน เดี่ยวนี้มีถึงแผงกันจรวด ห้ามเข้า”

“ส่วนเรือรบคงจะมีข้อมูลจากทหาร

เรือ เรือรบสมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นเรือรบหลวงพระร่วง
ชื่อจากอังกฤษ”

“ข้อมูลรัชกาลที่ ๔ รัชกาลที่ ๖ นี่ลำ-
บาก”

“ก็มีเชือกที่เสา รูปร่างเหมือนรัชกาล
ที่ ๙”

“ต้องปรับแก้รถยนต์รัชกาลที่ ๖ อย่าง
นี้ก็พอจะสืบได้ว่าของใคร เรื่องรถยนต์หลวง สมัยเก่า
นี่เหมือนจักรยาน ที่ทำมาเป็นล้อแบบเกวียน”

“ทำอะไรให้ไปดู แล้วจะมีความสุข
หมายถึง ให้ดูถูกต้องข้อมูลของวัสดุต่าง ๆ”

“ข้อฟ้าในลายเส้นดีกว่า ในภาพสีเป็น
หมึก ๆ มากกว่า ไม่ใช่ว่าจู้จี้”

“รูปเขียนนี้แบบไทยเก่า ต้องมีความ
ชัดเจนมากกว่า แต่ว่าสัดส่วนอาจจะผิด เพราะเป็น
สไตส์แบบไทยไม่ใช่รูปถ่าย รูปภาพไทยตอนบนจะใหญ่
แต่ดูแล้วสวย ฉันท้าได้ ไปวัดพระแก้ว ไปดูรามเกียรติ์
เขียนดี”

“ฉันได้เรียนรู้เกี่ยวกับลายไทยของ
พระเทวฯ ไม่เหมือนสีน้ำมัน จะตัวดพกัน”

“ตำราพระเทวฯ นี้นี้มาก ทำให้ฉันมา
ดูภาพนี้แล้ว ได้เข้าใจ”

ภาพเขียนช่องที่ ๕

ผนังด้านเหนือ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรม-
ราชินี ทรงพระกรุณาให้จัดการบำเพ็ญพระราชกุศล
วิสาขบูชา ณ พระพุทธรัตนสถาน มีการเดินเทียน
จัดให้มียุวราชวงศ์มาร่วมงานเลี้ยง ทรงแจกหนังสือ
พระพุทธศาสนาสำหรับเด็ก มีการสมโภชพระนครครบ
๑๕๐ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๕ ในงานพระราชพิธีเปิด
พระปฐมบรมราชานุสรณ์พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระ
พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชและสะพานพระพุทธ-
ยอดฟ้า มีภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่
๘ และรัชกาลที่ ๙ ขณะทรงพระเยาว์เสด็จพระราช-
ดำเนินร่วมในงานด้วย

ครั้งที่ ๑

“เป็นชีวิตของเด็ก ๆ คุณารัก”

“ไม่ทราบว่าจะร้ายต่าง ๆ อยู่ตรงไหน
ประจวบตามเหตุ ๒ ข้าง จะเป็นข้างไหนไม่ทราบ ไม่มีเด็ก
หัวจุก จำได้ว่าเรายืนอยู่ข้าง ๆ เราตอนนั้นไม่มีเหรียญ
ตรา เวลานั้นอายุ ๔ ขวบ แต่อย่างไรก็กางเกงขาสั้น
แบบเด็กอนุบาล ทำเด็กน่าเอ็นดู น่ารัก”

“พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงมีคุณูปการทั้งแก่ราชสกุลมหิดลและบ้านเมืองมาก
ควรเฉลิมพระเกียรติให้ปรากฏ”

ครั้งที่ ๒

“เพิ่มบุคคล ชาวบ้านในพระราชพิธี
ต่าง ๆ ให้มากขึ้น”

“โครงสร้างองค์ประกอบภาพโดยรวม
ใช้ได้”

“ศึกษาข้อมูลพระบรมสาทิสลักษณ์
รัชกาลที่ ๙ ตอน ๕ พรรษา”

ครั้งที่ ๓

“ฉันจำได้ว่าเป็นเด็ก ไปนั่งอยู่ในพิธีที่
ห่างไกลมาก”

“นี่อีกอย่าง พระกลดต้องมี พระเจ้า
อยู่หัวและพระราชินีมีกลด เราก็เอาจากเก่า เจ้าฟ้าถวัลย์
ไปเป็นแถว สงสัยต้องมีกลด”

“เรื่องราวรัตนโกสินทร์นี้ต้องถูกต้อง สมัย
รัชกาลที่ ๗ นี่มีอีกหรือเปล่า ไม่แน่ใจ”

ภาพเขียนช่องที่ ๖ (รัชกาลที่ ๘)

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
พระอัฐมรามาธิบดินทร และสมเด็จพระอนุชาธิราช
เสด็จนิวัตพระนคร เมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๘ เสด็จประทับ
ณ พระที่นั่งบรมพิมาน สมเด็จพระอนุชาธิราช พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขึ้นพระพุทธรูปที่มณฑล
สังกะสีบังรายชำรุดด้วยภัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ไว้ ยัง
มิได้ซ่อมแซมให้สมบูรณ์ และเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยม
ชาวจีนที่สำเพ็งเพื่อคลี่คลายความขัดแย้งกระทบกระทั่ง
ระหว่างชาวไทยและชาวจีน ทำให้บังเกิดความสงบสุข

ในเวลาต่อมา

ครั้งที่ ๑

“มุขนี้ (พระที่นั่งบรมพิมาน) มิได้เป็น
อย่างนี้ อาจต้องกลับคอมโพสิชันพระที่นั่งบรมพิมาน
กับพระพุทธรูปสถาน การซ่อมไม่ได้ทำในรัชกาลที่ ๘
ร.๘ เอาสังกะสีมาปะไว้เฉย ๆ มีรูปด้วย ขอบจากข้างภาพ
ส่วนพระองค์ ทั้งหมดหลุดไป จึงไม่เหลือใบระกา ติดต่อ
ขวัญแก้ว รัชโรทัย ขอรูปเก่ามาดู”

“เรือบินสีขาว ทำให้เด่นผิดส่วน นี่อ้วน
ไป ต้องเป็นสีเขียว จะกลมกลืนมากกว่า นี่มันแรงไป
เราต้องมาเครื่องบินดาโกต้า ส่วนรถพระที่นั่งโมเดิร์น
เกินไป ตอนนั้นมีรถเดมเลอร์โรลสรอย”

“ตอนนั้นมารดไฟ มีในรูปไม่ใช่อย่างนี้
นี่สมัยใหม่เกินไป แก้นิดหน่อยไม่มาก ให้เห็นด้านข้าง
ด้านหลัง ในรูปบังไปซิกหนึ่ง”

“ข้อฟ้าใบระกาบางแห่งไม่มีทอง นี่ดูก็
เกินไป ที่บอก รูปที่เขียนนี้ยาก ลองไปคิดดู รูปประชาชน
นี่เป็นธรรมชาติ รูปอย่างนี้ที่ต้องการ ชื่อห้างร้าน (ชาว
จีน) ต้องศึกษา เดี่ยวเขาว่าได้”

ครั้งที่ ๒

“หลังคาสังกะสีต้องใหญ่และมุงอยู่
ด้านเดียวของโบสถ์พุทธรูปสถาน”

“มุมมองจากพระที่นั่งบรมพิมาน น่าจะ
เป็นมุมมองจากภาพเดิม วิธีแก้ไข น่าจะปรับตำแหน่งผัง
อาคารพุทธรูปสถานให้หันกลับเข้าหาผู้ดู และวาง
ตำแหน่งพระที่นั่งบรมพิมานใกล้เคียงตามสิ่งแวดล้อม
ข้อเท็จจริง”

“ห้องประทับในหลวงรัชกาลที่ ๙ อยู่
ตอนปลายด้านตะวันตก”

“มุมมองที่ทอดพระเนตร จะมอง
เห็นเสาระเบียงของพระพุทธรูปสถานเพียงด้านเดียว
หลังคาที่มุงสังกะสีด้านเดียว ที่มองจากพระที่นั่งบรม-
พิมาน ให้ศึกษาข้อมูลสิ่งแวดล้อมข้อเท็จจริง”

“ควรทำสีให้ดูทรุดโทรม เก่าทั้งอาคาร
หลังคา”

“เครื่องบิน Royal Air Force กองทัพ

อากาศอังกฤษ ควรหาสีทหาร”

ครั้งที่ ๓

“ก็ยั้งนั้นก็ดีแล้ว”

“มุมนี้ไม่มีเฉลียง แต่เป็นห้อง”

“ไปสัมภาษณ์พวกที่เคยรับเสด็จก็จะใช้ได้ มีพวกที่เป็นพ่อค้าชาวจีนมารอรับเสด็จ ไปถามคุณอุเทน ป่อเต็กตึ้ง”

“การแต่งกายชาวจีน กางเกงกุยเฮง กางเกงแพร ก็ต้องมีคนอมยาเส้นแบบจีน ไม่ต้องมีกางเกงสลิวส์ ตอนนั้นยังไม่มี ไปปรึกษาพวกป่อเต็กตึ้งถือว่าเขาสำคัญ”

“๑ มกราคม ก่อนเสด็จ ฯ มีการเดินขบวน มีกลุ่มเดียวที่ถือธงไทย นอกนั้นถือธงจีน ลงท้ายจีนโพ้นทะเลเป็นคนไทยหมด ที่เสด็จไปนี้สำคัญมาก”

“ก็มีรูปยืนอยู่ข้างเครื่องบินให้ไปศึกษาเครื่องแต่งกายในสมัยนั้น”

“แต่ตอนนั้นมีอีกาแน่”

ภาพเขียนช่องที่ ๗ (รัชกาลที่ ๙)

รัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน นำเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในรัชสมัยมาแสดง เช่น การฟื้นฟูพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ พระเศวตอดุลยเดชพาหน พระราชพิธีเกี่ยวกับบ้านเมือง คือ พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี การสร้างเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙

ครั้งที่ ๑

“รูปนี้ดี”

“ข้างเผือกต้องสีอย่างนี้ แต่ข้างเผือกจริง ๆ ก็มีสีอย่างอื่น ให้ข้างอ้วนขึ้น โตขึ้นก็จะสวย ให้ไปถามผู้เกี่ยวข้องกับช่างเผือก ถึงส่วนอื่นต่าง ๆ ด้วย”

ครั้งที่ ๒

“บริเวณกลางภาพ น่าจะยกระดับเป็นจุดเด่น แสดงวงโค้งแนวต้นมะขามของสนามหลวงให้ชัดเจน”

“ขบวนแรกนาขวัญ น่าจะจัดวางองค์ประกอบโดยรวม ให้ขบวนแรกนาขวัญดูโค้งมน ต่อเนื่องสวยงาม”

“รูปแบบของวัวควรถือเขียนให้สัมพันธ์กับแนวทางการเขียนรูปช้าง”

ครั้งที่ ๓

“ภาพอย่างนี้คงชำนาญ เพราะเป็นยุคปัจจุบันมีเชือกกัน แต่ตรงนี้ควรมีแผงกัน”

“การแรกนาขวัญ งานนี้มีได้ใส่สายสะพาย”

“ชุดบวงสรวง ชุดฉลองกรุง”

“บันไดทางขึ้นดูโกธน์ ๆ ไปหน่อย”

“ขึ้นระวางช้าง ที่ทรงฉลองพระองค์อาจไม่ถูกต้อง”

“ฉายไฟนี้ใช้เครื่องปั่นไฟตั้งบนเรือฉายแล้วดูเป็นเงาเส้นตัด”

“เรือถ้ำมันจมลงไป ทำให้ไม่สง่า สภาพปัจจุบันเรือหนักขึ้น จมน้ำจนถึงลวดลาย”

“สมเด็จพระบรม ฯ ต้องแต่งเสื้อแดงกางเกงดำ”

ภาพเขียนช่องที่ ๘ (รัชกาลที่ ๙)

การจัดพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินด้วยขบวนราบใหญ่ การทรงพระผนวช เสด็จ ณ พระอุโบสถพระพุทธรัตนสถาน การพระราชพิธีกาญจนาภิเษก และโครงการตามพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ครั้งที่ ๑

“ที่ทำอย่างนี้รู้สึกฟุ้งฟูหรรหามาก อยากให้ตรงมุมหนึ่งทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงพอสมควร คำว่า พอเพียง ไม่ใช่เพียงพอ เขานิยามว่า ปลูกข้าวพอก่อนให้ครอบครัวมีกินก่อน แล้วอย่าฟุ้งเฟ้อ สร้างอะไรอย่าให้ไปเป็นหนี้ ตรงข้ามกับเศรษฐกิจฟุ้งเฟ้อ ไปกู้เป็นพันล้าน ทำก็ปีละคุ้ม”

“วัดพระราม ๙ ฯ ต้องอยู่ในพุ่มไม้ อันนี้คอมโพสิชันจะสวย”

“สำหรับภาพทั้งหมด ที่ทำใหม่นี้ ก็ดีกว่าเดิม”

ครั้งที่ ๒

“โครงสร้าง องค์ประกอบของภาพโดยรวม ใช้ได้”

“ศึกษาปรับปรุงรูปทรงโครงสร้างอาคารพระพุทธรัตนสถาน โดยศึกษาบริเวณส่วนหลังคา รูปทรงช่อฟ้า ใบระกา ให้ศึกษาความเป็นจริง หลายส่วนดูแล้วบิดเบี้ยวไป”

ครั้งที่ ๓

“ทำไปทำไม ดูทั้งหมดแล้ว สนุกกว่าอันก่อนมาก ดีกว่าอันเก่า ทำให้ได้ประวัติหลายตอน เราต้องคิดสร้างใหม่”

เนื่องจากทุกช่องมีรูปพระพุทธรัตนสถาน ศิลปินแต่ละคนต่างเขียนขนาด สัดส่วน ตลอดจนการวางองค์ประกอบภาพ มีลักษณะต่าง ๆ กัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเตือนว่า เขียนแล้ว อย่าให้เห็นว่าเป็นอาคารคนละหลังไป ดังนั้น จึงต้องร่างภาพอาคารด้วยคอมพิวเตอร์ เพื่อมุมมองทุกด้านอยู่ในสัดส่วนที่ถูกต้อง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า

“การเขียนภาพนี้ต้องไปแก้ไขกันใหม่ฉันก็เกรงใจอยู่ แต่รักมากที่โบสถ์นี้สวยงาม ถ้าได้รูปที่มีความหมายก็จะสวยงาม นี่ฉันเห็นแล้ว พอใจขึ้นมาก ดูแล้วไม่สมัยโบราณเกินไป และใหม่เกินไป”

“กว่าจะมีการเขียนภาพเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธรัตนสถานนี้ ใช้เวลาดังเกือบ ๖๐ ปี ตั้งแต่สมัยเมื่อประทับอยู่พระที่นั่งบรมพิมาน สมัยเด็กๆ ห้องอยู่ตรงนั้น ทุกวันโผล่หน้าต่างออกมา ก็เห็นสังกะสีมุงหลังคาคลุมพระพุทธรัตนสถาน จนฝังใจ”

อธิบดีกรมศิลปากรกราบบังคมทูลว่า การเขียนภาพจิตรกรรมพระพุทธรัตนสถานนี้ มีรับสั่งมาตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๓๕ ล่วงมาถึงขณะนี้ได้ ๘ ปี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า

“๙ ปีได้ ไม่ว่า คอยได้ เพราะรัชกาลที่ ๙ ต้องทำ ๙ ปี”

การเขียนจิตรกรรมฝาผนัง ๘ ช่อง ตามแนวพระราชดำริ

เมื่อต้นร่างภาพทั้ง ๘ ช่องได้รับพระบรมราช-

วินิจฉัยแล้ว และเคลื่อนย้ายจิตรกรรมที่เขียนเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๔ ออกแล้ว กรมศิลปากรได้เริ่มทำผนังพระพุทธรัดนสถานเพื่อการเขียนภาพตามกรรมวิธีโบราณ ในเวลาเดียวกันก็เริ่มการขยายภาพเท่าขนาดจริง สรรหาสีซึ่งกำหนดใช้สีฝุ่น ทดสอบพื้นผนังและทดสอบการใช้สี โดยเขียนสีลงในแผ่นผนังจำลองขนาดเล็ก ๆ หลายแผ่น ป้องกันอุปสรรคปัญหาการเขียนภาพบนผนังจริง ซึ่งต้องประณีตในการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน

การบริหารงานเพื่อรักษาแนวศิลปกรรมที่เขียนใหม่ตามพระราชดำริให้ภาพจิตรกรรมทั้ง ๘ ช่องเป็น **“ศิลปกรรมสมัยรัชกาลที่ ๙”** ด้วยการจัดสรรศิลปินกระจายลงทุกช่อง โดยจำแนกประเภทภาพ ได้แก่ ต้นไม้ ผู้คน สถาปัตยกรรม น้ำ เรือ สิ่งแวดล้อม หรือการปิดทอง ฯลฯ ศิลปินผู้ใดถนัดเขียนภาพลักษณะใด หรือปฏิบัติงานในขั้นตอนใดจะต้องฝึกฝีมือไว้ในภาพที่มีงานที่ตนถนัดไว้ทุกแห่ง เป็นการรักษาลักษณะศิลปกรรมให้มีความสม่ำเสมอ ไม่เปลื่อนำศิลปะเฉพาะตัวของตนเองเข้ามาผสมผสาน พยายามรักษาแนวดั้งเดิมอันเป็นภูมิปัญญาไทยไว้ให้เด่นชัด ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกประการ

ปัจจุบันการเขียนภาพแบบไทยประเพณีน้อยลงมาก ด้วยจิตรกรรมพระพุทธรัดนสถานตามแนวพระราชดำริ ได้รักษาแบบแผนอันเป็นเอกลักษณ์ของศิลปกรรมประจำชาติไทย ให้มีความเชื่อมต่อกันระหว่าง

คณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิให้โอวาทคณะจิตรกรรมและแนะนำวิธีการเขียนภาพตามแนวพระราชดำริ

การเตรียมสีฝุ่นบดด้วยโกร่งสำหรับเขียนภาพจิตรกรรม

ยุคเก่าและยุคใหม่ได้อย่างนาคาภูมิใจ เพราะเป็นมูลเหตุให้เกิดวิชาการด้านอนุรักษ์ที่ถุกวิธี คือการเคลื่อนย้ายศิลปกรรมที่มีคุณค่าไม่ถูกทำลาย

นอกจากนั้น จิตรกรรมพระพุทธรัดนสถานได้เพิ่มพูนวิวัฒนาการทางการเขียนภาพให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการขึ้น เช่น มีการปิดทองและตัดเส้นให้ภาพมีความวิจิตรงดงาม การเขียนภาพเป็นแนวใหม่ของ การบันทึกเหตุการณ์จริง ซึ่งมีใช้การถ่ายภาพ **จิตรกรรมพระพุทธรัดนสถานจึงเป็นศิลปกรรมสมัยรัชกาลที่ ๙ ได้อย่างสมบูรณ์**

จิตรกรรมฝาผนังแบบไทยประเพณี ถือว่าเป็นศิลปกรรมที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ทางศิลปะ ประการหนึ่งของชาติ พระมหากษัตริย์ไทยทุกยุคทุกสมัยได้อุปถัมภ์บำรุงงานช่างศิลป์ไทยให้รุ่งเรืองอย่างต่อเนื่องได้สร้างสรรค์ศิลปกรรมประดับอาคารเพื่อเป็นพุทธานุชา เป็นการสืบฝมือช่าง เพื่อรักษามรดกสมบัติทางวัฒนธรรมตลอดมา เป็นเวลายาวนานกว่า ๗๐๐ ปี ติราบปัจจุบัน

ได้ประจักษ์ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงอุปถัมภ์บำรุงงานศิลปะทั้งหลายของชาติทุกประเภท เพื่ออํารงรักษาความเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมอันรุ่งเรือง ติงามในรัชสมัยอย่างสม่ำเสมอ กรมศิลปากรสำนักในพระมหากษัตริย์คุณเป็นล้นพ้น จึงพร้อมใจกันทูลเกล้าฯ ถวายพระราชสมัญญาว่า **“พระบิดาแห่งการอนุรักษ์มรดกไทย”** เฉลิมพระเกียรติให้ปรากฏแผ่ไพศาล เป็นที่ภาคภูมิใจของชาวไทยทั่วหน้า

ในหลวงในดวงใจ

ระพี สาคริก

บทนำ

ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปีเต็ม ในวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ที่ผ่านมา และทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๘๐ พรรษาในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

ฉันได้หวนกลับไปนึกถึงช่วงเวลาที่มีโอกาสถวายงานใต้เบื้องพระยุคลบาท เนื่องจากวิถีชีวิตของ ฉันได้เข้าไปมีบทบาทสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพระองค์ท่านมาเป็นเวลานาน ทำให้ตัวเองรู้สึกว่าได้รับสิ่งที่เป็นสิริมงคลอย่างหาที่สุดมิได้ จึงขออนุญาตนำมาเขียนบันทึกลงไว้จากความรู้สึกในส่วนลึกของหัวใจ

ชีวิตในช่วงเริ่มต้น

ย้อนกลับไปนึกถึงช่วงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลและสมเด็จพระอนุชา ทรงศึกษาอยู่ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งช่วงนั้นฉันยังมีอายุไม่มากนัก อีกทั้งยังคงศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แต่ก็ได้ยินพระเกียรติคุณและให้ความสนใจติดตามข่าวคราวของทั้งสองพระองค์มาโดยตลอด

หลังจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลทรงได้รับการสถาปนาขึ้นมาเป็นพระมหากษัตริย์องค์ที่ ๘ แห่งราชวงศ์จักรี รวมทั้งพระองค์น้อง ภูมิพลอดุลยเดชซึ่งทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระอนุชา ประชาชนคนไทยในยุคนั้นส่วนใหญ่ปรารถนาออกมาเป็นช่วง ๆ ว่า เขายังไม่เคยมีโอกาสเฝ้าพระยุคลบาทอย่างใกล้ชิด ซึ่งความรู้สึกลักษณะนี้ทำให้ฉันตื่นต้นใจเป็นอย่างมาก

จนกระทั่งอยู่มาวันหนึ่ง ประชาชนคนไทยต่างก็ปลื้มปิติยินดีเป็นล้นพ้น เนื่องจากได้ทราบข่าวว่า ทั้ง

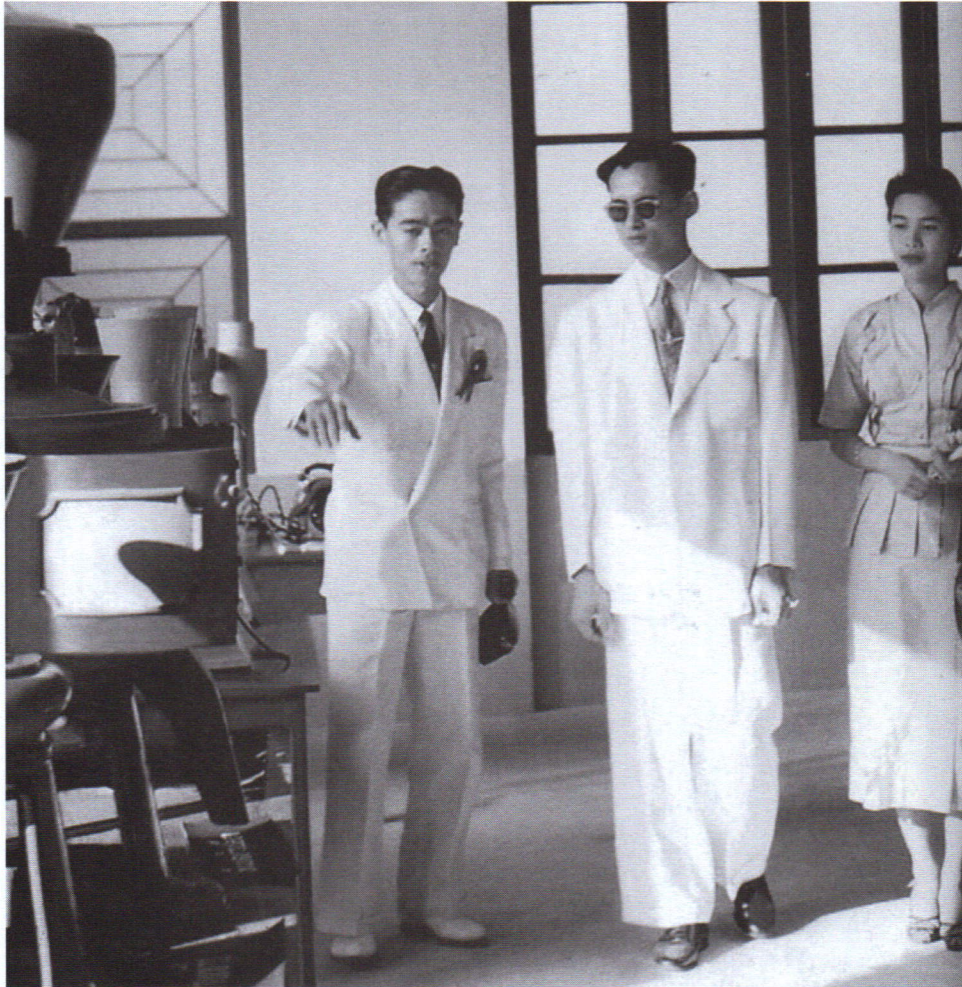
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลและสมเด็จพระอนุชาจะเสด็จนิวัตสู่พระนครเป็นการชั่วคราว เพื่อพระราชทานความเมตตาให้โอกาสคนไทยทั้งชาติ อีกทั้งชาวต่างประเทศที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ได้ชื่นชมพระบารมีของทั้งสองพระองค์

ในปีนั้นหลังจากประชาชนทราบข่าว ต่างก็ปลื้มปิติยินดีเป็นล้นพ้น เมื่อทั้งสองพระองค์ได้เสด็จนิวัตสู่พระนคร แม้จะอยู่ระหว่างช่วงที่กำลังศึกษาเล่าเรียนทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากต่างก็เฝ้ารอคอยกันมาเป็นเวลานาน แม้การเสด็จกลับมาเยือนประเทศไทยของทั้งสองพระองค์จะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ แต่พระองค์ท่านก็ได้ประกอบพระราชกรณียกิจเสด็จเยี่ยมเยียนประชาชนทุกหมู่เหล่าด้วยการใช้เวลาให้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงเห็นความสำคัญของชนกลุ่มน้อยซึ่งตกอยู่ในสภาพด้อยโอกาส

ณ โอกาสนั้น ประชาชนทั้งประเทศได้ให้ความสนใจแสดงความจงรักภักดีต่อทั้งสองพระองค์อย่างหาที่สุดมิได้ ดังเช่น การเสด็จเยือนชุมชนชาวจีนที่สำเพ็งและเยาวราช อันนับได้ว่าทำให้ประชาชนคนไทยกล่าวขวัญถึงเรื่องนี้ด้วยความรู้สึกซาบซึ้งเป็นพิเศษ

ฉันได้ประจักษ์แก่สายตาตัวเองในพระราชจริยาวัตรอันงดงามของทั้งสองพระองค์ที่ทรงมีพระเมตตาแก่ผู้คนระดับพื้นดินอย่างใกล้ชิด ซึ่งทำให้คนจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่แสดงความจงรักภักดีอย่างสุดซึ้ง ถึงกับกล่าวว่า “เห็นองค์พี่ที่ไหนก็ย่อมเห็นองค์น้องที่นั่น” เสมือนขาดกันไม่ได้ ซึ่งภาพดังกล่าวทำให้พสกนิกรโดยทั่วไปรู้สึกตื่นต้นใจอย่างลึกซึ้ง

อนึ่ง “เมืองไทยเป็นเมืองเกษตรกรรม” พระราชกรณียกิจของทั้งสองพระองค์ที่ทรงมีต่อพสกนิกรในขณะนั้น ฉันสามารถยืนยันได้อย่างชัดเจนจากการที่

เสด็จเยี่ยมแผนกการโรงสี กรมการข้าว โดยมีหัวหน้าแผนกการโรงสี (ระพี สาคริก) กองวิศวกรรม กรมการข้าว เป็นผู้ถวายรายงานเกี่ยวกับเครื่องสีข้าวทดลองที่ใช้สำหรับคัดตรวจคุณภาพข้าวพันธุ์ต่าง ๆ

เสด็จลงสู่พื้นดินใกล้ชิดกับชีวิตเกษตรกรชาวบ้าน นอกจากนั้นเราก็มีสถาบันการศึกษาสายเกษตร รวมทั้งมีโครงการบริหารและจัดการวิจัยในด้านเกษตรกรรม ซึ่งขณะนั้นเพิ่งจะเกิดขึ้นที่ “เกษตรกลางบางเขน” ได้ไม่นาน ถ้าจะพูดถึงเรื่องนี้ก็คงมองข้ามมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รวมทั้งศูนย์วิจัยการเกษตรของชาติที่เรียกว่า “เกษตรกลางบางเขน” ซึ่งอยู่บนพื้นฐานเดียวกันไปเสียมิได้

วันหนึ่ง ได้มีหมายกำหนดการแจ้งมาให้ทราบถึงเรื่องเกี่ยวกับทั้งสองพระองค์จะเสด็จเยือนสถาบันแห่งนี้ในวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙

ขณะนั้นฉันยังเรียนอยู่ในชั้นปีที่ ๕ ของหลักสูตรปริญญาตรี ๕ ปี และเป็นนิสิตฝึกงานซึ่งทำวิทยานิพนธ์

เรื่องการวิเคราะห์ดินในภาคกลางของประเทศไทย ทั้งในด้านฟิสิกส์และเคมี โดยมีห้องปฏิบัติการอยู่ที่ “ตึกพืชพรรณ” หรือที่นิยมเรียกกันว่า “ตึกขาว” ซึ่งอาคารหลังนี้ชั้นบนได้ถูกกำหนดให้ใช้เป็นห้องสมุดสำหรับงานวิจัยของทั้งกระทรวงเกษตรราธิการและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ร่วมกันด้วย

นอกจากนั้น ธรรมชาติของนักวิจัยการเกษตรสมัยนั้น หากกลับตามักจินตนาการถึงพื้นฐานของชีวิตคนทำการเกษตร แม้จะเป็นนักวิชาการระดับสูงมากแค่ไหน ส่วนใหญ่การแต่งกายก็ยังคงสวมกางเกงขาสั้นพร้อมที่จะเดินลงไปลุยในไร่นาซึ่งมีสภาพเป็นโคลนตม

เหตุการณ์ครั้งนั้นได้ทำให้ฉันรู้สึกตื่นเต้นเป็นอย่างยิ่งที่ได้ทราบข่าวนี้ ขณะนั้นอาคารที่เป็นตึกซึ่ง

พระบรมฉายาลักษณ์ครั้งสุดท้าย ในคราวเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมทุกข์สุขราษฎรและเกษตรกรกลางบางเขน เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๔๘๙ อาณัติ บุนนาค ฉายภาพ

อยู่ในบริเวณเกษตรกลางบางเขนทั้งหมดยังมีอยู่เพียงสองหลัง จึงทำให้มองมาจากภายนอกผ่านไร่และทุ่งนาสามารถเห็นได้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะด้านประตูที่หนึ่งนับจากถนนพหลโยธินไปตามถนนงามวงศ์วานตามลำดับ อาคารที่อยู่ใกล้เคียงกับประตูนั้นก็คือ **ตึกพิชพรรณ** ดังได้กล่าวไว้แล้ว

ตามหมายกำหนดการ ณ วันนั้น เราต่างก็ทราบกันว่าทั้งสองพระองค์จะเสด็จมาทรงหว่านข้าวลงในนาทดลอง รวมทั้งทรงปล่อยปลาปล่อยบ่อด้วยพระองค์เอง นอกจากนั้นยังทราบต่อไปว่า หลังจากเสร็จพระราชภารกิจดังกล่าวแล้ว ยังมีหมายกำหนดการที่จะเสด็จขึ้นไปชั้นบนของตึกขาว ซึ่งมีการดัดแปลงจาก

ห้องสมุดกลางทำเป็นห้องเสวยพระสุธารส

วันนั้นฝ่ายบริหารของมหาวิทยาลัยฯ ได้ตัดสินใจปิดห้องสมุดเพื่อปรับเป็นสถานที่น้อมเกล้าฯ ถวายพระสุธารสแด่ทั้งสองพระองค์ อีกทั้งจากความตื่นเต็นยินดีและอยาก رؤ้อยากเห็น ในขณะที่ฉันสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้นสีขาวและสวมกางเกงขาสั้นสีงาช้าง ซึ่งเป็นชุดทำงานในไร่นาทดลอง ก็ได้มายืนรอรับเสด็จอยู่ตรงบันไดทางขึ้นด้านทิศตะวันตกของตึกอย่างปราศจากพิธีรีตองใด ๆ ทั้งสิ้น ตามประสาของนิสิตคนหนึ่ง

ระหว่างที่ทั้งสองพระองค์ประทับอยู่บนตึกขาวองค์สมเด็จพระอนุชาซึ่งหมายถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในขณะนี้ ก็ได้ทรงพระ

ดำเนินวิ่งลงบันไดด้านทิศตะวันตกผ่านหน้าฉันไป โดยมีกล้องถ่ายภาพ Contax II A ซึ่งเป็นกล้องที่ใช้ฟิล์ม ๓๕ มม. ทำในเยอรมันคล้องพระคอลงไปด้วย

ฉันได้มีโอกาสเห็นว่าพระองค์ทอดพระเนตรตู้เลี้ยงปลาขนาดเล็กที่ทางการใส่ปลานิลตั้งแสดงเอาไว้ตรงนั้นอย่างสนพระทัยยิ่ง ซึ่งภาพดังกล่าวยังคงติดตาตรึงใจมาถึงบัดนี้ ซึ่งฉันมีอายุ ๘๕ ปีแล้ว

โดยเฉพาจะกล้องซึ่งพระองค์ทรงคล้องอยู่ที่พระคอเป็นรุ่นเดียวกันกับที่ฉันมีอยู่ เป็นกล้องที่นาวาตรี นฤดม บุญหลง รน. ลูกศิษย์ของฉันคนหนึ่ง ได้ฝากเพื่อนไปซื้อใน PX ของทหารอเมริกัน ที่เกาหลี ระหว่างช่วงสงครามเกาหลีได้ราคาถูกเป็นพิเศษ

ภาพที่เห็นขณะนั้น พระองค์ได้ทรงพยายามที่จะถ่ายภาพปลาในตู้ แต่ว่าธรรมชาติของปลาที่ไหลออกมาอยู่ริมกระจก หลังจากที่ถูกตากล้องมันก็หุดกลับเข้าไป ยิ่งกว่านั้น ในขณะนั้น **อาจารย์จินดา เทียมเมฆ** ซึ่งเป็นครูสอนวิชาสัตวศาสตร์และเป็นครูสอนอยู่ในคณะประมงด้วย ได้ยื่นเฝ้ารับเสด็จอยู่ใกล้ ๆ

ด้วยความหวังดีที่อยากแสดงความจงรักภักดีอย่างใกล้ชิด อาจารย์จินดาจึงใช้นิ้วมือแหยลงไปในน้ำ แล้วคนน้ำเพื่อให้ปลาไหลออกมา แต่ปรากฏว่าปลายิ่งหุดหายเข้าไปในความขุ่นของน้ำ พระองค์ท่านจึงทรงหันกลับและเสด็จวิ่งขึ้นบันไดผ่านหน้าฉันไปกลับไปตามเดิม

ภาพที่เล่าให้ฟังมานี้จะเป็นเวลา ๖๑ ปี ด้วยความรู้สึกที่ฉันตระหนักถึงความสำคัญของแผ่นดินถิ่นเกิด อีกทั้งยังตระหนักถึงความหมายของคำว่า **“พระเจ้าแผ่นดิน”** รวมอยู่ด้วย จึงทำให้ภาพนั้นยังปรากฏอยู่ในดวงใจมิรู้ลืม

เวลาได้ผ่านพ้นมาอีกเพียง ๔ วัน เข้าวันนั้นเป็นวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ฉันได้ทราบข่าวการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย แล้วรู้สึกใจหาย ยิ่งในจินตนาการมองเห็นภาพของทั้งสองพระองค์ซึ่งเสด็จไปไหนด้วยกันไม่ว่าสภาพฝนฟ้าอากาศจะเป็นอย่างไร และสภาพสังคมจะอยู่ในลักษณะลำบาก

ยากเข็ญแค่นี้ก็ไม่ยอมละทิ้งกัน ทำให้ฉันถึงกับน้ำตา ร่วง

จากนั้นมาไม่นานองค์สมเด็จพระอนุชาซึ่งทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ก็ได้เสด็จกลับไปศึกษาต่อที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์เพียงพระองค์เดียว

จากสภาพดังกล่าวทำให้ฉันนึกถึงเพลงพระราชนิพนธ์ **“ชะตาชีวิต”** ซึ่งเนื้อเพลงเพลงนี้ได้สะท้อนให้รู้สึกว่าเป็นสังขารมคาลัย ๆ กับสภาพของพระองค์ท่านที่ฉันพบได้

ความจริงได้ใช้ไว้อย่างชัดเจนว่า **“เมื่อมีสิ่งนั้นก็ย่อมไม่มีสิ่งนี้”** หลังจากเสด็จกลับไปแล้ว จากผลที่ประชาชนเคยรู้สึกอบอุ่นใจ ก็ค่อย ๆ คลายไปสู่สภาพที่ว้าเหว่ เพราะเมืองไทยขาดพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีพระบารมีคุ้มครองปกป้องแผ่นดินซึ่งเคยประทับอยู่ร่วมแผ่นดินเดียวกัน ทำให้พสกนิกรรู้สึกอบอุ่นใจ

เหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน

หลังจากนั้นมาช่วงหนึ่ง ก็มีเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกของประชาชนคนไทยเป็นอย่างมาก

ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากมีข่าวว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงประสบอุบัติเหตุ ทำให้ต้องเข้าปรึกษาพระองค์อยู่ในโรงพยาบาลเป็นเวลานาน ช่วงนั้นเมื่อพูดถึงการดนตรีก็เป็นส่วนหนึ่งซึ่งทำให้พระองค์ทรงพระสำราญ

ฉันมีครูที่ใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งเป็นหม่อมเจ้าอยู่พระองค์หนึ่งคือ **หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์** (ต่อมาภายหลังได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระองค์เจ้า) ซึ่งต่อมาภายหลังยังรู้สึกผูกพันลึกซึ้งยิ่งกว่า กล่าวคือเจ้านายพระองค์นี้ทรงเป็นโอรสของ เสด็จกรมหมื่นอนุวัตรจาตุรนต์ ซึ่งเคยเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนเขาวงกต ในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ซึ่งตั้งอยู่ในสวนจิตรลดา ในขณะที่ฉันเรียนอยู่ที่นั่น และทรงเป็นครูของฉันด้วย

โดยที่โรงเรียนเยาวกุมารในสมัยนั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งขึ้นสำหรับบุตรของบรรดาข้าราชการเป็นการส่วนพระองค์ ตั้งแต่สมัยก่อนเปลี่ยนการปกครองปี ๒๔๗๕

เท่าที่จำได้มีนักเรียนอยู่ ๑๕ คน นอกจากนั้น อาคารโรงเรียนสมัยนั้นก็คือ อาคารกรมราชองครักษ์ ในขณะนี้ ภายในจำนวน ๑๕ คน มีทั้งเจ้านายระดับสูง จนกระทั่งถึงลูกบรรดามหาดเล็กหรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่

อาทิ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรานนท์ธวัช หม่อมเจ้านางกูร สวัสดิ์ คุณอายุศ อิศรเสนา ณ อยุธยา หม่อมหลวงปัทม์ มาลากุล หม่อมราชวงศ์ ทองลิ้ม ทองแถม หม่อมราชวงศ์ทองแท่ง ทองแถม คุณเทวัญ มาลากุล ณ อยุธยา คุณปัญญา มาลากุล ณ อยุธยา คุณอุดม จารุตามาระ คุณพานทอง ทองเจือ คุณพล ศิริวรรณ คุณอนันต์ ศิริวรรณ คุณภัทร รจนานนท์ และคุณไพจิตร รจนานนท์ โดยมีคุณพระอภิรักษ์ ราชฤทธิ์เป็นอาจารย์ใหญ่ และมีกรมหมื่นอนุวัตร จาตุรนต์ซึ่งเป็นสมเด็จพระบิดาของหม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ เป็นผู้อำนวยการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฉันกับพระองค์เจ้าวรานนท์ธวัชเป็นนักเรียนที่เล็กที่สุดในโรงเรียน จึงสนิทสนมกันเป็นพิเศษ แม้กระทั่งเข้าส้วมก็ต้องเข้าด้วยกัน

มาถึงช่วงที่ฉันเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ หรืออาจเรียกว่าสงครามมหาเอเชียบูรพาช่วงต้น ๆ ได้มีการเจรจาแลกเปลี่ยนเชลยศึกระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา โดยฝ่ายอเมริกาส่งเชลยมาทางเรือ ซึ่งมีหม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ ที่ไปศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยคอร์เนลรวมอยู่ด้วย

ฉันมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดอยู่กับพระองค์ท่านเป็นพิเศษอยู่ ๒ ประเด็นด้วยกันคือ ประเด็นแรก พระองค์ท่านทรงเป็นอาจารย์สอนวิชาสถิติและการวางแผนวิจัยทางชีววิทยา ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่มีการนำเอาวิชานี้เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย และฉันก็เป็น

ลูกศิษย์ของพระองค์ท่านซึ่งได้รับการยอมรับว่าในทางปฏิบัติมีผลการเรียนโดดเด่น จนกระทั่งต่อมาฉันก็สามารถสอบต่อความเป็นครูสอนวิชานี้จากพระองค์ท่าน แก่ลูกศิษย์ในมหาวิทยาลัยด้วย

ส่วนประเด็นที่สอง เนื่องจากพระองค์ท่านโปรดการดนตรีและการประพันธ์เพลงไทยสากลเป็นอย่างมาก ฉันจึงได้ใช้เวลาเย็น ๆ คำ ๆ ไปนั่งอยู่ที่หัวบันไดพระตำหนัก ซึ่งเป็นบ้านพักของทางราชการ ภายในบริเวณมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อรับใช้พระองค์ท่านในการลงโน้ตของเพลงและเป็นที่ปรึกษาในการประพันธ์เพลงเป็นประจำ

จากข่าวอุบัติเหตุที่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงประสบ ทำให้หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ ต้องเสด็จไปประเทศสวิตเซอร์แลนด์เพื่อถวายงานด้วยความจงรักภักดีอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในหลวงพระองค์นี้ทรงโปรดการดนตรีเป็นอย่างมาก

นอกจากนั้นยังมีข่าวว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชกำลังจะจบการศึกษาจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์อยู่แล้ว จึงทำให้ฉันซึ่งเป็นพสกนิกรคนหนึ่งเฝ้ารอคอยการเสด็จนิวัตกลับสู่พระนครของพระองค์ท่าน ร่วมกับการเสด็จกลับของหม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ อย่างใจจดใจจ่อ

ในที่สุดการรอคอยก็ประสบกับความจริง ทำให้ฉันรู้สึกปลื้มปิติเป็นล้นพ้น

ช่วงนั้นหม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ ซึ่งในยามเย็น ๆ คำ ๆ ฉันกับพระองค์ท่านมีโอกาสพูดคุยกันด้วยเรื่องการประพันธ์เพลง นอกจากนั้นพระองค์ท่านยังได้เสด็จเข้าไปในวัง ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าไปถวายงานเกี่ยวกับดนตรีอย่างใกล้ชิด

ในที่สุดฉันก็เป็นอีกคนหนึ่งซึ่งได้รับพระราชทานโอกาสให้เข้าไปร่วมวงดนตรี “อส.อาวุโส” ซึ่งจัดตั้งขึ้นระหว่างที่พระองค์ท่านประทับอยู่ที่พระที่นั่งอัมพรสถาน ในพระราชวังดุสิต ดังนั้น คำว่า อส. จึงหมายถึง พระที่นั่งอัมพรสถาน ซึ่งเป็นทั้งที่มีการร่วมวงเล่นดนตรีและเครื่องสงวิฑูรย์รวมอยู่ด้วยกัน

ทุกครั้งที่มีโอกาสเฝ้าพระยุคลบาทและถวายงาน

ดนตรี ฉันได้พบความจริงว่า พระองค์ท่านทรงปฏิบัติ
แทบทุกสิ่งทุกอย่างด้วยพระองค์เอง นับตั้งแต่การปรับ
แต่งเครื่องส่งวิทยุ ไปจนกระทั่งถึงการทรงดนตรีออก
อากาศ ซึ่งภายในวง อส.อาวุโส ก็มีกันอยู่ไม่กี่ท่าน
เท่าที่จำได้กลุ่มบุคคลที่เข้าไปถวายงานดนตรีทุกวันศุกร์
ในช่วงนั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุเช่น **ม.ล.ประพันธ์
สนิทวงศ์** เล่นเปียโน **ม.จ.แหวจักษ์ จักรพันธุ์** ทรงกีตาร์
ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เล่นไวโอลิน **ม.จ.จักรพันธ์เพ็ญศิริ**
จักรพันธุ์ ทรงแซกโซโฟนบาโรน โดยมีพระองค์ท่าน
ซึ่งทรงเครื่องดนตรีได้หลายอย่าง อาทิ เปียโน แตร
ทรัมเป็ต แซกโซโฟน ปิคคลริเน็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ทรงประทับเป็นหลักชัยให้กับทุกคน นอกจากนั้นยังมี
อีกสิ่งหนึ่งซึ่งฉันขอนามกล่าวไว้ ณ ที่นี้ด้วย นั่นคือ
พระองค์ท่านทรงตรงต่อเวลาเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น
เสด็จไปทรงประกอบพระราชภารกิจที่ไหน วันศุกร์เวลา
๕ โมงเย็นจะต้องเสด็จกลับมาตามกำหนดเวลาทุกวัน
ไม่เคยขาด หลังจากนั้นมาพระองค์ท่านก็ได้เสด็จมา
ทรงดนตรีที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นสถาบัน
อุดมศึกษาแห่งแรก โดยเหตุที่ทรงแสดงออกให้ทุกคน
เห็นเป็นประจักษ์พยานว่า พระองค์ท่านทรงให้ความสำคัญ
แก่การเกษตรของชาติ และทรงหวังที่จะได้เห็น
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นแม่แบบที่ดีในการพัฒนา
การเกษตรของประเทศ

แต่ด้วยพระราชอัจริยะของพระองค์ ต่อมา
จึงทรงมีพระเมตตาเสด็จไปทรงดนตรีที่มหาวิทยาลัย
อื่น ๆ อย่างทั่วถึง

ระหว่างที่เสด็จมาทรงดนตรี ณ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ในฐานะที่ฉันได้รับมอบหมายให้เป็นโฆษก
ประจำหน้าพระที่นั่งมาโดยตลอด จึงช่วยให้มีโอกา
สยังรู้ความจริงถึงพระราชอัจริยะในหลาย ๆ ด้าน ซึ่ง
แท้จริงแล้ว ยังมีเรื่องที่จะอัญเชิญมาเผยแพร่เป็น
ความรู้แก่ผู้อ่านได้อย่างมากมาย แต่ก็ใครจะขอนำเอา
บางสิ่งบางอย่างที่พิจารณาเห็นแล้วว่า เป็นจุดเด่น
ของพระราชภารกิจของพระองค์ท่าน มากล่าวไว้ ณ
โอกาสนี้

ความจริงแล้วสังขารได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า

**“ถ้าไม่เกิดเรื่องใหญ่ เราก็คงมองไม่เห็นความจริงที่มี
คุณค่าแฝงอยู่ในกระบวนการดำเนินชีวิต และการ
เปลี่ยนแปลงของสังคม”**

เหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นภายในหอประชุมใหญ่
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในขณะที่พระองค์ท่าน
และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ รวมทั้ง
สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอได้
เสด็จมาทรงดนตรีในหอประชุมแห่งนี้ ก็คือ ในวันนั้น
กำลังมีอุทกภัยเกิดขึ้นที่ป่าละอูชายแดนจังหวัดประจวบ-
คีรีขันธ์ นอกจากนั้นในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และ
จังหวัดราชบุรี ซึ่งขณะนั้นยังมีสภาพเป็นป่าและเป็น
พื้นที่สีแดง ได้มีน้ำท่วมจนกระทั่งถนนหนทางในบริเวณ
นั้นขาดสะบั้น พระองค์ท่านก็ได้รับสั่งผ่านมาถึงนิสิต
เกษตรว่า **“ให้ไปช่วยกันซ่อมแซมเส้นทางในบริเวณที่
ได้รับความเสียหาย แล้วทุกคนจะมีโอกาสขอฟัง
เพลงได้จากพระองค์ท่านซึ่งประทับและทรงบรรเลง
อยู่ที่หอประชุมของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์”**

ซึ่งวันนั้นพระองค์ท่านได้ทรงวางแผนในด้าน
เทคโนโลยีการสื่อสารด้วยพระองค์เอง จนกระทั่งกลุ่ม
นิสิตอาสาสมัครที่ออกไปทำงานในชนบทสามารถขอ
ฟังเพลงอะไรก็ได้ตลอดเวลา ซึ่งก็เป็นความจริงดังที่
พระองค์ท่านได้รับสั่งไว้ แต่เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของมหา
วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในวันนั้น ขาดความพร้อมในการ
เตรียมการ จึงทำให้ไฟฟ้าในหอประชุมดับมืดหมด แต่
ด้วยพระบารมีปกเกล้าฯ จึงสามารถทำให้ทุกคนภายใน
หอประชุมหยุดนิ่งอยู่กับที่ ช่วยให้ฝ่ายรักษาความปลอดภัย
ทำงานได้สะดวก จนกระทั่งกระแสไฟทำงานได้ตาม
ปกติ

**เหตุการณ์ที่สองที่จะกล่าวต่อไปนี้ นับเป็นสิ่ง
สำคัญมาก ที่มีผลทำให้ฉันรู้สึกว่าคุณพระองค์ท่านทรงมี
พระเมตตาสูง และทรงเป็นครูของแผ่นดินอันประเสริฐ
สุด**

ในวาระหนึ่งของการที่พระองค์ท่านได้เสด็จ
มาทรงดนตรีอีก ระหว่างที่ทรงพักครึ่งเวลา โดยไม่มี
ใครคาดคิดมาก่อน ได้มีนิสิตสองคน ซึ่งคนหนึ่งชื่อนาย
สุเทพ ลักขณาวิเชียร เรียนอยู่ในคณะวิศวกรรมศาสตร์

อีกทั้งมีผลการเรียนโดดเด่นมากและเป็นนายกสภา
การบริหารขององค์การนิสิตฯ ร่วมกับเพื่อนอีกคนหนึ่ง
ได้เดินขึ้นไปบนเวทีโดยไม่ทันที่ใครจะรู้ตัว แล้วนำของ
จดหมายสีขาวซึ่งถืออยู่ในมือขึ้นไปทูลเกล้าฯ ถวายแด่
พระองค์ท่าน ซึ่งพระองค์ท่านก็ทรงมีพระเมตตา
รับเอาไว้ และส่งให้กับเจ้าหน้าที่ประจำพระองค์ เหตุการณ์
ในเย็นวันนั้นก็ผ่านไปโดยไม่มีเรื่องราวอะไรเกิดขึ้นต่อมา
ภายหลังจึงรู้ว่านิสิตสองคนได้ขึ้นไปถวายฎีกาเกี่ยวกับ
ผลการบริหารของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขณะนั้น หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์
ทรงดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อยู่ ส่วนฉันอยู่ในตำแหน่งรองอธิการบดีฝ่ายธุรการ ซึ่ง
ตามระเบียบแล้ว เรื่องราวต่าง ๆ ที่จะถึงท่านอธิการบดี
จะต้องผ่านฉันไปก่อน

จากคำวันนั้นจนกระทั่งถึงเช้าวันรุ่งขึ้นสถานีวิทย
แห่งประเทศไทยได้ประกาศข่าวว่า “มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์โดยคำสั่งของอธิการบดี ให้คัดชื่อนาย
สุเทพ ลักขณวิเชียรออกจากความเป็นนิสิต โดยอ้าง
เหตุผลว่าเป็นเพราะหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ”

บ่ายวันนั้น หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์ ซึ่ง
เป็นราชเลขาธิการในพระองค์ได้โทรศัพท์มาปรารภกับ
ฉันว่า คำสั่งดังกล่าวมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จะ
เปลี่ยนได้หรือไม่? ซึ่งตามแท้จริงแล้วคำสั่งนี้ไม่ได้ผ่าน
ฉันเลย ถ้าฉันจะตอบไปว่าไม่รู้เรื่องก็ใช่ที่ เพราะแสดง
ให้เห็นว่าฉันไม่รับผิดชอบ จริง ๆ แล้วตัวฉันซึ่งอยู่ใน
ตำแหน่งผู้บริหารและเป็นทางผ่านของร่างคำสั่งนี้ ควร
จะต้องลาออกจากตำแหน่ง แต่การกระทำเช่นนั้นย่อม
ทำให้เกิดเรื่องลูกลามาไปเป็นการใหญ่

ฉันนำความที่ท่านราชเลขาธิการปรารภไปทูล
ท่านอธิการบดี แต่ท่านก็วางเฉยโดยไม่พูดอะไรทั้งสิ้น
ฉันรู้ว่าสิ่งที่ท่านราชเลขาธิการปรารภกับฉันในฐานะ
ที่ท่านอยู่ในตำแหน่งนี้ ควรจะมีผลสืบเนื่องมาจากความ
คิดเห็นของพระองค์ท่านที่ผ่านมามาตามระบบงาน แสดง
ว่าพระองค์ท่านผู้มีพระเนตรพระกรรณกว้างไกลคงจะ
ทรงมองเห็นสิ่งสำคัญบางอย่างที่แฝงอยู่ในนี้

ถัดจากนั้นมาอีกประมาณ ๓ วัน เราจึงทราบว่

พระองค์ท่านจะเสด็จแปรพระราชฐานขึ้นไปประทับอยู่
ที่พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ โดย
ที่บริเวณหลังพระตำหนักซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นที่ทำการ
เกษตรของชาวบ้าน และมีชาวบ้านรายหนึ่งชื่อนาย
ปรีชาฯ ได้ไปทำสวนลั่นซึ่งกำลังตกปลูกอยู่แล้ว

แต่หลังจากนั้น กรมป่าไม้ก็ได้ประกาศบริเวณ
นั้นเป็นวนอุทยานแห่งชาติ ซึ่งพระองค์ท่านทรงมีพระ
เมตตาพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวนสองแสน
บาทเพื่อซื้อสวนลั่นจ้จากนายปรีชานั้นมา แล้วนำมา
พระราชทานให้แก่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อใช้ทำ
เป็นสถานีวิจัยไม้ผลเมืองหนาว ดังนั้นมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์จึงได้ตั้งชื่อสวนนี้ว่า “สวนสองแสน”

หวนกลับไปนึกถึงการเสด็จแปรพระราชฐาน
จากกรุงเทพมหานครเพื่อไปประทับแรมที่พระตำหนัก
ภูพิงคราชนิเวศน์อีกครั้งหนึ่ง ในบ่ายวันนั้น หลังจาก
หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์ได้ไปส่งเสด็จที่สนามบิน
ดอนเมืองเรียบร้อยแล้ว ก็ได้ผ่านมาแวะที่มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ และเข้ามาพบฉันเพื่อขออนุญาตเข้าเฝ้า
ท่านอธิการบดี ประเด็นนี้เองที่สะท้อนให้เห็นว่าหม่อม
หลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์ มีความรู้เรื่องการปฏิบัติงาน
และมีมารยาทที่ดีเป็นอย่างยิ่ง โดยเหตุที่ทราบว่าการ
จะเข้าเฝ้าอธิการบดี ควรจะผ่านรองอธิการบดีซึ่งอยู่
ในตำแหน่งบริหารก่อนอื่น ซึ่งฉันก็ได้นำเข้าเฝ้าตาม
ความประสงค์

ณ โอกาสนั้นหม่อมหลวงทวีสันต์ซึ่งอยู่ใน
ตำแหน่งราชเลขาธิการได้ทูลท่านอธิการบดีว่า “เรื่อง
ประกาศลงโทษนิสิตว่าดูหมิ่นพระบรมเดชานุภาพนั้น
มหาวิทยาลัยจะเปลี่ยนคำสั่งเสียได้หรือไม่” แต่ปรากฏ
ว่าท่านอธิการบดียังทรงนิ่งเฉยโดยไม่รับสั่งอะไรออกมา

ถัดจากนั้นมาอีกสามวันก็ได้มีหมายกำหนดการ
แจ้งมาให้มหาวิทยาลัยทราบว่า ทั้งสองพระองค์จะเสด็จ
ลงไปยังสวนสองแสน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หลังจากนั้นในมหาวิทยาลัย
เรื่องก็เงียบหายไปโดยไม่มีใครแสดงออกแม้ท่านอธิ
การบดี ที่จะทรงมีคำสั่งให้ทราบว่าใครจะขึ้นไปรับเสด็จ
จนกระทั่งฉันอดรนทนไม่ได้ จึงได้เดินทางขึ้นไป

จังหวัดเชียงใหม่เอง เพื่อรอรับเสด็จอยู่ ณ สถานที่นั้น ตามวันเวลาที่หมายกำหนดการได้แจ้งเอาไว้

ครั้นถึงเวลา ๔ โมงเย็นของวันนั้นตามหมายกำหนดการ ฉันซึ่งยืนรอรับเสด็จที่ประตูรั้วด้านหลังซึ่งทำด้วยรั้วลวดหนามของอาคารที่เจ้าของเดิมได้สร้างเอาไว้ เป็นเรือนไม้ชั้นเดียวอยู่บนพื้นฐานที่ลาดชันลงไปสู่ด้านล่างที่เป็นหุบเขา แต่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้นำมาดัดแปลงเป็นสถานที่สำหรับใช้เป็นสำนักงาน ซึ่งวันนั้นได้นำมาปรับให้เป็นสถานที่ประทับรับเสด็จ

พอถึงเวลาสี่โมงเย็น หุฉันก็ได้ยินเสียงฝีพระบาทของทั้งสองพระองค์ รวมทั้งผู้ติดตามเสด็จอีกกลุ่มหนึ่งวิ่งลงมาจากที่สูงซึ่งเป็นทางลาด ฉันก้มลงถวายคำนับ แล้วทั้งสองพระองค์รวมทั้งทูลกระหม่อมสิรินธรและทูลกระหม่อมจุฬาภรณ์ ก็ได้เสด็จผ่านขึ้นบันไดไปบนอาคารที่ประทับ ส่วนผู้ติดตามเสด็จอีกจำนวนหนึ่งซึ่งในนั้นมีหม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี รวมอยู่ด้วย ได้เสด็จลงไปอยู่ด้านล่างซึ่งพอจะเห็นหน้าขึ้นมามองเห็นกัน แต่คงไม่ได้ยินว่าพระองค์ท่านจะรับสั่งอะไรกับฉัน

ทั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับยืนอยู่ที่ระเบียงด้านหนึ่งโดยมีฉันนั่งพับเพียบอยู่ที่พระบาทอย่างใกล้ชิด ส่วนสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถกับทูลกระหม่อมทั้งสองพระองค์ ได้เสด็จแยกไปประทับยืนอยู่อีกด้านหนึ่งของระเบียง ซึ่งทำเป็นรูปตัวแอล ซึ่งตรงพระพักตร์จะแลเห็นยอดดอยอินทนนท์อยู่ในสายพระเนตร

พระองค์ท่านได้ทรงรับสั่งกับฉันด้วยพระสุรเสียงที่แผ่วเบาว่า “**เรื่องนั้นมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ไม่เปลี่ยนจริงหรือ**” ซึ่งกระแสของพระสุรเสียงฉันคิดว่าสามารถได้ยินแต่เพียงคนเดียว

ฉันนึกอยู่ในใจว่าถ้ากราบทูลพระองค์ท่านไปว่า “ข้าพระพุทธเจ้าไม่ทราบเรื่องนี้” ก็คงจะต้องลาออกจากตำแหน่งฝ่ายบริหารเพื่อแสดงความรับผิดชอบ แต่ถ้าลาออกก็จำเป็นเรื่องใหญ่ที่บานปลายออกไปอีก **ใครเป็นฉันในขณะนั้นจะอย่างไร?**

ฉันพิจารณาแล้ว มองเห็นอยู่ทางเดียวนั้นก็คือ

ก้มลงหมอบกราบถวายบังคมที่พระบาท หลังจากนั้น หุฉันได้ยินกระแสพระสุรเสียงถามต่อไปอีกว่า “**เธอรู้ไหมว่าโทษของการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพนั้นคืออะไร?**” ภาพคำตอบที่เป็นความจริงมันค่อย ๆ ปรากฏขึ้นมาในจินตนาการของฉันชัดเจนยิ่งขึ้น ไม่เพียงเท่านั้น หุฉันยังได้ยินกระแสพระสุรเสียงของพระองค์ท่านในเชิงสรุปที่รับสั่งตามมาว่า “**ถ้าคิดว่าเรื่องนี้โทษถึงหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ฉันคิดว่ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นั้นแหละหมิ่น ไม่ใช่เด็กคนนั้นหมิ่น**”

ฉันก้มลงกราบถวายบังคมที่พระบาทเป็นครั้งที่สามพร้อมทั้งน้ำตาไหล หลังจากนั้นพระองค์ท่านก็ได้เสด็จไปประทับอยู่ร่วมกับสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ และทูลกระหม่อมทั้งสองพระองค์ โดยมีฉันคลานตามไปข้างหลัง

ช่วงนั้น เป็นจังหวะดีเพราะเป็นเวลาที่ดวงอาทิตย์ใกล้จะอัสดงลงลับเหลี่ยมยอดเขาดอยอินทนนท์อยู่ข้างหน้า ซึ่งมีท้องฟ้าสีแดงจัดตัดกับเงาที่เป็นสีดำมันเป็นภาพซิลิเอท (Silhouette) ที่มีเกือบครบทุกพระองค์ประทับเป็นเงาสีดำฉายอยู่เบื้องหน้า ฉันซึ่งมีธรรมชาติที่มักล่องถ่ายรูปคล่องคออยู่เกือบตลอดเวลาไม่ว่าจะไปไหน และในขณะนั้นยังมีสติสัมปชัญญะดีได้มองเห็นโอกาสที่จะถ่ายภาพ เพื่อบันทึกเป็นภาพที่ประทับใจสูงสุด แต่ต้องรอกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคงจะทรงไว้ออกการสังเกต จึงเสด็จถอยหลังออกมาประทับยืนอยู่ห่าง ๆ ทำให้ฉันได้ภาพของสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ที่มีทูลกระหม่อมทั้งสองพระองค์กอดพระศอรวมกันทั้งสองข้างอยู่ทีนั้น

ซึ่งภาพนี้บันทึกติดเกสรที่ ๒๘ ในขณะที่จบการศึกษา ได้ขอภาพจากฉันนำไปใส่ไว้ที่ปกด้านในของหนังสือรุ่น โดยมี **คุณระลึก หลีกภัย** เขียนกลอนด้วยตัวสีขาวไว้บนฉากหลังสีดำเข้ม

หลังจากนั้นมาในคำวันเดียวกันทั้งสองพระองค์ก็มีรับสั่งให้ตั้งโต๊ะเสวยภายในสวน ซึ่งอยู่ด้านข้างของพระตำหนักกุฎกึ่งราชินี และได้โปรดให้ฉันร่วมโต๊ะเสวยโดยไม่มีวีแววว่าจะทรงกริ้วแต่ประการใดเลย

คำวันนั้น พระองค์ท่านยังทรงเปิดเพลงความ

แม้อาทิตย์จะลับกับเหลี่ยมเขา
ฟ้าสีเทาอาจเปลี่ยนสีอย่างที่เราเห็น
แต่...บารมีแม่ปกเกล้าทุกเช้าเย็น
พระทรงเป็นมิ่งขวัญนิรันดร์.

ระลึก หลีกภัย

พระฉายาลักษณ์สมเด็จพระบรมราชินีนาถและทูลกระหม่อมทั้งสองพระองค์ ศ.ระพี สาคริก ฉายภาพ

ฝันอันสูงสุดให้ฉันได้ฟังเป็นครั้งแรก ซึ่งนับได้ว่าการที่
พระองค์ท่านได้มีรับสั่งในบ่ายวันนั้นเป็นการสอนของ
ครู ผู้ที่พระราชทานความเมตตาแก่พสกนิกรในมหา
วิทยาลัยเกษตรศาสตร์มากกว่าที่จะทรงกริ้ว

ยังมีเรื่องราวที่จะเล่าต่อไปอีกว่า หลังจากเวลา
ได้ผ่านพ้นมาร่วมยี่สิบปี ซึ่งช่วงนั้นหม่อมเจ้าจักรพันธ์
เพ็ญศิริ จักรพันธุ์ ได้ทรงสิ้นชีพิตักษัย และได้รับพระ
ราชทานสถาปนาขึ้นเป็นพระองค์เจ้าได้เพียงไม่ถึงสาม
เดือน ฉันได้พูดกับภรรยาว่า “ลูกศิษย์ลูกหาแต่ละคนที่
ชีวิตเป็นไปในทางเสียหาย ฉันจะติดตามให้พบให้ได้
และทำให้สามารถช่วยทุกคนได้ทัน่วงที” แต่นายสุเทพ
ลักขณาวิเชียร คนนี้ได้หายหน้าไปร่วมยี่สิบปีแล้ว ตาม
เท่าไรก็ไม่พบ หลังจากนั้นมาไม่กี่วันก็มีข่าวแจ้งมาว่า
ทางอาศรมวงศ์สนิทจะขอเชิญฉันไปพูดเจริญวิปัสสนา
ที่นั่นซึ่งอยู่ที่คลองสิบห้าของจังหวัดปทุมธานี นอกจาก
นั้น ยังได้รับแจ้งมาว่าจะมีพระที่เคยเป็นลูกศิษย์ฉันมา
ร่วมเจริญวิปัสสนาที่นั่นด้วย ซึ่งฉันก็ไปตามนัด

หลังจากไปถึง ค่ำวันนั้นฉันได้พบกับพระภิกษุ
สงฆ์ห้าองค์นั่งกันอยู่ที่นั่น หลังจากฉันเจริญวิปัสสนา
ด้วยการเล่าประวัติชีวิตของตัวเองให้ทุกคนในที่ประชุม
รับฟังจบลงแล้ว พระภิกษุสงฆ์รูปหนึ่งก็ได้รับเชิญขึ้น

มาพูด หลังจากท่านพูดได้ไม่นาน ฉันก็หันไปมองหน้า
แล้วขมวดคิ้ว ท่านหันกลับมามองหน้าฉันพอดี จึงพูดว่า
“อาตมานี้แหละคือนายสุเทพ ลักขณาวิเชียรในอดีต”
ซึ่งขณะนี้ท่านเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่อเทียนที่ชาวบ้าน
พูดว่าเก่งมาก เช้าวันรุ่งขึ้นเราลงไปพื้นดินแล้วก็
ช่วยกันปลูกต้นไม้ในบริเวณนั้น พระรูปนี้ได้หันมาถาม
ฉันว่า “ท่านเจ้าสหายดีหรือไม่?” ฉันตอบกลับไปทันทีว่า
“ท่านเจ้าสหายเสียแล้ว เมื่อประมาณสามเดือนที่ผ่านมา”

ท่านจึงปรารภต่อมาว่า “อาตมานึกถึงบุญคุณ
ของท่านเจ้ามา มาก ๆ เพราะถ้าท่านไม่ไล่อาตมาออกจาก
มหาวิทยาลัย อาตมาก็คงมาไม่ได้ถึงขนาดนี้”

สรุปแล้วเรื่องราวของพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวพระองค์นี้ ไม่เพียงแต่ว่าพระองค์ท่านประทับ
อยู่ในหัวใจของฉันมาโดยตลอดเท่านั้น แต่ขอกล่าวว่า
พระองค์ท่านได้ประทับอยู่ในหัวใจของฉันตลอดชีวิต
สมกับที่พสกนิกรได้ขนานพระนามว่า “พระเจ้าแผ่นดิน”
เพราะพระองค์ท่านเป็นพระเจ้าของแผ่นดินอย่าง
แท้จริง

๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการอนุรักษ์ภาษาไทย

คุณหญิงคณิดา เลชะกุล

พ ระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทาน พระบรมราชโองาสให้ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการต่างประเทศ คณะเอกอัครราชทูต และ กงสุลใหญ่ไทยที่ปฏิบัติราชการอยู่ในต่างประเทศ พร้อม ด้วยคณะผู้บริหารระดับสูงของกระทรวง ฝ่าทูล ละอองธุลีพระบาท ณ ศาลาดุสิตาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ใน โอกาสที่กระทรวงจัดประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุล ใหญ่ไทย ประจำปี ๒๕๕๐

พระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ ไทยในวันนั้น แสดงถึงพระราชหฤทัยที่ทรงห่วงใยคน ไทยที่ไปเมืองนอก แล้วลืมภาษาไทย และทรงชี้ให้เห็น ความสำคัญของภาษาไทยว่า เป็นเอกลักษณ์สำคัญ

ของความเป็นชาติ ที่แสดงถึงควมมีอารยธรรมและ ความเจริญของชาติไทยมาช้านาน จึงจำเป็นต้อง อนุรักษ์ไว้ และใช้ให้ถูกต้อง ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่ง ความว่า

“ท่านทูตคงกลุ้มใจที่คนที่ไปอยู่ต่างประเทศไม่ก็ วัน สิม ไม่นาน กลับมาพูดภาษาไทยไม่ได้ เพราะว่านึก ว่าไปต่างประเทศนั้น ต้องไปเรียนรู้ความไม่เป็นไทย ฉะนั้น ก็เห็นใจท่าน เพราะว่าท่านเป็นทูต คนที่ไปต่าง ประเทศไม่ก็วันและไปพบท่านทูต พูดภาษาไทยไม่ได้ แต่ ว่าต่างประเทศ ฝรั่งไปพบท่าน มาเมืองไทยไม่นาน กลับพูดภาษาไทยได้ อันนี้ขอบกล ประหลาดมาก แต่ ว่าต้องเข้าใจว่าคนที่ไม่ได้ไปต่างประเทศ แต่ก็ได้มี โอกาสไปต่างประเทศ เขามีปมด้อย คนไทยนั้นส่วน ใหญ่ไม่มีปมด้อย

พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่คณะเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ไทยที่ปฏิบัติราชการอยู่ในต่างประเทศ และคณะผู้บริหาร ระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๐

คนไทยมีความภูมิใจที่เป็นคนไทย เพราะว่าอยู่เมืองไทย เป็นคนไทย เขาได้สามารถศึกษาว่า เมืองไทยคนไทย มีความดี แต่ผู้ที่ไปต่างประเทศนึกว่าเราพูดอย่างเดียวกับผู้ที่ไปเมืองฝรั่ง ไม่ใช่พวกที่ไปเมืองแขกเมืองจีน แต่ว่าพวกที่ไปฝรั่งเพราะเหอว่าฝรั่งเขาเจริญ ฝรั่งเขาเจริญเพราะว่าบ้านเมืองของเขามีความก้าวหน้าหลายอย่าง คนไทยก็เลยมีปมด้อยว่า เราไหนว่าไม่มีความเจริญ

ปัญหาที่เกิดขึ้นว่าจะทำอย่างไรสำหรับแก้ไข ก็เล่าให้ท่านฟังแล้วว่า ข้าพเจ้ามาเมืองไทย ไม่รู้ภาษาไทย แล้วก็ออกไปอายุ ๕ ขวบ กลับมาอายุ ๑๑ ก็ไม่ค่อยรู้ภาษาไทย ที่จริงรู้ภาษาไทยก็โดยที่สมเด็จพระบรมราชชนนีท่านไม่พูดภาษาฝรั่งกับเรา ท่านพูดภาษาไทย ก็เลยรู้ภาษาไทย แต่เขียนภาษาไทยไม่ค่อยได้ อ่านไม่ค่อยได้ ตอนอายุ ๑๑ ก็ได้เรียน จนกระทั่งอายุ ๑๘ ก็เขียนภาษาไทย อ่านภาษาไทยไม่ค่อยได้ มาอ่านภาษาไทยได้ที่หลัง แต่ก็อยู่ที่ความเป็นไทยนี่ลำบาก ก็พยายามที่จะเรียนภาษาไทย แต่ผู้ที่ไปแล้วไปหาท่านทูตแต่พูดภาษาไทยไม่ชัด นั้นส่วนใหญ่เขารู้ภาษาไทยออกไป ๒ - ๓ วัน สัมภาษณ์ไทยแล้ว เพราะว่าเป็นคนที่ไม่ศึกษา

วิธีที่จะทำ ท่านทูตก็คงต้องล้างสมองเขา วิธีที่จะปฏิบัติต้องล้างสมองเขาว่า ประเทศไทยมีภาษาไทยมานานแล้ว นาน มีวัฒนธรรมไทย มีนานกว่าประเทศต่างประเทศในยุโรปหลายประเทศ

ก่อนนี้ในต่างประเทศเป็นที่เขาเรียกว่า มิดเดิลเอจ (Middle Age) หมายความว่าในยุคที่ไม่เจริญ เมืองไทยนี้ยุคกลางของเราเจริญแล้ว ถ้าอยากจะให้แก้ไข เราจะต้องศึกษายุคกลางของเราว่าเจริญแล้ว และบอกกับพวกที่เขาเห็นว่าเมืองไทยไม่เจริญให้เข้าใจ แล้วก็ประเทศไทยนี้มีภาษาไทย มีตัวอักษรไทยมาตั้งแต่สมัยที่เป็นยุคกลางของฝรั่ง หมายความว่า มิดเดิลเอจของคนฝรั่ง ของเราหลายร้อยปีมีภาษา มีตัวอักษร

ของฝรั่งไม่มี เราไม่พูดถึงอเมริกา ไม่พูดถึงแอฟริกา แต่ในยุโรปซึ่งเป็นประเทศที่เจริญ แต่ตอนนั้นไม่ได้เจริญ เราเจริญก่อน แต่ว่าที่เมืองไทยจะไม่เจริญเพราะว่ามีคนอย่างพวกที่ไม่เข้าใจ ไม่รู้ว่าเมืองไทยเจริญมานานแล้ว ก็วิธีที่จะทำคือ ต้องรู้สัจจะของและต้องพยายามที่จะทำให้เข้าใจว่า เมืองไทยนี้เจริญมานานแล้ว...

ม.ล. ทวีสันต์ ลดาวัลย์ เขียนเล่าถึงพระอัจฉริยภาพด้านภาษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไว้ในเรื่อง “พร้อมพระปรีชาญาณด้านภาษา” ที่ลงพิมพ์ในหนังสือ “เพ็ญพระพิริยะเกินจะรำพัน” * ว่าพระองค์ทรงเชี่ยวชาญในด้านภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ดังความตอนหนึ่งว่า

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเจริญวัยในต่างประเทศ ทรงได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กในต่างประเทศ ณ ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ทรงศึกษาภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน และภาษาละติน นอกจากนั้น ยังทรงโปรดงานช่างต่างๆ และดนตรีเป็นงานอดิเรกมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ เมื่อทรงเจริญวัยก็ได้ทรงศึกษาวิชาสาขาวิทยาศาสตร์...

“ในด้านภาษาไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงศึกษาภาษาไทยเมื่อทรงเจริญวัยแล้ว เมื่อครั้งยังทรงดำรงตำแหน่ง สมเด็จพระอนุชาธิราช พระองค์ได้ทรงศึกษาภาษาไทยบ้างเล็กน้อยจากพระอาจารย์ที่ไปถวายพระอักษรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เมื่อสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชเสด็จนิวัตพระนครครั้งสุดท้าย พระองค์จึงได้ทรงศึกษาภาษาไทยอย่างจริงจัง เพราะทรงถือว่า ภาษาไทยเป็นภาษาที่สำคัญที่สุดของคนไทย ด้วยพระวิริยะอุตสาหะก่อปรด้วยทรงสนพระราชหฤทัยภาษาไทยอย่างมาก จึงทรงศึกษาได้รวดเร็ว และผลที่ปรากฏแก่สายตาประชาชนเป็นครั้งแรกก็คือ พระราชนิพนธ์ ‘พระราชานุกิจรัชกาลที่ ๘’ ซึ่งทรงใช้ภาษาไทยเรียบง่าย ทำให้ราษฎรทราบถึงพระราชจริยวัตรของรัชกาลที่ ๘ ที่ทรง

* สماعภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ และพระราชพิธีรับมงคลภิเษก วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๓๑.

พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัยเสนาธิการ วิทยาลัยการทัพบก วิทยาลัยการทัพเรือ วิทยาลัยการทัพอากาศ และโรงเรียนเสนาธิการทหารสามเหล่าทัพ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐

ปฏิบัติเป็นประจำ และซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อราษฎรและประเทศชาติตลอดเวลาแม้ในเวลารว่างราชกิจ

พระราชนิพนธ์ต่อมาที่อาณาประชาราษฎร์ยังฝังใจอยู่จนทุกวันนี้ก็คือเรื่อง **‘เมื่อข้าพเจ้าจากสยามมาสู่สวิทเซอร์แลนด์’** ที่ทรงใช้ศิลปะของภาษาถ่ายทอดพระราชดำริของพระองค์ให้ผู้อ่านได้เข้าใจลึกซึ้งถึงความผูกพันของพระองค์กับเมืองไทย และประชาชนของพระองค์ และความตั้งพระราชหฤทัยอย่างแน่วแน่ที่จะต้องเข้าทรงศึกษา เพื่อนำมาใช้ปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง”

วันภาษาไทยแห่งชาติ

นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองสิริราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๙ แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อประโยชน์สุขของปวงชนชาวไทยมาเป็นเวลายาวนานกว่า ๖๐ ปี ได้พระราชทานพระราชดำรัส

พระบรมราโชวาท แก่บุคคล คณะบุคคล และสถาบันต่าง ๆ มากมาย พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสแต่ละองค์ทรงยึดหลักภาษาไทย มีทั้งพรรณนาโวหาร อุปมาโวหาร เทศนาโวหาร และสาธกโวหาร หรือโวหารเปรียบเทียบ กล่าวได้ว่ามีในทุกลักษณะ ทรงปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่างในการดำรงรักษารักษาภาษา ทรงตระหนักว่า **“ภาษาเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติ และเป็นรากฐานของสรรพวัฒนธรรมไทย”**

เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทรงร่วมอภิปรายในหัวข้อ **“การใช้ภาษาไทยในปัจจุบัน”** กับผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน กระแสพระราชดำรัสในการอภิปรายแสดงถึงพระปรีชาสามารถและความสนพระราชหฤทัยต่อภาษาไทย ทั้งพระราชทานข้อสังเกตเกี่ยวกับปัญหาการใช้คำในภาษาไทยหลายประการ ดังจะขอัญเชิญพระราชดำรัสบางตอนถึงความสำคัญของภาษาไทย

ความว่า

“การใช้ภาษาไทยนั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาเอาไว้ให้ดี... ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเราเอง ซึ่งต้องหวงแหน... เรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้...”

และพระราชดำรัสอีกตอนหนึ่ง เกี่ยวกับการออกเสียงว่า

“ปัญหาเฉพาะในด้านรักษาภาษานี้ก็มีหลายประการ อย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในทางออกเสียง คือให้ออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน ปัญหาเรื่องการออกเสียงนั้น ก็อันตรายเป็นอย่างยิ่ง นึกถึงคำว่า **มหาวิทยาลัย** เดียวนี้ทางโทรทัศน์หรือทางวิทยุได้ยินว่า **หมาวิทยาลัย** กลายเป็นวิทยาลัยหมา ออกจะอันตราย ซึ่งเรายอมไม่ได้...”

ในมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๖ รอบ ใน พ.ศ. ๒๕๔๒ คณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามข้อเสนอของคณะกรรมการรณรงค์เพื่อภาษาไทย แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้กำหนดวันที่ **๒๙ กรกฎาคม** ของทุกปีเป็น **“วันภาษาไทยแห่งชาติ”** เพื่อเฉลิมพระเกียรติ นับจากนั้นเป็นต้นมา หน่วยงานต่าง ๆ ได้จัดกิจกรรม นิทรรศการ การสาธิต การแสดง เกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรมไทยเนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ

ณ ที่นี้ขออัญเชิญพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่สถาบันการศึกษา หน่วยงาน คณะบุคคล และพลกนิกรไทยในโอกาสต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถในการใช้ภาษาไทย

สิทธิและหน้าที่ของประชาชน

“คำว่าหน้าที่หมายถึงกิจที่ต้องทำในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพสมบูรณ์ และเมื่อมีสิทธิแล้วย่อมมีหน้าที่รัฐธรรมนูญการปกครองของประเทศต่าง ๆ จึงได้บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ของประชาชนพลเมืองไว้ให้เป็นหลักปฏิบัติ สิทธิและหน้าที่เป็นสิ่งควบคู่กันไป ในด้านสิทธิ เรามีเสรีภาพในการคิด การทำ แต่การใช้สิทธิดังกล่าวนี้ ต้องมีหลักที่จะต้องปฏิบัติ คือ รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมไว้ เพราะประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ประเทศชาติทรงไว้ซึ่งอิสราภาพ ผลสุดท้ายก็เท่ากับเป็นประโยชน์ของแต่ละคน”

พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๐๓

กฎหมายเป็นใหญ่ในบ้านเมือง

“...มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสนใจมากขึ้น และที่จะสนใจจริง ๆ ทั้งเวลาเป็นนักศึกษา ทั้งเวลาสำเร็จการศึกษาไปแล้ว จะไปเป็นอาจารย์ หรือจะไปเป็นทนาย จะไปเป็นผู้พิพากษา หรือเป็นอะไรก็ตามในทางอาชีพที่เลือกแล้ว ก็ให้พิจารณาดู จะทำอย่างไรเพื่อให้มีระเบียบเรียบร้อย และกฎหมายเป็นใหญ่ในบ้านเมือง”

พระราชทานแก่คณะกรรมการ

สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย

เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๓

ศัตรูภายใน

“ประชาชนทั่วไปในเมืองไทยนี้รู้สึกว่ารักชาติ ไม่อยากให้ชาติเป็นอย่างอื่น อยากเป็นอิสราภาพ อยากเป็นไทย แต่ว่าเราต้องป้องกันชาติ โดยที่ไม่พึ่งคำยุยงหรือเมื่อโดนยุยงแล้ว ต้องพิจารณา เราไม่ตกหลุมการยุยงนั้นอย่าไปคิดว่ามีการยุยงภายนอกเท่านั้นเอง หมายถึง บุคคลที่สาม หรือคนอื่นมายุยง การยุยงนี้มีสองประเภท ประเภทภายนอก คือ ศัตรูบุคคล ประเภทที่ ๒ ประเภทภายใน ภายในของเราเอง คือ ความโกรธ ความโลภ ความหลง นั้นเป็นศัตรูเหมือนกัน เป็นผู้ยุยง

แต่ว่าจะแก้ไขได้เช่นเดียวกันทั้งนั้น ต้องแก้ไขด้วยการพิจารณา การยั้งคิดก่อนปฏิบัติงานใด ๆ นี่จะเป็นผลให้เราคนไทยได้อยู่เป็นสุข มีสิทธิและเสรีภาพตามที่เราต้องการ”

พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร

ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๐๔

หนังสือเป็นธนาคารความรู้และออมสิน

“หนังสือเป็นการสะสมความรู้และทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้สร้างมา ทำมา คิดมาแต่โบราณกาลจนทุกวันนี้ หนังสือจึงเป็นสิ่งสำคัญ เป็นคล้าย ๆ ธนาคารความรู้ และเป็นออมสิน เป็นสิ่งที่จะทำให้มนุษย์ก้าวหน้าได้โดยแท้”

พระราชทานแก่คณะสมาชิกห้องสมุดทั่วประเทศ

เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๔

พระพุทธศาสนาแสดงความจริงของชีวิต

“เนื้อหาสาระและกฎเกณฑ์ของพระพุทธศาสนา เกิดขึ้นจากการค้นหาความจริงของชีวิตด้วยปัญญา มนุษย์ พระพุทธศาสนาแสดงความจริงของชีวิต แสดงทางปฏิบัติที่จะให้บรรลุความสุขสูงสุดของชีวิต วิธีการสั่งสอนที่ยึดหลักเหตุและผล ว่าทุกสิ่งเกิดจากเหตุ ผู้ใดประกอบเหตุอย่างไรเพียงใดก็ได้ผลอย่างนั้นเพียงนั้น หากจะถามว่าพระพุทธศาสนาเป็นอะไร ก็ต้องตอบว่า โดยเนื้อหาที่เป็นเรื่องความจริงของชีวิตพระพุทธศาสนาเป็นปรัชญา โดยวิธีการสอนที่ยึดหลักเหตุผล พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์ หรือพูดให้ชัดเจนไปอีกก็เป็นวิทยาศาสตร์ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงมีความเห็นว่า การสอนพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง คือการสอนให้คนสามารถพิจารณาขุดค้นหาหลักธรรมะจากชีวิต และนำหลักธรรมะนั้นมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์”

พระราชทานในการเสด็จฯ พุทธสมามคมแห่งประเทศไทย

เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๓

ชาตบ้านเมืองคือชีวิต

“ชาตบ้านเมืองประกอบด้วยนานาสถาบัน อันเปรียบได้กับอวัยวะทั้งปวงที่ประกอบกันขึ้นเป็นชีวิต ร่างกาย ชีวิตร่างกายดำรงอยู่ได้ เพราะสถาบันต่าง ๆ ตั้งมั่น และปฏิบัติหน้าที่ของตน ๆ โดยพร้อมมูลนั้น ท่านทั้งหลายควรจักได้ทราบตระหนักว่าชาตบ้านเมืองคือชีวิต เลือดเนื้อ และสมบัติของเราทุกคน และการดำรงรักษาชาติประเทศนั้น มิใช่หน้าที่ของบุคคลผู้ใดหมู่ใดโดยเฉพาะ หากแต่เป็นหน้าที่ของทุก ๆ ฝ่าย ทุก ๆ คน ที่จักต้องร่วมมือกระทำพร้อมกันไป โดยสอดคลองกัน เกื้อกูลกัน และมีจุดมุ่งหมาย มีอุดมคติอันร่วมกัน ถ้าหมู่หนึ่งหมู่ใดทำหน้าที่ย่อหย่อนเป็นอันตรายไปก็อาจทำให้ทั้งชาติแตกสลายทำลายไปได้”

พระราชทานแก่ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ

และอาสาสมัครพลเรือน ในพิธีตรวจพลสวนสนาม

เนื่องในโอกาสงานพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก

เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๑๔

ความอดทนหรืออดกลั้นคือขันติ

“ความอดทนหรืออดกลั้นคือขันติ ซึ่งทุกคนรู้จักและมีอยู่ในตัวแล้ว ขันตินั้นเมื่อนำมาใช้ในเรื่องการปฏิบัติงาน มองดูเดิน ๆ มักพาให้เห็นว่าเป็นเครื่องถ่วงความก้าวหน้า เพราะทำให้เกิดการหยุดชะงัก เป็นเหตุให้งานไม่สำเร็จ หรือสำเร็จช้าลง แต่ถ้าพิจารณา ลึกลงไปให้ถูกให้ถ้วนแล้ว จะไม่เป็นดังนั้นเลย ความรู้จักอดทนและอดกลั้น ไม่ยอมตัวยอมใจให้วู่วามไปตามเหตุการณ์ ตามอคติ และตามอารมณ์ที่ชอบใจหรือไม่ชอบใจนั้น ทำให้เกิดมีการยั้งคิด และธรรมดาคนเราเมื่อยั้งคิดได้แล้ว ย่อมมีโอกาสที่จะพิจารณาเรื่องที่ทำความผิด ทบทวนดูใหม่ได้อีกการบหนึ่ง การพิจารณาทบทวนเรื่องใด ๆ ใหม่ ย่อมจะช่วยให้มองเห็นละเอียดชัดเจนขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจอันกระจ่างสว่างไสว ทั้งในแง่ที่จะคิด ทั้งในทางที่จะปฏิบัติ ปัญหาหรือความติดขัดก็ย่อมบรรเทาลง สามารถจะดำเนินงานทุกอย่างต่อไปได้โดยถูกต้อง ไม่ผิด ไม่พุง ไม่หลง และไม่เสียเวลา งาน

ที่ท่าก็จะบรรลุผลสมบูรณ์บริบูรณ์”

พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร

ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๑๖

หน้าที่สำคัญของทหาร

“หน้าที่สำคัญของทหาร ดูกันอย่างผิวเผินก็คือ การรบ หรือการทำสงครามต่อสู้กับศัตรูของชาติ แต่ถ้าจะดูกันให้ชัดตามความจริงแล้วจะเห็นว่า หน้าที่รบเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น เพราะการป้องกันรักษาเอกราช อธิปไตยและความมั่นคงปลอดภัยของประเทศนั้น นอกจากจะต้องมีกำลังรบที่เข้มแข็งพร้อมมูลแล้ว ยังจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้บ้านเมืองเกิดความเจริญมั่นคงขึ้นทุก ๆ ด้านอยู่ตลอดเวลาด้วย ทหารจึงต้องรับภาระสำคัญอีกประการหนึ่ง ควบคู่กันไปกับการรบ ได้แก่ การพัฒนา... พร้อมทั้งเพียรพยายามทุกโอกาสที่จะทำตัวเป็นประโยชน์ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ประชาชนโดยทั่วหน้า... ทหารคนใดเหล่าใดปฏิบัติได้ดังนี้ จะได้ชื่อว่าทหารแท้... และได้ชื่อว่าเป็นผู้ป้องกันประเทศอย่างแท้จริง”

พระราชทานในพิธีสวนสนามของหน่วยทหารรักษาพระองค์

เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๒๓

รัฐบาลคือคณะที่รักษาประเทศ

“รัฐบาล แปลว่า คณะที่รักษาประเทศ รักษารัฐ จึงเป็นคณะที่สูงสุด จะต้องหาคนที่มีความตั้งอกตั้งใจที่จะทำหน้าที่อย่างสูงที่สุด ฉะนั้น การที่มาเปล่งคำปฏิญาณนี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญเตือนใจว่า หน้าที่ที่สำคัญจะต้องพิจารณาอยู่เสมอว่า การปกครองประเทศนั้น จะต้องทำในสิ่งที่มีความเร่งด่วนที่สุดก่อน ให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและเที่ยงธรรม เพื่อให้รักษาประเทศให้มั่นคงและมีความเจริญก้าวหน้า ฉะนั้น ท่านทั้งหลายผู้ได้ตั้งใจจะปฏิบัติหน้าที่นี้ ก็จะต้องมีกำลังใจเข้มแข็ง และมีกำลังกายแข็งแรงเพื่อที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้ดี ก็ขอให้ท่านได้มีกำลังกายนี้ กำลังใจนี้ ให้สมบูรณ์ เพื่อปฏิบัติงานโดยมีประสิทธิภาพ และมีความสำเร็จ ขอให้ทุก ๆ ท่าน

ได้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ในความมั่นคงของประเทศ และความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศเป็นสำคัญ”

พระราชทานในโอกาสที่นายกรัฐมนตรี

นำคณะรัฐมนตรีเข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณ

เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๓๗

หน้าที่ของมหาดไทยคือการอำนวยความสะดวกแก่ราษฎร

“หน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยพูดอย่างรวบรัดคือการอำนวยความสะดวกสวัสดิแก่ทวยราษฎร์ และการอำนวยความสะดวกที่ดีที่ทำอยู่นั้น อาจจำแนกตามประเภทงานได้เป็น ๔ ด้าน คือ การอำนวยความสะดวกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การพัฒนาอาชีพและฐานะความเป็นอยู่ การพัฒนาจิตใจให้อยู่ร่วมกันได้ด้วยความสุขและความสามัคคีปรองดอง และการให้การศึกษาศึกษาเพื่อสร้างอนาคตที่แจ่มใส งานทั้ง ๔ ด้าน ยังจำแนกเป็นส่วนปลีกย่อยออกไปได้มากมายซึ่งต้องมีกรมกองต่าง ๆ รับผิดชอบไปปฏิบัติ ทั้งต้องพึงพิงอาศัยความร่วมมือจากกระทรวงทบวงกรมอื่นอย่างกว้างขวาง และใกล้ชิดด้วย ข้าราชการกระทรวงมหาดไทยทุกฝ่ายทุกคน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีหลักปฏิบัติที่แน่นอนเป็นเครื่องยึดถือ หลักการอย่างแรกก็คือต้องปฏิบัติงานให้ประสานสอดคล้องและดำเนินก้าวหน้าไปด้วยกัน เสมอกัน พร้อมเพรียงกันทุกฝ่าย โดยมีให้ล้าหน้าหรือล้ำหลังกว่ากัน อันจะเป็นเหตุให้งานชะงักงันหรือเสียขบวนและเสียผล หลักการอย่างที่สอง คือ ต้องพยายามประสานงานกับทุกหน่วยงานด้วยความสมัครสมาน และความเข้าใจอันดีต่อกัน ประการสำคัญคือจะต้องระมัดระวังปฏิบัติการทุกอย่างด้วยความสุจริตเที่ยงตรงให้สมควร และถูกต้องด้วยหลักวิชา กฎหมาย ความชอบธรรม โดยไม่มีอคติ”

พระราชทานแก่ข้าราชการในสังกัดกระทรวงมหาดไทย

ในโอกาสที่กระทรวงมหาดไทยครบรอบ ๑๐๐ ปี

เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๕

ผู้พิพากษาเป็นคนที่สำคัญในแผ่นดิน

“ผู้พิพากษาที่จะเข้ารับหน้าที่เป็นครั้งแรกจะต้องกล่าวคำปฏิญาณ ดังที่ได้กล่าวมาสักครู่นี้ มีความสำคัญมาก เพราะว่าผู้พิพากษาเป็นคนที่สำคัญในแผ่นดิน เป็นผู้ที่ทำให้บ้านเมืองมีความปลอดภัย มีความสงบ และมีความเจริญได้ จึงต้องกล่าวคำปฏิญาณ ซึ่งทุกถ้อยทุกคำมีความสำคัญทั้งนั้น

ถ้าจะกล่าวถึงคำแรก ๆ คือจะต้องมีความยุติธรรม ความยุติธรรมนี้ ก็เท่ากับสรุปหน้าที่ของท่านโดยแท้ ถ้าหากรักษาความยุติธรรมได้ในหน้าที่ผู้พิพากษา และในหน้าที่พลเมืองดี ก็เท่ากับท่านได้ช่วยให้บ้านเมืองรอดพ้นจากภัยอันตรายไปมาก เพราะว่าสมัยนี้ความยุติธรรมไม่ค่อยมี ความยุติธรรมโดยมากไปนึกถึงอาชญากร ให้ความยุติธรรมแก่อาชญากร อาชญากรนั้นเขาทำไม่ดี แล้วผู้พิพากษาให้ความยุติธรรมกับเขาทำไม ก็เพราะว่าเขาทำไม่ดี แต่บางทีก็ไม่มากนัก แล้วก็ขึ้นศาล มีคนที่จะเอาให้ตาย แต่ผู้พิพากษาจะต้องดูว่าเขาทำผิดแค่ไหน ควรจะลงโทษแค่ไหน การลงโทษนั้นไม่ได้หมายความว่าไม่ให้ความยุติธรรม เป็นการให้ความยุติธรรมกับผู้ที่ทำไม่ดี เพราะผู้ที่ทำไม่ดีถ้าไม่ได้รับโทษ ไม่รู้ว่าตัวทำไม่ดียังไง ก็นับว่าเป็นการลงโทษ เพราะว่าต่อไปเขาก็จะทำไม่ดีต่อไป และอาจจะถูกลงโทษหนักยิ่งขึ้นทุกที ฉะนั้น คนที่ทำผิดนั้นถ้ารู้ว่าทำผิด เขาก็จะปลอดภัย อันนี้หลักนี้แต่ละท่านก็อาจจะต้องไปพิจารณา ดู อาจจะดูท่าทางมันคัดค้านกับคำว่า ให้ความยุติธรรม ความยุติธรรมนี้ก็คือให้พอดีพอเหมาะ แล้วก็จะทำให้ผู้ที่มีอุปนิสัยสันดานไม่ดีเข้าใจว่าเขาทำไม่ดี จะได้ไม่ทำต่อไป จะทำให้คนทั่วไปไม่ได้รับอันตรายจากความไม่ดีของบุคคลนั้น”

พระราชทานในโอกาสที่ประธานศาลฎีกา

นำผู้พิพากษาประจำสำนักงานศาลยุติธรรม
เผ้าฯ เพื่อถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่

เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๔๔

ตำรวจทำหน้าที่ที่สำคัญ

“ตำรวจทำหน้าที่ที่สำคัญและกว้างขวางมาก คือ

ต้องทำหน้าที่ทั้งด้านการปกครอง คอยสอดส่องดูแลทุกขุสขตลอดจนสวัสดิภาพของประชาชน ทั้งด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและผู้กระทำความผิดรวมทั้งการปกป้องแผ่นดินไทยเมื่อมีภัยคุกคามอีกด้วย นับว่ามีภาระหนัก มีความรับผิดชอบสูง เพราะต้องเผชิญกับปัญหามานานและต้องเสี่ยงอันตรายถึงชีวิตอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นผู้ที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจให้สำเร็จได้ครบถ้วน จะต้องเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ มีความเข้มแข็งอดทน และมีความเสียสละอย่างแท้จริง จึงขอให้ตำรวจทุกคนได้ภูมิใจ ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่อันสำคัญและมีเกียรติยิ่งนี้ และตั้งปณิธานให้แน่วแน่ที่จะพากเพียรปฏิบัติตัว ปฏิบัติงานทุกด้าน ทุกระดับ ให้บรรลุผลอันเลิศ เพื่อความผาสุกร่มเย็นของประชาชนและความเจริญมั่นคงของชาติไทยเรา”

พระราชทานในพิธีสวนสนาม

ในโอกาสที่โรงเรียนนายร้อยตำรวจสถาปนาครบ ๑๐๐ ปี

เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๔๕

ผู้แทนราษฎรคือผู้ได้รับมอบหมายจากประชาชน

“สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคือผู้ได้รับมอบหมายจากประชาชน ให้มาปรึกษาหารือกัน เพื่อให้การปกครองดำเนินไปตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย และให้บังเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชาติบ้านเมืองต่อแต่นี้ไป จึงเป็นภาระและความรับผิดชอบโดยตรงของท่านทั้งหลายที่จะต้องร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมสามัคคีกันปฏิบัติหน้าที่โดยเต็มกำลังสติปัญญาความสามารถให้งานของชาติดำเนินลุล่วงไปโดยถูกต้องและรวดเร็ว ดังนั้น การปรึกษาตกลงหรือการอภิปรายในปัญหาใด ๆ ที่จะมีขึ้นในสภาแห่งนี้ จึงควรจะได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง และด้วยความปรารถนาที่จะให้งานทุกอย่างสัมฤทธิ์ผลที่ดีที่สุด”

พระราชทานในพิธีเปิดประชุมรัฐสภา

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

พระราชพิธีรัชมงคลสมโภชสิริราชสมบัติครั้งแรก ในรัชกาลปัจจุบัน

ทรงสรรค์ นิลกำแหง

ประชาชนชาวไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่ถือกำเนิดหรือเจริญวัยขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ซึ่งทรงเจริญพระชนมพรรษากว่า ๘๐ พรรษา และทรงครองสิริราชสมบัติมากกว่า ๖๐ ปี นอกจากการแสดงความจงรักภักดีอย่างสูงสุดแล้ว แทบทุกคนจะจดจำได้ขึ้นใจว่าวันที่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ คือ วันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ ซึ่งเป็นวันที่ชาวไทยประสบความวิปโยคสุดแสนด้วยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร เสด็จสู่สวรรคาลัยอย่างกระทันหัน แต่พระเจ้าผู้เป็นเสมือนดวงประทีปให้แสงสว่าง ความอบอุ่น ความหวัง และกำลังใจ ท่ามกลางความมืดมนของประเทศชาติและประชาชน คือ สมเด็จพระอนุชาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ที่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบแทน แม้หลังจากนั้นจะต้องเสด็จไปทรงศึกษาต่อในต่างประเทศอีกถึง ๔ ปี แต่เมื่อเสด็จกลับมา มีพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเต็มตามแบบแผนโบราณราชประเพณีในวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ทุกพระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติแต่นั้นมาจนปัจจุบันล้วนเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามทั้งสิ้น ทั้งบางพระราชกรณียกิจยังได้แผ่แผ่ไปถึงประชาชนในนานาประเทศอีกด้วย

โดยที่เป็นโบราณราชประเพณีที่จะมีการเฉลิมฉลองเมื่อถึงวาระครบรอบปีพระราชพิธีที่สำคัญ เช่น วันคล้ายวันพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ที่เรียกว่าวัน **ฉัตรมงคล** มีพระราชพิธีเฉลิมฉลองเป็นประจำทุกปี ในวันที่ ๕ พฤษภาคม นับแต่พุทธศักราช ๒๔๙๔ เป็นต้น

มา ส่วนวันคล้ายวันเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ๙ มิถุนายน นั้น จะมีพระราชพิธีเฉลิมฉลองเฉพาะวาระครบรอบปีที่สำคัญ เช่น พระราชพิธีรัชมงคลสมโภช เมื่อครบ ๒๕ ปี ในพุทธศักราช ๒๕๑๔ พระราชพิธีรัชมงคลสมโภช เมื่อครบ ๕๐ ปี ในพุทธศักราช ๒๕๓๑ พระราชพิธีกาญจนาภิเษก เมื่อครบ ๕๐ ปี ในพุทธศักราช ๒๕๓๙ และพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในพุทธศักราช ๒๕๔๙ จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่า ในช่วงเวลา ๔ ปี นับแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติในพุทธศักราช ๒๔๘๙ จนถึงทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ในพุทธศักราช ๒๔๙๓ ทั้งมิได้ประทับอยู่ภายในพระราชอาณาจักร ได้มีพระราชพิธีเฉลิมฉลองใดเป็นการรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ท่านหรือไม่ ด้วยสภาวะการณ์เช่นนี้มิได้มีปรากฏบ่อยครั้งนักในประวัติศาสตร์ของชาติไทย

เมื่อได้ตรวจสอบจากหนังสือและเอกสารจดหมายเหตุ โดยยึดราชกิจจานุเบกษาเป็นหลัก พบว่า มีการประกอบพระราชพิธีเฉลิมฉลองวันคล้ายวันเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติในรัชกาลปัจจุบัน ครั้งแรกในวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๐ เรียกว่า **พระราชพิธีรัชมงคล** หมายความว่า เป็นพระราชพิธีอันเป็นมงคลแห่งรัชกาล และโดยที่สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร ได้เสด็จสวรรคตบรรจบครบรอบปีแรก ในโอกาสเดียวกัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้รวมการบำเพ็ญพระราชกุศลทั้งสองงานเข้าเป็นงานเดียวกัน รวมเรียกว่า **พระราชกุศลทักษิณานุปทานและพระราชพิธีรัชมงคล** ดังปรากฏในหมาย

กำหนดการพระราชพิธีว่า

“นายกรัฐมนตรีในตำแหน่งบังคับบัญชา
สำนักพระราชวัง รับบัญชาคณะผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว สั่งว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จเถลิง
ถวัลยราชสิริราชสันตติวงศ์ต่อจากสมเด็จพระ
บรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา
อานันทมหิดล มาจะบรรจบครบรอบปีใน
วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๐ นี้ ตามราชประเพณี
เคยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบ
การพระราชพิธีรัชชมงคลสมโภชสิริรัชพรรษา
ซึ่งมีพระราชกุศลทักษิณานุปทานถวายสมเด็จพระ
บรมราชบุรพการีเป็นเบื้องต้น และนับแต่
สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระ
ปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเสด็จสู่สวรรค
ตมาก็จะบรรจบครบรอบปีแรกในโอกาสเดียว
กัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บำเพ็ญ
พระราชกุศลวันสวรรคตรวมเข้าเป็นงานเดียว
กันกับพระราชกุศลทักษิณานุปทาน...”

การบำเพ็ญพระราชกุศลที่แยกเป็น ๒ งาน มี
กำหนด ๓ วัน คือ

พระราชกุศลทักษิณานุปทาน

ประกอบพระราชพิธีในวันที่ ๗ มิถุนายน พุทธ
ศักราช ๒๕๔๐ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระ
บรมมหาราชวัง ซึ่งยังเป็นທີ່ประดิษฐานพระโกศ
พระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันท
มหิดล มีสวดมนต์ เทศน์ และสดับปกรณ์

เจ้าพนักงานเตรียมการตั้งแต่งโดยเชิญพระสัม
พุทธพรโณภาสประดิษฐาน ณ พระแท่นมุก พร้อมด้วย
พระพุทธรูปประจำพระชนมวารสมเด็จพระบรมราช
บุรพการี เชิญพระโกศพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราช
บุรพการีประดิษฐานเหนือพระราชบัลลังก์ภายใต้้นพ
ญาลมहाเศวตฉัตร ประกอบด้วยเครื่องขัตติยราชูปโภค

พร้อมสรรพ

เวลา ๑๗ นาฬิกา คณะผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์มายังพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ประธานคณะ
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (สมเด็จพระเจ้าบรม
วงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร) ทรงจุดธูปเทียน
เครื่องราชสักการะถวายนมัสการพระพุทธรูป และถวาย
บังคมพระบรมอัฐิ ทรงวางพวงมาลาของหลวงที่หน้า
พระโกศพระบรมศพ ทรงจุดธูปเทียนถวายราชสักการะ
แล้ว พระสงฆ์ ๑๙ รูป สวดพระพุทธมนต์จบ ทรงจุด
เทียนเครื่องทรงธรรม พระราชาคณะถวายพระธรรม
เทศนาถีกัณฑ์ ๑ จบแล้ว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม
ทรงทอดผ้า พระสงฆ์สดับปกรณ์พระบรมอัฐิแล้วถวาย
อนุโมทนา จากนั้นทรงทอดผ้า พระสงฆ์อีก ๒๐ รูป
สดับปกรณ์พระบรมศพ

การแต่งกายในการพระราชกุศลทักษิณานุปทาน
นี้ แต่งเครื่องแบบเครื่องยศไว้ทุกยศ

พระราชพิธีรัชชมงคล

ประกอบพระราชพิธีในวันที่ ๘ และ ๙ มิถุนายน
พุทธศักราช ๒๕๔๐ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ใน
พระบรมมหาราชวัง มีตั้งสมณศักดิ์ เจริญพระพุทธมนต์
และเลี้ยงพระ

วันที่ ๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๐ เวลา ๑๗
นาฬิกา คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มายังพระที่
นั่งอมรินทรวินิจฉัย ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ ทรงประเคนฐานันดรบัตร^๑ และเครื่องสมณ
ศักดิ์กับเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทาน
สมณศักดิ์ พระสงฆ์ ๑๐ รูป เจริญชัยมงคลคาถา ชาว
พนักงานประโคมฆ้องชัย สังข์ แตร ดุริยางค์ พระสงฆ์
ทรงสมณศักดิ์ใหม่ถวายอนุโมทนา ประธานคณะผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ
และทรงศีลแล้ว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการทอง
น้อยบูชาราชกกุธภัณฑ์ เจ้าหน้าที่ย่านประกาศพระราช
พิธีรัชชมงคลจบ พระสงฆ์ ๒๐ รูป เจริญพระพุทธมนต์

^๑ ใช้คำตามหมายกำหนดการพระราชพิธี ซึ่งต่างจากที่ใช้ในปัจจุบัน.

๑๕๕๑
 ตอนที่ ๒๖ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ มิถุนายน ๒๔๕๐

ที่ ๘/๒๔๕๐ **กำหนดการ**
 พระราชกฤษฎีกาตั้งทักขิณานุปทาน และพระราชพิธีรัชชมงคล
 มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๐

วันที่	เวลา	รายการ	ที่	แต่งกาย
๗	๑๗.๐๐ น.	ทักขิณานุปทาน สดุดมนต์ เทศน์ ตั้งรับภรณ์ รัชชมงคล	พระที่นั่งดุสิต มหาปราสาท	ครึ่งยศ
๘	๑๖.๓๐ น.	ตั้งส้มเสี้ยว เจริญพระพุทธมนต์	พระที่นั่ง อมรินทรมหา	ครึ่งยศ
๘	๑๐.๓๐ น.	เสวยพระ		ปกติ

นายกรัฐมนตรี ในตำแหน่งมิ่งมงคลอันมีพระราชมารดา
 รับบัญชาคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธย
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ดังว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้เสด็จเสวย
 ถวายพระพรชัยมงคล ต่อจากสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช

๑๕๕๐
 ตอนที่ ๒๖ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ มิถุนายน ๒๔๕๐

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลมาจวบจนครบรอบ
 มีในวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๔๕๐ นี้ ตามราชประเพณีเคยทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้ประกอบกรพระราชพิธีรัชชมงคลสมโภชสิริราช
 พระราชมารดา ซึ่งมีพระราชกฤษฎีกาตั้งทักขิณานุปทานถวายสมเด็จพระบรม
 ราชมารดาเป็นเบื้องต้น และนับแต่ตั้งตั้งพระบรมเชษฐาธิราช
 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลได้เสด็จสู่สวรรคตมา
 ก็จวบจนครบรอบมีครั้งแรกในโอกาสเดียวกัน จึงทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้บำเพ็ญพระราชกุศลวันสวรรคตพร้อมเข้าเป็นงาน
 เดียวกันกับพระราชกฤษฎีกาทักขิณานุปทาน ดังมีกำหนดการต่อไปนี้

ทักขิณานุปทาน
 วันที่ ๘ มิถุนายน พนักงานเตรียมการพระราชกฤษฎีกาทักขิณานุ
 ปทาน ณพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง
 ประดิษฐานพระสัมพุทธพรโรจนภาค ณพระแท่นมุกตพัธมด้วย
 พระพุทธรูปประจำพระชนมวารแห่งสมเด็จพระบรมราชบุรพการี
 แล้วเชิญพระโกศ พระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชบุรพการี ออก
 ประดิษฐานเหนือพระราชมถ์ดังกล่าวก่อนหน้าพลปฏิมาหาเศวตฉัตร
 ประกอบด้วยเครื่องขัตติยราชูปโภคพร้อมสรรพ

การแต่งกายในพระราชพิธีรัชชมงคลวันแรกนี้
 แต่งเครื่องแบบครึ่งยศ

วันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๐ เวลา ๑๐
 นาฬิกา ๓๐ นาที คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 มายังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ประธานคณะผู้สำเร็จ
 ราชการแทนพระองค์ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ
 และทรงศีล พระสงฆ์ถวายพรพระจบแล้ว ทรงประเคน
 ภัตตาหาร พระสงฆ์ ๒๐ รูปรับพระราชทานฉัน เสร็จ
 แล้ว ทรงประเคนไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา
 ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการทอมน้อยบุษยาราชา
 กฤดาภิเศก พราหมณ์เบิกแว่นเวียนเทียนสมโภชราชสิริ
 สมบัติ พนักงานประโคมสังข์แตร บัณเฑาะว์ เครื่อง
 ดุริยางค์ ครบ ๓ รอบ แล้ว พราหมณ์เจิมหน้าผากมหา
 เศวตฉัตร เจ้าพนักงานผูกผ้าสีชมพู

เวลา ๑๒ นาฬิกา ทหารบก ทหารเรือ ยิงปืน
 ใหญ่เฉลิมพระเกียรติฝ่ายละ ๒๑ นัด

การแต่งกายในพระราชพิธีรัชชมงคลวันที่ ๒ นี้

แต่งเครื่องแบบปกติ

การพระราชพิธีรัชชมงคลสมโภชสิริราชพรพรษา
 ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เรียบเรียงได้ให้รายละเอียดก่อน
 ข้างมาก ด้วยหวังให้เป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาด้าน
 ขนบประเพณี เพราะแม้ว่าจะเป็นกรพระราชพิธีใหม่
 แต่ก็ประสมรูปแบบของการพระราชพิธีเดิม ๆ และ
 ปรับปรุงบ้างให้เหมาะสมโดยการพระราชกุศลทักขิณานุ
 ปทานถวายสมเด็จพระบรมราชบุรพการี การบำเพ็ญ
 พระราชกุศลวันคล้ายวันสวรรคตรัชกาลที่ ๘ และการ
 สมโภชสิริราชสมบัติ รวมจัดต่อเนื่องกัน เฉพาะการ
 สมโภชสิริราชสมบัตินั้น เนื่องจากยังมีได้มีพระราชพิธี
 บรมราชาภิเศก จึงใช้แนวทางตามโบราณประเพณี
 ครั้งก่อนที่จะมีพระราชพิธีฉัตรมงคลในรัชกาลที่ ๔ ที่
 ข้าราชการฝ่ายหน้าฝ่ายในจัดพิธีสมโภชเครื่องราชูปโภค
 มีทำบุญเลี้ยงพระ จัดเครื่องสังเวย และเวียนเทียน
 สมโภช มีดนตรีประโคม

ต่อมาเมื่อมีพระราชพิธีบรมราชาภิเศกแล้ว จึง

ตอนที่ ๒๖ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๓๐ มิถุนายน ๒๔๗๐

เวลา ๑๗ เมื่อพิธีกรรมอันมีอันสำเร็จแล้วการแทนพระองค์ มายัง
และทั้งผู้คุมทูลปราศรัยต่อหน้า พระที่นั่งคณะผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ ทรงจุลอุบายไทยเหนือราชบัลลังก์ถวายนมัสการพระพุทธรูป
พระประธานและถวายบังคมพระบรมอัฐิพร้อมทั้งพระบรมราชูปถัมภ์
และทรงวางพวงมาลาของหลวงทิศาปาโมกข์พระบรมมหาราชวัง
ถวายราชสักการะแล้ว พระสงฆ์ ๑๑ รูปสวดพรพุทธมนต์ จบ
ทรงจุลอุบายไทยเหนือราชบัลลังก์ พระราชทานถวายพระธรรม
เทศน์จากหนังสือ ๑ เล่มแล้ว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม แก่
ทรงทอดผ้า พระสงฆ์ทั้งนั้นดับกับปรณพระบรมอัฐิพร้อมทั้งพระบรม
ราชูปถัมภ์ แล้วถวายอนุโมทนา แล้วทรงทอดผ้า พระสงฆ์
๑๑ รูปดับกับปรณพระบรมมหาราชวัง

รัชสมงคล

วันที่ ๘ มิถุนายน พนักงานเตรียมการพระราชพิธีรัชสมงคล
ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวังได้พร้อม
เวลา ๑๑ นาฬิกา คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ มายัง
พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ประชุม คณะผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ ทรงประเคนเทียนธรรมบัตรและเครื่องตั้งหมากกับไทยธรรม

ตอนที่ ๒๖ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๓๐ มิถุนายน ๒๔๗๐

วันที่ เวลา ๑๒ นาฬิกา ท้าวเวียง ท้าวเวียง จะได้อำนาจใหญ่
เฉลิมพระเกียรติด้วยตะ ๒๒ นิต

การแต่งกาย

วันที่ ๘ เดือน มิถุนายน แต่งเครื่องแบบครึ่งยศ

วันที่ ๙ มิถุนายน แต่งเครื่องแบบปกติ

เฉพาะงานวันที่ ๘ มิถุนายน ไว้ทุกข์

สำนักพระราชวัง

๓๓ พฤษภาคม ๒๔๗๐

ตอนที่ ๒๖ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๓๐ มิถุนายน ๒๔๗๐

เมื่อพิธีตั้งซึ่งจะได้รับพระราชทานฐานันดรศักดิ์ พระสงฆ์ ๑๑ รูป
ถวายบังคมทูลเกล้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลแด่
เครื่องศรียาญ พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ใหม่ถวายอนุโมทนา
ประอาภรณ์ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทรงจุลอุบายไทยเหนือราชบัลลังก์
นมัสการและทรงสวดมนต์ ทรงจุลอุบายไทยเหนือราชบัลลังก์ ทรงจุลอุบายไทยเหนือราชบัลลังก์
บูชาราชกกุธภัณฑ์ เจ้าหมื่นที่ช่วยประภาสภิเษกพระราชพิธีรัชสมงคล
จบ พระสงฆ์ ๒๐ รูปเจริญพระพุทธมนต์

วันที่ ๘ มิถุนายน เวลา ๑๑ นาฬิกา ๓๐ นาที คณะผู้สำเร็จ

ราชการแทนพระองค์ มายังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ประชุมคณะ
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทรงจุลอุบายไทยเหนือราชบัลลังก์และ
ทรงสวดมนต์ พระสงฆ์ถวายพระพรชัยมงคลแล้ว ทรงประเคนภัตตาหาร
พระสงฆ์ ๒๐ รูปรับพระราชทานฐานันดรศักดิ์แล้ว ทรงประเคน
ไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ทรงจุลอุบายไทยเหนือราชบัลลังก์
ของน้อยบวรราชภักดีและพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ราชวรวงศ์บริรักษ์ พักงานประโคมสังข์และประโคมเครื่องศรียาญ
ครบ ๓ รอบแล้วพราหมณ์เจิมหน้าผากมหาเศวตฉัตร เจ้าพนักงาน
ผูกผ้าฉัตร

ได้แยกเป็น ๒ พิธี คือ การบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานคล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร งานหนึ่ง จัดในวันที่ ๙ มิถุนายน มีการสวดมนต์เย็น ถวายพระธรรมเทศนาถ้อยคำ ๑ ทรงทอดผ้าสดับปกรณ์พระบรมอัฐิ กับ

พระราชพิธีฉัตรมงคล อีกงานหนึ่ง ซึ่งจัดเป็น ๓ วัน วันที่ ๓ พฤษภาคม เป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานถวายสมเด็จพระบรมราชูปถัมภ์ วันที่ ๔ พฤษภาคม เป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลเฉลิมฉลองพระมหาเศวตฉัตร เครื่องราชกกุธภัณฑ์ และพระแสงสำคัญประจำรัชกาล วันที่ ๕ พฤษภาคม เป็นพระราชพิธีคล้ายวันที่ทรงรับพญาพลมหาเศวตฉัตร เครื่องราชกกุธภัณฑ์ และพระมหามงกุฎในการบรมราชาภิเษก มีการบำเพ็ญพระราชกุศลและเวียนเทียนสมโภชพระมหาเศวตฉัตรและเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ในเวลาเช้า ส่วนเวลาบ่ายเป็นการเสด็จออกมหาสมาคม พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าแก่ข้าทูลละอองธุลีพระบาทฝ่ายหน้าฝ่ายใน แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ณ ปราสาทพระเทพบิดร วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ดังเช่นที่ปรากฏในปัจจุบัน

พระราชพิธีฉัตรมงคล

เพลินพิศ กำราญ

พ ระราชพิธีฉัตรมงคล คือการบำเพ็ญพระ-
ราชกุศลเนื่องในวันบรมราชาภิเษกของ
พระมหากษัตริย์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชาธิบายไว้ในพระราชนิพนธ์
พระราชพิธี ๑๒ เดือนว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวทรงพระดำริว่า วันที่พระองค์ได้เสด็จเถลิง
ถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเษกนั้น เป็นมหามงคลสมัย
ที่ประเทศทั้งปวงที่มีพระเจ้าแผ่นดิน ย่อมนับถือวันนั้น
เป็นวันนักขัตฤกษ์มงคลกาล แต่ในกรุงสยามมิได้มีการ

นักขัตฤกษ์อันใด วันบรมราชาภิเษกของพระองค์คือ
วันพฤหัสบดี เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ จุลศักราช ๑๒๑๓
นั้น ตรงกับสมัยที่เจ้าพนักงานได้สมโภชเครื่องราชูปโภค
แต่เดิมมา ควรที่จะมีการสมโภชพระมหาเศวตฉัตรให้
เป็นสวัสดิมงคลแก่ราชสมบัติ จึงได้ทรงพระราชดำริ
จัดการบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานชื่อว่า ฉัตร-
มงคล นี้ขึ้น

การพระราชกุศลฉัตรมงคลเมื่อครั้งพระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มนั้น มีสวดมนต์

เลี้ยงพระ เวียนเทียนสมโภชพระมหาเศวตฉัตร

ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๑๑ การพระราชพิธีฉัตรมงคลในตอนต้นรัชกาลยังคงทำในเดือน ๖ เช่นเดียวกับในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงพุทธศักราช ๒๔๑๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เพิ่มการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนการพระราชพิธีฉัตรมงคลไปทำในเดือน ๑๒ เพื่อให้ตรงกับวันบรมราชาภิเษกที่แท้จริง คือวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน กำหนดการพระราชพิธี ๔ วัน เพิ่มอาลักษณ์อ่านประกาศเทวดา ทหารบก ทหารเรือยิงปืนใหญ่เฉลิมพระเกียรติ เวียนเทียนสมโภชเครื่องราชกกุธภัณฑ์ และขบวนถวายบังคมพระบรมรูปพระมหากษัตริย์รัชกาลก่อน ๆ ณ พระที่นั่งศิวาลัยมหาปราสาท

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๓ ตอนต้นรัชกาลพระราชทานชื่อพระราชพิธีว่า พระราชพิธีฉัตรมงคลถวายบังคมพระบรมรูป ครั้นพุทธศักราช ๒๔๕๗ มีพระบรมราชโองการสั่งให้เพิ่มการพระราชกุศลทักษิณานุประทาน ซึ่งเป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระมหากษัตริย์รัชกาลก่อน ๆ ที่เคยทำถวายเมื่อถึงวันสวรรคตของแต่ละพระองค์ มารวมทำด้วยกันในพระราชพิธีฉัตรมงคล และต่อมาเมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ซ่อมแปลงพุทธปรางค์ปราสาทในวัดพระศรีรัตนศาสดารามเพื่อประดิษฐานพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๕ รัชกาล ซึ่งเดิมประดิษฐานที่พระที่นั่งศิวาลัยมหาปราสาท พระราชทานนามว่า ปราสาทพระเทพบิดร หลังจากนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ใช้ชื่อพระราชพิธีว่า การพระราชกุศลทักษิณานุประทาน และพระราชพิธีฉัตรมงคลถวายบังคมพระบรมรูป กำหนดงาน ๔ วันบ้าง ๕ วันบ้าง

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๖๘ แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หล่อพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เชิญไปประดิษฐาน ณ ปราสาทพระเทพบิดร เพื่อถวายบังคมในพระราชพิธีวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์และพระราชพิธีฉัตรมงคล ซึ่งในรัชกาลนี้เรียกว่า การพระราชกุศลทักษิณานุประทานและพระราชพิธีฉัตรมงคล กำหนดงาน ๓ วัน

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ รัฐบาลได้กราบทูลเชิญพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เฉลิมพระปรมาภิไธย ว่า พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล แต่เนื่องจากยังมิได้ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ดังนั้นในปีต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในพระราชพิธีซึ่งใช้ชื่อว่า การพระราชกุศลทักษิณานุประทานและพระราชพิธีรัชชมงคล กำหนดงาน ๓ วัน

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ปีต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้บำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันดังกล่าว กำหนดให้ใช้ชื่อว่า การพระราชกุศลทักษิณานุประทานและพระราชพิธีฉัตรมงคล กำหนดงาน ๓ วัน อนุโลมตามรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นราชประเพณีสืบมา

การพระราชพิธีประกอบด้วย วันที่ ๓ พฤษภาคม ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุประทาน ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เชิญพระโกศพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๘ พร้อมด้วยพระอัครมเหสี สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ประดิษฐาน ณ พระแท่นนพปฎลมหาเศวตฉัตร และเชิญพระพุทธรูปประจำพระชนมวาร

ของทุกพระองค์ขึ้นประดิษฐานบนพระที่นั่งบุษบกมาลา นิมนต์พระสงฆ์ ๒๕ รูป สวดพระพุทธมนต์ พระราชาคณะอีก ๑ รูป ถวายพระธรรมเทศนาแล้วสดับปกรณ์พระบรมอัฐิ

วันที่ ๔ พฤษภาคม เริ่มการพระราชพิธีฉัตรมงคล เชิญพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ประจำรัชกาล เครื่องราชกกุธภัณฑ์ พระแสงสำคัญ และพระราชลัญจกรพระครุฑพ่าห์ทองคำประจำรัชกาล ออกประดิษฐานในมณฑลพิธี พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระสงฆ์ถวายศีล พราหมณ์อ่านประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคล พระสงฆ์ ๒๐ รูป เจริญพระพุทธมนต์

วันที่ ๕ พฤษภาคม ซึ่งเป็นคล้ายวันบรมราชาภิเษก เวลา ๑๐ นาฬิกา ๓๐ นาที พระสงฆ์ ๒๐ รูป รับพระราชทานฉันภัตตาหาร แล้วพราหมณ์เบิกแว่นเวียนเทียนสมโภชพระมหาเศวตฉัตร เครื่องราชกกุธภัณฑ์ พระแสงสำคัญ และพระราชลัญจกรพระครุฑพ่าห์ทองคำประจำรัชกาล พราหมณ์เจิมนพปฎลมหาเศวตฉัตร ไห่ผูกผ้าสีชมพู พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่ายเครื่องราชกกุธภัณฑ์ พระแสงสำคัญ และพระราชลัญจกรพระครุฑพ่าห์ทองคำประจำรัชกาล

เวลา ๑๒ นาฬิกา ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ยิงปืนใหญ่เฉลิมพระเกียรติฝ่ายละ ๒๑ นัด

เวลา ๑๓ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออกมหาสมาคมพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปถวายนมัสการพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระบูรพ

มหากษัตริยาธิราช ณ ปราสาทพระเทพบิดร เป็นเสร็จการพระราชพิธี

เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ที่พระราชทานเนื่องในพระราชพิธีนี้ มีความเป็นมาปรากฏในหนังสือเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๑๑ มีพระชนมพรรษาเพียง ๑๕ พรรษา ต้องมีผู้สำเร็จราชการแผ่นดินว่าราชการแทนพระองค์อยู่ ๕ ปี ถึงพุทธศักราช ๒๔๑๖ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๒๐ พรรษาบริบูรณ์พระองค์ได้เสด็จออกทรงพระผนวชตามราชประเพณี ๑๕ วัน ครั้นทรงลาผนวชแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทำการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกอีกครั้งหนึ่ง และทรงว่าราชการแผ่นดินเอง ตั้งแต่นั้นมาเนื่องในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าขึ้น เดิมทีมีพระราชดำริจะพระราชทานแต่เฉพาะพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ด้วยทรงพระอนุสรณ์คำนึงว่า การที่พระมหากษัตริย์ในพระบรมราชวงศ์จักรี ทรงอยู่ในราชสมบัติยั่งยืนตลอดมาก็ด้วยความจงรักภักดี และปฏิบัติราชการเรียบร้อยของพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการทั้งปวง ทั้งมีพระราชประสงค์จะทรงชุบเลี้ยงบรรดาทายาทของบุคคลเหล่านี้ ให้มีความเจริญรุ่งเรืองในราชการสืบเนื่องต่อไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทายาทของผู้ได้รับพระราชทานตราสืบตระกูลของบิดาได้ และทรงคิดค่าขวัญจารึกบนดวงตราว่า เราจะบำรุงตระกูลวงศ์ให้เจริญ อย่างไรก็ตาม ต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ขยายขอบเขตการพระราชทานไปยังผู้ทำประโยชน์อื่น ๆ ทั้งในราชการแผ่นดินและราชการส่วนพระองค์ด้วย เช่น พ่อค้าวานิชและคู่สมรสของผู้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่ง เป็นต้น การพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าชั้นใด แก่ผู้ใด ย่อมเป็นไปตามพระราชอัธยาศัย ผู้ที่ได้รับพระราชทานฝ่ายสตรีได้ใช้คำนำนามว่า คุณ คุณหญิง หรือท่านผู้หญิง

ทศโยธา : ความหมายและที่มา

ศาสตราจารย์ ดร. นิยะดา เหล่าสุนทร*

คำว่า “ทศโยธา” เป็นคำที่นักวรรณคดีผ่านหูผ่านตาอยู่บ่อยครั้ง จะพบมากในเมื่อมีการพรรณนาถึงการยกทัพ ดังจะขอยกตัวอย่างการใช้คำนี้ในวรรณคดีเรื่องต่างๆ โดยเรียงตามสมัยที่แต่ง ดังนี้

- จินตามณี** สองท้าวเทียบทศโยธา บ่รู้จักสา
ซ้ายขวาวเนกร้องรับกัน^๑
- สมุทรโฆษคำฉันท์** เสรีจพระสรันแสนเสนา เลือก
ทศโยธา แลพลออีกเทียมทงัน^๒
- ดาหลัง** เทียบรบขับทศโยธา
มาในอรัญญาพนาสันต์^๓
- อิเหนา** - แล้วเสด็จขึ้นยังบัลลังก์รถ
ให้เคลื่อนทศโยธาคลาไคล^๔
- ทั้งสามองค์ลงจากราชรถ
พร้อมทศโยธาทวยหาญ^๕
- สององค์ขึ้นทรงราชรถ
พร้อมทศโยธาน้อยใหญ่^๖
- พระอภัยมณี** พอทราบว่าฝ่าพระบาทราชโอรส

อุเทนคำฉันท์

ยกพวกทศโยธามากรุงศรี^๗

- มนตรีเตรียมพล ผูกช้างม้าต้น
ขำนิมนา โดยกาลกำหนด
ทวยทศโยธา สรรพด้วยศัสตรา
จํารายไพร^๘

- ทวยทศโยธิตเลศล่อง มหิทธิ-
จิตต์สำแดง^๙

สุธนคำฉันท์

- เร่งทศโยธาทศภิราม อาษา
สงคราม ออกต่อด้วยพลนฤ-
บดี^{๑๐}

สูตรธนูคำฉันท์

เบบทศโยธาจำบัง ถือศาสตราผายผัง
ก็เข้าประทะศัตรู^{๑๑}

ตัวอย่างข้างต้นนี้แสดงว่าคำนี้มิใช่ทั่วไป และดูเหมือนว่าจะไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความหมายมากนัก เพราะคำว่า “ทศ” แปลว่า “สิบ” “โยธา” แปลว่า “พลรบ หรือ ทหาร” รวมความว่า พลรบ หรือ ทหารทั้ง ๑๐ แต่เมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วก็ไม่เคยมีผู้ใด

* ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน

^๑ วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม ๒ “จินตามณี” (กรุงเทพฯ : ศิลปาคร, ๒๕๓๐) หน้า ๔๘๔.

^๒ วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม ๒ “สมุทรโฆษคำฉันท์” (กรุงเทพฯ : ศิลปาคร, ๒๕๓๐) หน้า ๑๘๔.

^๓ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, **ดาหลัง** (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗๔.

^๔ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, **อิเหนา** (กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา, ๒๕๔๖) หน้า ๑๐๐.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๐๓.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๕.

^๗ สุทรภู่, **พระอภัยมณี** (กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา, ๒๕๔๔) หน้า ๒๘.

^๘ พระยาอิศรานุภาพ (อัน), **อุเทนคำฉันท์** (กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา, มปป.) หน้า ๑๗๓.

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๕.

^{๑๐} พระยาอิศรานุภาพ (อัน), **สุธนคำฉันท์** (กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา, ๒๕๑๖) หน้า ๑๐๔.

^{๑๑} พระยาอิศรานุภาพ (อัน), **สูตรธนูคำฉันท์** (กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา, ๒๕๑๖) หน้า ๔๑.

สามารถชี้แจงหรือแยกแยะได้ว่า พลรบหรือทหารทั้ง ๑๐ นั้น มีอะไรบ้าง หรือเป็นใคร ความหมายนี้ก็ใช้อย่างผิวเผินและถูกมองข้ามไปอย่างน่าเสียดาย ในบทความนี้ ผู้เขียนจึงพยายามที่จะสืบสาวหาที่มาของความหมายของคำว่า **ทศโยธา** เท่าที่ความสามารถและความรู้จะเอื้ออำนวย

คำว่า **ทศโยธา** มักใช้ในบริบทที่เกี่ยวกับสงครามหรือการสู้รบ และที่เห็นใช้เป็นครั้งแรก ก็คือ **จินตามณีและสมุทรโฆษคำฉันท์** ซึ่งวรรณกรรมทั้ง ๒ เรื่องนี้แต่งในสมัยเดียวกัน คือ สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา ก่อนหน้านั้นเราไม่พบการใช้คำว่า **ทศโยธา** ซึ่งอาจเป็นไปได้ที่วรรณคดีก่อนหน้านั้นไม่มีบทพรรณนาการรบทัพจับศึกมากนัก เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้เขียนจำเป็นที่จะต้องขยายวงการศึกษาให้กว้างขึ้น โดยเลือกพิจารณาวรรณคดีต่างประเทศที่มีอิทธิพลหรือเป็นที่มาของวรรณคดีไทย เช่น **มหาภารตยุทธ์** และ **รามายณะ** ซึ่งมีใช่เป็นแต่วรรณคดีเรื่องสำคัญที่สุดของอินเดียเท่านั้น หากยังเป็นวรรณคดีเอกของโลกด้วย ผลก็คือ ผู้เขียนก็ยังไม่สามารถค้นหาการจำแนก หรือจัดหมวดหมู่หน่วยทัพเป็น ๑๐ ได้อย่างใด

ในบรรดาวรรณคดีสำคัญที่เป็นที่มาของวรรณคดีไทยอีกเรื่องหนึ่งที่คนส่วนใหญ่จะไม่รู้จัก ก็คือ **คัมภีร์มหาวงศ์** หรือตำนานที่ว่าด้วยการประดิษฐานพระพุทธศาสนาในลังกาทวีป ผู้เขียนขออธิบายถึงคัมภีร์นี้พอเป็นสังเขป คัมภีร์มหาวงศ์แต่งเป็นคาถาภาษาบาลี เนื้อเรื่องแบ่งเป็น ๖ ตอน ตอนแรกเป็นตอนที่มีความสำคัญที่สุด คือ กล่าวถึงพงศาวดารตั้งแต่เจ้าวิชัยซึ่งถูกเนรเทศไปตั้งเมืองที่ลังกาทวีป ประวัติของพระศาสนาตั้งแต่พระพุทธเจ้าดับขันธปรินิพพาน พระสงฆ์สาวกทำสังคายนา ๓ ครั้ง แล้วพระมหินทเถระไปประดิษฐานพระพุทธศาสนาในลังกาทวีปเมื่อครั้งพระเจ้าเทวานัมปิยติสเป็นต้นมา จนถึงแผ่นดินพระเจ้ามหาเสนเมื่อ พ.ศ. ๘๐๔

คัมภีร์มหาวงศ์ เป็นที่รู้จักแพร่หลายในเมืองไทยมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัย^{๑๒} ครั้นมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาธรรมปริชา (แก้ว) เป็นผู้เรียบเรียงเป็นภาษาไทยใน พ.ศ. ๒๓๓๙

เนื้อเรื่องของคัมภีร์มหาวงศ์ ที่จะสัมพันธ์กับคำว่า **ทศโยธา** จะปรากฏอยู่ในปริเฉทที่ ๒๕ ว่าด้วยสงครามระหว่างพระเจ้าเอฬาระ กษัตริย์ทมิฬที่แย่งราชสมบัติในเมืองอนูราชบุรีจากพระเจ้ากาจวรรณดิศ พระราชบิดาของ**คามินิอโภยราชกุมาร** (ซึ่งต่อมารู้จักกันในชื่อของทูลฐคามินิอโภย) คามินิอโภยราชกุมารเป็นผู้มีบุญมาตั้งแต่กำเนิด พระราชบิดาจึงคาดหวังว่าพระราชโอรสนี้คงจะสามารถช่วงชิงบัลลังก์คืนจากพวกทมิฬได้ วิธีหนึ่งที่พระองค์เตรียมก๊อสูรภาพ ก็คือเตรียมทหารที่แกล้งกล้าจำนวน ๑๐ คน ไว้ให้พระโอรส และเรียกว่า **ทศโยธา** อันประกอบไปด้วย **สันธิมิตตะ** **สุรนิมมิละ** **มหาโสณะ** **โคทยิมพระ** **โรหนาโภยะ** **ภณะ** **เวฬุสมณะ** **ชัยขทเว** **บุสสทเว** **ลหิยสกะ** ประวัติของ**ทศโยธา** แต่ละคนมีเรื่องราวน่าสนใจ ผู้เขียนจึงขอนำเสนออย่างสังเขปดังนี้

สันธิมิตตะ เป็นผู้กำลังเข้มแข็งมาแต่เยาว์วัย เดิมชื่อมิตตกุมาร แต่เมื่อสามารถลากลูกหินบด ซึ่งเป็นเครื่องพันธนาการตนไปได้ถึงประตูบ้าน เชือกพวนนั้นก็ขาดเป็นสองท่อน จึงมีชื่อ**สันธิมิตตะ** สันธิมิตตะเป็นผู้มีกำลังมหาศาลเท่ากับกำลัง ๑๐ ช้างสาร เพราะในอดีตชาติได้เคยทำบุญถวายบิณฑบาตแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง สันธิมิตตะโกรธแค้นที่พวกทมิฬไม่เคารพในพระพุทธศาสนาจึงฆ่าพวกทมิฬตายเป็นจำนวนมาก ต่อมาได้กิตติศัพท์ว่า คามินิอโภยกุมารเป็นผู้มีเดชาานุภาพ สามารถปราบทมิฬซึ่งมาย่ำยีพระพุทธศาสนาได้ จึงเข้าไปรับราชการในสำนักของพระกุมาร

สุรนิมมิละ มีกำลังเท่ากับ ๑๐ ช้างสาร เพราะ

^{๑๒} นิยะดา เหล่าสุนทร, **การฟื้นฟูอักษรศาสตร์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช** (กรุงเทพฯ : แม่คำผาง, ๒๕๓๙) คัมภีร์มหาวงศ์, หน้า ๙๕.

ในอดีตชาติเคยถวายชีระสลากภัตร (ชีระ แปลว่า น้ำนม) แต่สมเด็จพระพุทธกัสสป สุรนิมมิจะเป็นบุตรคนสุดท้ายของบิดามารดา เมื่อครั้งพระทิวมาโกยราชกุมารได้ข่าวประกาศหาผู้มีฝีมือ เพื่อจะไปรบกับทมิฬที่มาย่ำยีพระพุทธศาสนา สุรนิมมิจะรับอาสา โดยผ่านการทดลองของพระกุมารจนเป็นที่ประจักษ์ชัดว่ามีพลังกำลังยิ่งนัก สุรนิมมิจะนำทรัพย์ที่พระกุมารมอบให้กลับไปมอบให้แก่บิดามารดา เพื่อตอบแทนบุญคุณ ในสงครามระหว่างพระพุทธกัสสปกับพระเจ้าเอฬาระฝ่ายทมิฬ สุรนิมมิจะได้ทำการรบอย่างเข้มแข็ง ฆ่าพวกทมิฬเป็นจำนวนมาก^{๙๓}

มหาโสณะ เป็นบุตรคนสุดท้ายในจำนวน ๘ คนของกฏุมพินธุ์ มหาโสณกุมารเป็นผู้มีพลังกำลังเข้มแข็งยิ่งนัก สามารถถอนต้นตาลได้ มีกำลังเท่ากับช้าง ๑๐ เชือกทั้งนี้เพราะได้เคยถวายสลากภัตรแทนแก่พระพุทธกัสสป ความเข้มแข็งของมหาโสณะรู้ไปถึงพระเจ้ากการณดิศ ผู้ประสงค์จะได้ทหารที่กล้าหาญมาซบเลี้ยงไว้ เพื่อจะได้ทำสงครามกับพวกทมิฬในกาลต่อไป และเมื่อสงครามเกิดขึ้น มหาโสณะก็สามารถทำลายกำแพงสูง ๑๘ ศอกของข้าศึกได้ เขาได้ถอนต้นตาลใช้เป็นอาวุธฆ่าพวกทมิฬตายเป็นจำนวนมาก

โคทิมพระ เป็นผู้มีความดำแต่ย์ แต่มีกำลังถึง ๑๐ ช้างสาร โคทิมพระ ถูกพี่ชายทั้ง ๖ คนเยาะเย้ยร่างกายที่ดำแต่ย์ของเขาอยู่เป็นนิจ เขาจึงได้แสดงกำลังดึงพุ่มไม้ใหญ่ที่หนาที่บมารวมกันได้อย่างง่ายดาย ความล่งรู้ไปทั่ว พระเจ้ากการณดิศจึงให้รับมาเลี้ยงดูไว้ เพื่อให้เป็นกำลังของพระโอรสต่อไป

โรหนาโกยะ เป็นผู้มีความดำแต่ย์มาแต่เยาว์วัย สามารถยกก้อนหินใหญ่ซึ่งผู้ใหญ่ ๕ คนก็ยกไม่ขึ้นได้อย่างง่ายดาย อาวุธของโรหนาโกยะ คือ กระบองใหญ่ ซึ่งเจ้าของใช้ฟันฟาดต้นตาลและมะพร้าวให้ล้มลงในทันที โรหนาโกยะเป็นทหารเอกอีกคนหนึ่งซึ่งพระเจ้ากการณดิศ

ให้รับมาอุปถัมภ์ให้เป็นกำลังของพระโอรสต่อไป^{๙๔}

ภระ เป็นบุตรของเศรษฐีผู้หนึ่ง เมื่อยังเยาว์วัยเที่ยวไล่จับกระต่ายแล้วประหารด้วยเท้า กระต่ายนั้นขาดเป็น ๒ ท่อน ท่อนหนึ่งปลิวไปในอากาศ อีกท่อนหนึ่งตกมายังแผ่นดิน ต่อมาเที่ยวไล่จับสัตว์จรจัดพาและขว้างไปไกล ๆ พระเจ้ากการณดิศให้ไปรับตัวมาเลี้ยงดู

เวหุสมณะ ชื่อของเวหุสมณะได้มาจากชื่อของสหยา ๒ คนของบิดา คือ เวหุ ซึ่งแปลว่า หวาย และสมุน แปลว่า มะลิ เวหุสมณะเป็นผู้เชี่ยวชาญในการขี่ม้า ยิ่งนัก ขณะที่ควม้านั้น ภายของม้านั้นปรากฏเนื้อเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสนาม นายบ้านผู้เลี้ยงดูเขามาก็นำตัวขึ้นถวายพระเจ้ากการณดิศ

ขัญชเทวะ เทวกุมารมีเท้าเป็นกระจอก จึงได้นามใหม่ว่า ขัญชเทวะ (ขัญช แปลว่า กระจอก) ขัญชเทวะมีกำลังมหาศาล สามารถจับเท้ากระบือขึ้นกวัดแกว่ง และฟาดลงบนศิลาจนแหลกเป็นจุณ

ปุลสเทวะ เป็นผู้เชี่ยวชาญในการยิงธนูอย่างหาผู้เปรียบมิได้ อาทิเช่น ยิงเกรียนซึ่งบรรจุทรายไว้เต็มคันเล็มให้ผ่านตลอดได้ ยิงหนังกระบือซึ่งซ้อนกัน ๑๐๐ ชั้นให้ทะลุได้ ยิงกระดานไม้ประดูหนา ๘ นิ้ว กระดานไม้มะเดื่อหนา ๑๖ นิ้ว แผ่นเหล็ก ๒ นิ้ว แผ่นทองแดงหนา ๔ นิ้ว ให้ทะลุได้ ปุลสเทวะศึกษาวิชานี้จากบิดา

ลหิวสกะ มีรูปร่างงดงามเหมือนต้นมะรุมนคนทั้งหลายจึงเรียกว่าลหิวสกะ (ลหิย แปลว่า ต้นมะรุมน) ลหิวสกะ มีกำลังมหาศาล สามารถแบกก้อนหินใหญ่ซึ่งต้องอาศัยแรงของบุคคล ๑๐ คนได้

บุคคลทั้ง ๑๐ หรือที่เรียกว่า **ทศโยธา** เป็นกำลังสำคัญของพระเจ้าพุทธกัสสปในการทำสงครามกับพวกทมิฬซึ่งมีพระเจ้าเอฬาระเป็นประธาน สงคราม

^{๙๓} ในคัมภีร์สวาหิณี มีรายละเอียดเกี่ยวกับการทดลองความสามารถของสุรนิมมิและมากกว่าที่ปรากฏในคัมภีร์มหาวงศ์ (ดูคัมภีร์สวาหิณี ภาคที่ ๒ โยธวรรค เรื่องที่ ๕ เรื่องทหารเอกสุรนิมมิและ หน้า ๕๐๒-๕๑๓).

^{๙๔} ในคัมภีร์สวาหิณี กล่าวว่า โคธกะเป็นผู้แนะนำให้พระเจ้ากการณดิศรับตัวโรหนาโกยะมาเลี้ยงดู.

ครั้งนี้เป็นสงครามครั้งสำคัญ เพราะทั้งสองฝ่ายต่างมีทหารเป็นกำลังอยู่เป็นจำนวนมาก และต่างก็มีฝีมือเข้มแข็ง พระเจ้าทูลฐคามีนีโอไทยมีช้างทรงชื่อกุนหล-หัตถิซึ่งมีกำลังเข้มแข็งเป็นพาหนะ สงครามนี้เริ่มจากพระเจ้าทูลฐคามีนีโอไทยตีเมืองหน้าด่านของทมิฬตามลำดับ ซึ่งก็ได้รับการต่อต้านอย่างเข้มแข็ง

คัมภีร์มหาวงศ์ ได้พรรณนาถึงวิธีการที่พระเจ้ากาจวรรณดิศและพระราชโอรสได้เลี้ยงดูมหาโยธาทั้ง ๑๐ นี้ และวิธีการที่จะช่องสุมไพรพลให้มีจำนวนมากที่สุดดังนี้

“อยู่มาในกาลวันหนึ่ง ทรงพระกรุณาตรัสสั่งเจ้าพนักงานให้แตงน่านนครสโภชาหารต่าง ๆ แล้วตรัสสั่งให้หา**ทคโยธามา**รับพระราชทานกินเลี้ยง แล้วจึงตรัสสั่งว่าดูกรมหาโยธาทั้ง ๑๐ ท่าน แต่ละคน ๆ จงแสวงหาโยธาบริวารร่วมใจให้ได้คนละ ๑๐ ๆ จงทุกคน แลมหาโยธาทั้ง ๑๐ รับสั่งแล้วก็ชวนกันไปเที่ยวแสวงหาได้บริวารโยธาคคนละ ๑๐ ๆ แล้วก็นำมาถวายไว้เป็นข้าทหารแห่งสมเด็จพระมหากษัตริย์พระองค์ตรัสสั่งอนุโยธาทั้งร้อยว่า ท่านทั้งหลาย ร้อยหนึ่งนี้จงหาบริวารโยธาให้ได้คนละ ๑๐ ๆ จงทุกคน ๆ โยธาทั้งร้อยรับสั่งแล้วก็ชวนกันไปแสวงหา ก็ได้บริวารโยธาคคนละ ๑๐ ๆ เป็นโยธาพันหนึ่ง จึงตรัสสั่งโยธาพันหนึ่งนั้นว่า ดูกรนายทั้งพัน ท่านแต่ละคน ๆ จงไปหาบริวารโยธา สำหรับตัวนั้นให้ได้คนละ ๑๐ ๆ โยธาทั้งปวงนั้นรับสั่งแล้วก็ชวนกันไปหา ได้โยธาคคนละ ๑๐ ตามรับสั่ง ศิริโยธา (ศิริหรือสิริ แปลว่ารวม) ทั้งสิ้นเป็นหมื่นพันร้อยสิบมหาโยธา แลโยธาทั้งปวงนั้นมีทรัพย์สิ่งสรรพสุวรรณหิรัญรัตนาสวิญญาณกาวิญาณกสมบัติ อันสมเด็จพระมหากษัตริย์ทรงพระอนุเคราะห์พระราชทานทำนุบำรุงเลี้ยงดูมิได้ขาดก็เปนข้าบาทยุคคลพลบริวารสมเด็จพระคามีนีโอไทยราชโอรสนั้น” ^{๑๕}

เมื่อมีการจัดกำลังทัพให้พร้อมสรรพแล้ว สงครามก็เกิดขึ้นระหว่างพระเจ้าทูลฐคามีนีโอไทย (พระนามใหม่ของพระคามีนีโอไทยราชกุมาร) กับพระเจ้าเอฬาระ ยุทธหัตถิในครั้งนั้น มีความพรรณนาไว้ใน**คัมภีร์มหาวงศ์** ว่า

“อันว่าสมเด็จพระบรมกษัตริราชทั้ง ๒ พระองค์ทรงมหันตศัสดาราชาภาพแก้วกล้า เสด็จอยู่เหนือคอบรมคชาธารพระที่นั่งสับมันทั้งคู่อาจย้ายเสียซึ่งข้าศึก ดูองอาจสง่างามหาจะเปรียบมิได้ สองกษัตริย์ก็ขับพระที่นั่งคชาธารเข้าประสานงาชิงไชยกันในประเทศนั้นเปนทิศตะวันออกแห่งราชเคหะสถาน เปนที่ไว้พระรูปสนององค์พระเจ้าเอฬารราช แต่ก่อนเปนทิศตะวันตกแห่งบ้านช่างหม้อ เปนทิศใต้แห่งเมืองอนุราชบุรี บันดาพลช้างต่อพลช้างก็เข้ารบรบผจญกัน พลอัสดรต่ออัสดรสงครามกัน หมูโยธาท่อโยธาชิงไชยกันเปนเหล่า ๆ พลเดินเท้ากับพลเดินเท้าเข้ารบกันเปนหมู่ ๆ พลธนูต่อพลธนู ประจัญกันเสียงพิลึกสนั่นนฤนาทด้วยเสียงช้างเสียงม้าเสียงเท้าแห่งโยธาทั้งปวง ดังกึกก้องประดุจภูเขาใหญ่อันล้มทำลายลง ถ้ามิดังนั้นประดุจดั่งเสียงระลอกในพระมหาสมุทร อันลมพายุใหญ่หากำพเพยพัดให้ดังระงมไปก็เหมือนกัน” ^{๑๖}

ในที่สุดพระเจ้าทูลฐคามีนีโอไทยเป็นฝ่ายมีชัยชนะ ใช้พระแสงโตมรแท่งพระเจ้าเอฬารราชสิ้นพระชนม์ และราชสมบัติทั้งปวงก็ตกเป็นพระองค์ ดังความพรรณนาไว้ว่า

“สมเด็จพระเจ้าทูลฐคามีนีโอไทยพระองค์ให้จับพระยาทมิฬเจ้าเมืองทั้ง ๓๒ พระนคร ฆ่าเสียในมหาสงครามดังพรรณนาแล้วนั้น มอบให้แก่โยธาแห่งพระองค์ แลสมเด็จพระภูบาลบพิตร ก็กระทำซึ่งสกลลังกาทวีปทั้งปวงให้ประกอบด้วยสุนทรศิริเฉลิมเลิศด้วย

^{๑๕} พระยาธรรมปไรหิต (ผู้แปล), **คัมภีร์มหาวงศ์** เล่ม ๒ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทย, ร.ศ. ๑๒๔), หน้า ๔๖๕.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐๐-๕๐๑.

ราชานัฏรอันประเสริฐอยู่ในเงื้อมพระหัตถ์แต่พระองค์เดียว^{๑๗}

ในคัมภีร์มหาวงศ์ (ฉบับแปล) ก็มีการใช้คำว่า **ทศโยธา** หลายครั้ง ดังเช่น

- สมเด็จพระเจ้าอโศกมหาราชทรงพระประชวรแล้วตรัส...เรียก**ทศโยธา**ทหารใหญ่พร้อมแล้ว (หน้า ๔๒๗)
- แลสมเด็จพระเจ้ากาจวรรณดิศราขบพิตร ก็ทรงพระกรุณาเลี้ยง**ทศโยธา**ทั้ง ๑๐ นั้น (หน้า ๔๖๔)
- ก็เสด็จทรงพระที่นั่งคชธาราภรณ์ทูลหัตถิ แวดล้อมด้วย**ทศโยธา**พลการเป็นอันมาก (หน้า ๔๘๓)
- ส่วนพระองค์ทรงเกราะแก้วมณีสวมสอด พระกายเพื่อจะรักษาพระองค์...ตรัสเรียก**ทศโยธา**ทั้ง ๑๐ (หน้า ๕๐๕)

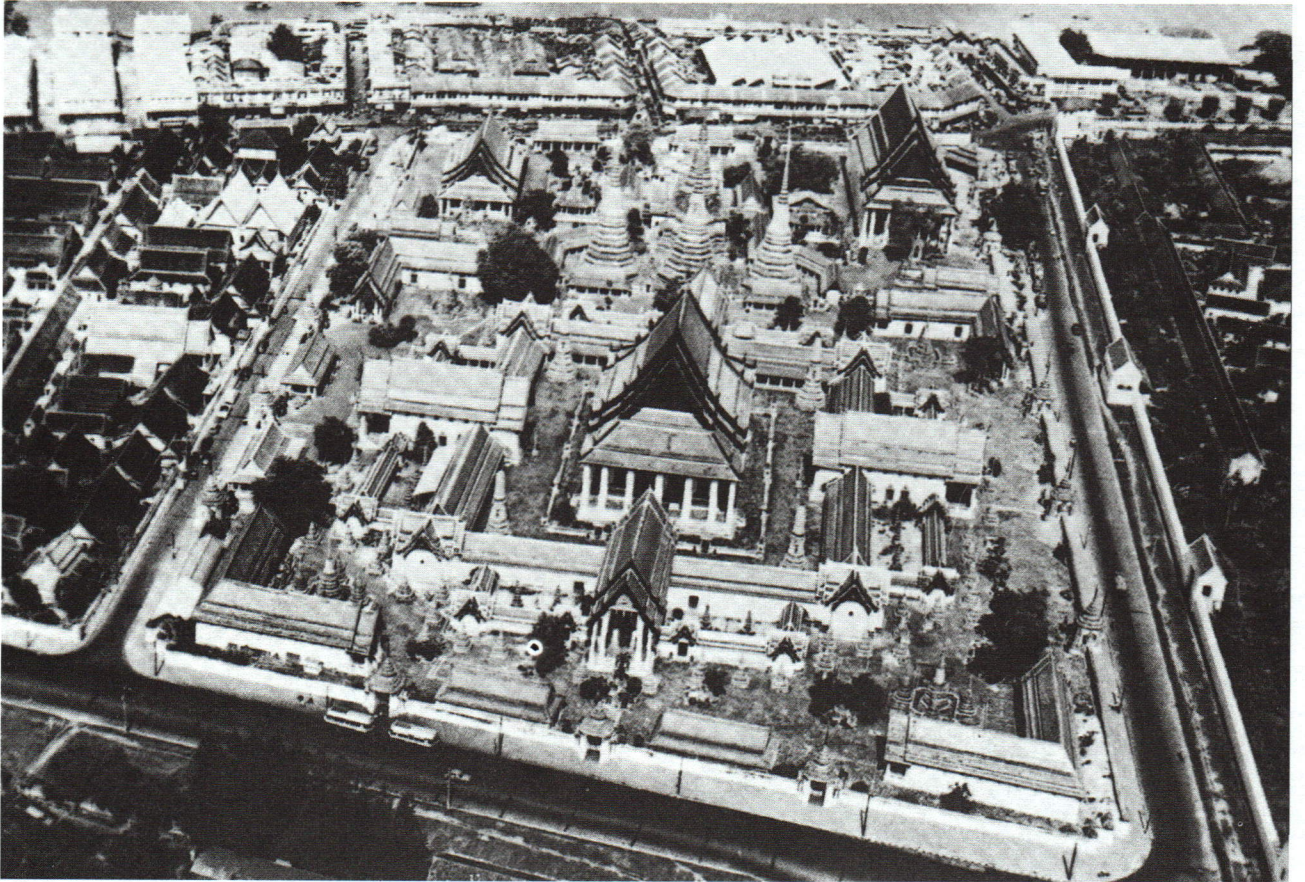
ทศโยธา หรือทหารเอก ๑๐ คนของพระเจ้าอโศกมหาราชเอง ก็ได้เข้าอยู่ในบริบทของวรรณคดีไทย ดังที่ได้แสดงตัวอย่างไว้ที่หน้าต้นของบทความแล้ว

ทศโยธา นี้คงเป็นตัวอย่างที่ดีที่แสดงให้เห็นว่า การศึกษาวรรณคดีให้ลึกซึ้งนั้น ต้องการความรู้หลาย ๆ สาขา จึงจะทำให้เข้าใจในเรื่องบริบททางวรรณคดีได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และที่น่าปริวิตกเป็นที่ยกก็คือ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้คงสูญหายไปจากนักศึกษาวรรณคดีไปแล้วเป็นจำนวนมาก

บรรณานุกรม

- ธรรมปโรหิต, พระยา. (ผู้แปล). **มหาวงศ์ เล่ม ๑**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทย, ร.ศ. ๑๒๙.
- นิยะดา เหล่าสุนทร. **การฟื้นฟูอักษรศาสตร์ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช**. กรุงเทพฯ : แม่คำผาง, ๒๕๓๙.
- พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, พระบาทสมเด็จพระ. **ดาหลัง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๔๙. (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานถวายพระเพลิงพระบรมศพ สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ณ พระเมรุมาศท้องสนามหลวง วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๑).
- เลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. **อิเหนา**. กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา, ๒๕๔๖.
- วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม ๒**. “สมุทรโฆษคำฉันท์” กรุงเทพฯ : ศิลปาการ, ๒๕๓๐.
- สุนทรภู่. **พระอภัยมณี**. กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา, ๒๕๔๙.
- แสง มนวิฑูร (ผู้แปล), **รสาวาหิณี**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๑๓.
- อิศรานุภาพ (อัน), พระยา. **สุนทรคำฉันท์**. กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา, ๒๕๑๖.
- _____. **สูตรธนูคำฉันท์**. กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา, ๒๕๑๖.
- _____. **อุเทนคำฉันท์**. กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา, มปป.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐๓.

โคลงฉันท์ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน : จดหมายเหตุที่มีความงามทางวรรณศิลป์

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. ประคอง นิมนานเหมินท์*

โคลงฉันท์ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน เป็นพระนิพนธ์เรื่องหนึ่งของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ที่ทรงพระนิพนธ์ขึ้นเพื่อจารึกไว้บนแผ่นศิลาที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เนื้อหาของวรรณคดีเรื่องนี้มีลักษณะเป็นจดหมายเหตุบันทึกเรื่องการปฏิสังขรณ์วัดแห่งนี้ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่งด้วยคำประพันธ์

ประเภทโคลงและร่าย คือ ประกอบด้วยโคลงฉันท์บาท กุญชร ๒๓๓ บท และโคลงฉันท์วิริยมาลี ๑๓๘ บท ร่ายฉันท์ ๑ บท ร่ายกาพย์ ๑ บท ร่ายสุภาพ ๑ บท และโคลงสี่สุภาพ ๒ บท

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรสทรงชี้แจงว่า ทรงพระนิพนธ์เรื่องนี้ขึ้นเพื่อเป็นการสรรเสริญพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระนั่ง-

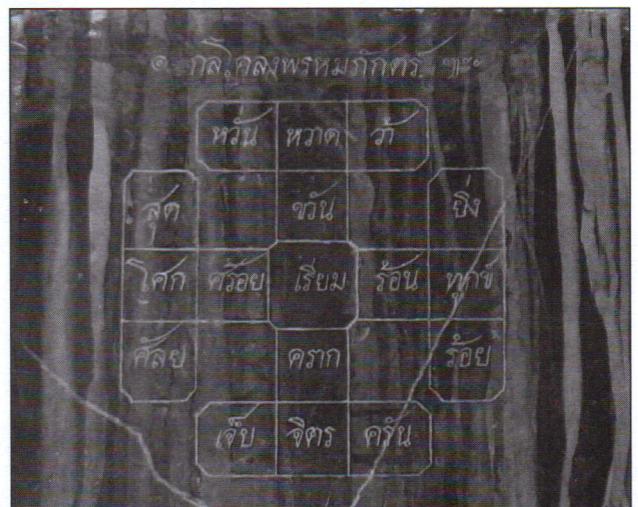
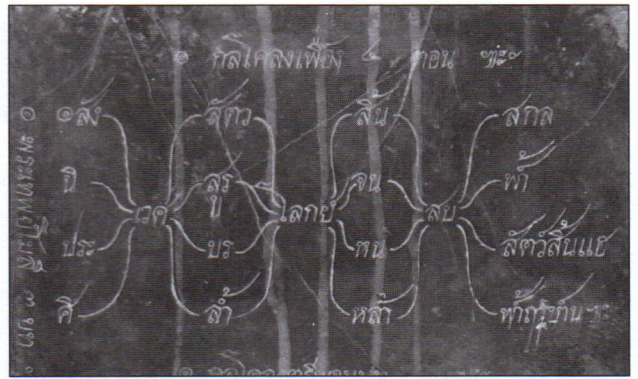
* ภาควิชาภาษาไทย สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน

เกล้าเจ้าอยู่หัวให้โลกรับรู้ ทรงคาดหวังว่าพระนิพนธ์นี้จะเป็นเหมือนดอกไม้ทิพย์ที่รังสรรค์ขึ้นเพื่อแสดงความกตัญญูต่อพระมหากษัตริย์พระองค์นั้น

เนื้อเรื่องเริ่มด้วยรายต้นเป็นบทสดุดีพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองและทรงเกื้อหนุนพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดียิ่ง ประชาชนราษฎรมีแต่ความสุขเกษมสำราญด้วยบ้านเมืองอุดมสมบูรณ์และร่มเย็น ผู้นิพนธ์ทรงเปรียบเทียบพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวกับพระเจ้าอโศกมหาราชของอินเดีย ซึ่งทรงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีต

ต่อจากนี้เป็นโคลงต้นบาทกฤษณาสดุดีพระเกียรติคุณว่า ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ประกอบด้วยทศพิธราชธรรมทรงขจัดทุกข์และบำรุงสุขแก่ประชาราษฎร์ทั่วหน้า ทรงอุปถัมภ์สมณชีพราหมณ์ ทรงประกอบด้วยจักรวรรดิวัตร ๑๒ ประการ กล่าวถึงสาเหตุที่ทรงมีพระราชดำริให้มีการปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน ฯ ว่าสืบเนื่องมาจากได้เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานกลืนที่วัดนี้ใน พ.ศ. ๒๓๗๔ และทอดพระเนตรเห็นวัดชำรุดทรุดโทรมอยู่ทั่วไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ เพื่อเป็นการแสดงกตัญญูต่อบุรพกษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระอัยกาของพระองค์

โคลงต้นปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน ได้ให้รายละเอียดว่า ผู้ที่ได้รับพระราชบัญชาให้เป็นแม่กองในการปฏิสังขรณ์ คือ พระยาศรีพิพัฒน์และพระยาเพชรพิไชย มีการรื้อพระอุโบสถเก่าชุกครากขยายออกไปถึงแนวสีมาที่มีมาแต่เดิม ในวันพุธ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีมะโรงเริ่มก่อสร้างและต่อเติมกุฏิคณะสงฆ์ หอสวด หอฉัน หอไตร ศาลา หอระฆัง รวมเป็นอาคารทั้งสิ้น ๒๓๗ หลัง ต่อมาในวันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือนห้า ปีมะเมียพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จทรงวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถ ผู้นิพนธ์ทรงบรรยายอย่างละเอียดว่า เมื่อได้ฤกษ์ก็เกิดเหตุอัศจรรย์ พระอาทิตย์ทรงกลดพนักงานประโคมดนตรี พระมหากษัตริย์เสด็จทรงวางอิฐทอง เงิน นาค มีพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการ

บริวารเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทมากมาย

ผู้นิพนธ์วรรณคดีเรื่องนี้ได้ทรงบรรยายเรื่องการตกแต่งทั้งภายนอกและภายในพระอุโบสถอย่างละเอียด ทรงกล่าวถึงสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ในบริเวณวัด การเขียนภาพจิตรกรรมประดับในที่ต่าง ๆ โดยมีการจารึกบทร้อยกรองอธิบายภาพไว้บนแผ่นศิลาด้วย นอกจากนี้ยังมีการจารึกตำราต่าง ๆ เช่น ตำรายาวรรณคดี ประเพณี สุภาษิต เป็นต้น ทรงบรรยายว่ามีการจารึกตำรากลบทและตำราฉันท อันเป็นตำราสำคัญยิ่งต่อการศึกษาวรรณคดีไทยด้วย ผู้นิพนธ์ทรงบรรยายว่าที่ประตุมิการตั้งรูปหินจากจีนให้อยู่ประจำทั้ง ๘ ประตู ประตูละคู่ ทรงให้รายละเอียดแม้กระทั่งความสูงของรูปหิน ภายในวัดมีการปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นและสวยงาม

ผู้นิพนธ์ทรงบรรยายว่ามีการก่อสร้างพระเจดีย์ ๗๗ องค์ ตกแต่งด้วยกระเบื้องเคลือบสีสันทัดแสงงดงาม ทรงให้รายละเอียดว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วาดบน

ผนังด้านต่าง ๆ มีทั้งที่เป็นภาพเรื่องราวจากชาดก ภาพแม่ซื้อซึ่งเป็นความคิดความเชื่อแบบดั้งเดิมของคนไทย ภาพราหู และภาพขบวนพยุหยาตราพระราชาทานกฐิน

ทรงบรรยายสภาพชำรุดทรุดโทรมของหอธรรมซึ่งจำเป็นต้องปฏิสังขรณ์อย่างเห็นภาพได้ชัดเจน ตอนนี้ทรงนิพนธ์เป็นคำประพันธ์ที่ทรงเรียกว่า “ร่ายกาพย์” ดังนี้

“ไทรยลหอธรรม อันชำรุดทรุดโทรมล้วน ถ้วนทุกแหล่งแห่งหลังคา ฝาพื้นประหลักรักหักพังเนื่อง เครื่องบนกระบาลนานผุค้ำ ด้านสูงต่ำคร่ำคร่าหลาย สลายปูนอิฐพิศเพิกคราก มากร้าแตกแหลกบุรณ การควรคิดกิจเกือกอบ ขอบริปฏิสังขรณ์ คุณทดแทนเอยองค์พระโยยกากัง เกษเสียม”

ในส่วนที่เป็นโคลงฉันท์วิริยมาลี สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงบรรยายการปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนต่อ โดยทรงนิพนธ์เป็นโคลงกลบทชนิดต่าง ๆ ถึง ๑๐ ชนิด คือ กลอักษรสลับ กลกัณธเกิบบัว กลว้าวพันหลัก กลข้างประสานงา กลนาคบริพันธ์ กลครอบจักรวาล กลก้านต่อดอก กลโตเล่นหาง กลสารถิ์ขัรบถ กลบุษบารักร้อย มีการเล่นเสียงพยัญชนะและเสียงสระ เล่นคำซ้ำอย่างไพเราะ แสดงให้เห็นพระปรีชาสามารถในด้านการประพันธ์เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น

กลอักษรสลับ เล่นสัมผัสอักษรสองเสียงสลับกัน ใน ๔ คำแรกของแต่ละบาท ดังนี้

ผายสารพจน์สาสน์ผู้	สำผอง มาตย์แะ
เร้งเตรียบเร้งเตรียมริ	ตริรัน
ทกกิจทกกองทำ	กอบทั่ว สฐานเฮย
แผกแบบพูนเปื้องพัน	เปื้องพัน (หน้า ๔๒)

กลบทกัณธเกิบบัว เล่นอักษรสัมผัสและซ้ำคำในแต่ละบาท ดังนี้

เช็ดหน้าบานหน้าวาด	วิจิตร อุไรฤา
แทตย์แบกแท่นแบกพยุ	เปียงถ้ำ
ทูนเทพรูปเทพสถิต	ทายเทิด ขรรค์เอย
มุขนอกมุขหน้าห้อง	แห่งละสอง (หน้า ๔๔)

กลบทว้าวพันหลัก คำคำระหว่างคำที่ ๗ ของบาทที่มาก่อนกับคำขึ้นต้นของบาทต่อไป ดังนี้

ประกลประกิจแก้ว	กระแพงสกด เฉลียงเฮย
สกดตรุกระเบื่องปยุล	ยั้งล้วน
ล้วนเคลือบประกอบมูมจัด	แจรงดับ ต่อนนา
รดับทัวไทข้างถ้วน	ถ่องสถาน (หน้า ๔๖)

กลบทข้างประสานงา เล่นสัมผัสอักษรระหว่างคำที่ ๖ และ ๗ ของบาทที่มาก่อน กับคำขึ้นต้นของบาทถัดไป ดังนี้

ทองแดงแผ่นปรุป้อ	ปกใบ สิมายะ
ปิดแบ่งแหนอักคณิ	เนื่องแพรว
นอกพรายพรางข้างไฟ	เฟื่องสอง สว่างแะ
ไฟส่องแสงแผ้วเพียง	ผ่องจันทร์ (หน้า ๔๙)

กลบทนาคบริพันธ์ คำคำที่ ๖ ของบาทที่มาก่อน
กับคำแรกของบาทต่อไป เล่นสัมผัสอักษรระหว่างคำที่
๗ ของบาทที่มาก่อนกับคำที่ ๒ ของบาทถัดไป ดังนี้

ตำบลหนแห่งห้อง	หอธรรม นั้นแะ
หอเทศน์ถาถการเปรียญ	แรกสร้าง
แรกใส่ขดานสรรพ	สบทั่ว พันพ่อ
สบที่ชำระรื้อมล้าง	มละบุรพ์ (หน้า ๕๑)

กลบทครอบจักรวาล คำคำที่ ๑ กับคำที่ ๗ ใน
บาทเดียวกัน ดังนี้

กำแพงแก้วมุขนั้น	แนวกำแพงนา
กระเบื้องปูเคลือบด่อนตาม	ดาษกระเบื้อง
ที่ทางจะดำเนียร	ในที่ มุขฤ
เกยก่อย่อนชั้นเยื้อง	เยื้องเกย (หน้า ๕๓)

กลบทก้านต่อดอก เล่นสัมผัสสระในคำที่ ๖ กับ
คำที่ ๗ ของทุกบาท ดังนี้

หอรระฆังทรงสร้างใหม่	เหมือนเรือน แรกฤ
ในอุตรลานเกลิง	หลั่นนั้น
การประดับสรรพสรรพเหมือน	มีที่ เพรงพ่อ
สถานสถิตนอกชั้นหัน	แห่งกระแพง (หน้า ๕๖)

กลบทโต้เล่นทาง เล่นสัมผัสสระในคำที่ ๔ และ
๕ ในแต่ละบาท ดังนี้

ประตูลสามแห่งแสร้าง	สฤษดิก่อ ชุ่มนา
ทรงตักจินแปรแซ	เช่นไซ้
หลังคาก็ก่อสอ	สมทรวด เก่งเฮย
รูปปั้นถันให้ไล่	เลขบาน (หน้า ๕๔)

กลบทสารถิขัรบถ คำคำที่ ๑ กับคำที่ ๗ และ
คำที่ ๒ กับคำที่ ๖ ในบาทเดียวกัน ดังนี้

แถวเขตต์ตระวันตกข้าง	เขตต์แถว น้านา
น้ำช่วงหน้าวัดชาย	ช่วงน้ำ
ก่อฉนวนเนื่องเนินแนว	ฉนวนก่อ อิฐเฮย
คูลั่วตระหลอดน้ำล้า	ลั่วคู (หน้า ๖๔)

กลบทบุษบารักร้อย คำคำที่ ๓ กับคำที่ ๔ หรือ
คำที่ ๒ กับคำที่ ๓ ในบาทเดียวกัน เช่น

เพดานเขมา ๆ พัน	เพียงรัก ลงฤ
ปิดติบกทอง ๆ ปาน	แปดเนื้อ
ลายแบบแย่ง ๆ ตระลัก	ไสกิด พิศพอ
พรายเพริศ ๆ พร้อมเกื้อ	ก่องตระการ (หน้า ๖๕)

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิต
ชิโนรสได้ทรงนิพนธ์เป็นรายที่ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ
รายพระนามและรายนามผู้รับผิดชอบเป็นแม่กองใน
การปฏิสังขรณ์ส่วนต่าง ๆ อย่างละเอียด และทรงจบ
บทพระนิพนธ์ด้วยโคลงสี่สุภาพ ๒ บท กล่าวถึงวัน
เดือน ปี ที่ทรงนิพนธ์วรรณคดีเรื่องนี้สำเร็จ ในวัน
พฤหัสบดี ขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือนยี่ ปีมะเส็ง จุลศักราช ๑๒๐๗

นอกจากนี้ ยังทรงพระนิพนธ์โคลงจารึกบน
แผ่นศิลาบรรยายรายละเอียดด้านการปฏิสังขรณ์สิ่ง
ต่างๆ เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับพระพุทธรูป ภาพ
จิตรกรรม นามผู้ดูแลการเขียนภาพ เป็นต้น

พระนิพนธ์ **โคลงต้นปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน**
กล่าวได้ว่าเป็นวรรณคดีที่น่าสนใจอย่างยิ่งเรื่องหนึ่ง
นอกจากมีลักษณะเป็นจดหมายเหตุบันทึกข้อมูล
ประวัติการปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนฯ โดยละเอียดแล้ว
ยังแสดงให้เห็นพระปรีชาสามารถของสมเด็จพระ
มหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ในการบันทึก
เรื่องราวอันเป็นเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์
ครั้งนั้นในรูปกวีนิพนธ์ที่มีความงดงาม แสดงชั้นเชิงใน
ด้านวรรณศิลป์ได้อย่างดีเยี่ยม จนอาจกล่าวได้ว่าพระ
นิพนธ์เรื่องนี้เป็นวรรณคดีสำคัญ มีความดีเด่นทั้งใน
ด้านเนื้อหา และด้านวรรณศิลป์เรื่องหนึ่ง ในสมัย
รัตนโกสินทร์

วันวิสาขบูชา

ดร. สมหมาย จันทรเรือง*

ความหมาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๕๖ : ๑๐๘๒) วิสาขบูชา เป็นคำภาษาบาลี ให้ความหมาย วิสาขบูชาไว้ ๒ นัย ได้แก่

๑. ชื่อเดือนที่ ๖ แห่งจันทรคติ ตกราวเดือน พฤษภาคม ถ้าในปีอธิกมาสจะตกราวเดือนมิถุนายน

๒. การบูชาในวันเพ็ญเดือน ๖ ซึ่งเป็นวันประสูติ ตรัสรู้และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า โบราณใช้ว่า “วิสาขบูชา”

พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (พระ

ธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, ๒๕๓๘ : ๒๘๒) วิสาขบูชา หมายความว่า การบูชาในวันเพ็ญเดือน ๖ เพื่อรำลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า เนื่องในวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระองค์ ; วิสาขบูชาก็เขียน

จากความหมายที่กล่าวว่า วิสาขบูชา ย่อมาจากคำว่า “วิสาขปุณณมีบูชา” แปลว่า การบูชาพระพุทธเจ้าในวันเพ็ญเดือนวิสาขะ (คือเดือน ๖) ตรงกับวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ประมาณเดือนพฤษภาคม ถ้าเป็นปีอธิกมาส คือ มีเดือน ๘ สองครั้ง วันวิสาขบูชาจะเลื่อนไปเป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ กลางเดือน ๗ หรือประมาณเดือนมิถุนายน

* ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยสยาม และผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

ความสำคัญของวันวิสาขบูชา

๑. เป็นวันประสูติของเจ้าชายสิทธัตถะ ณ ลุมพินีสถาน เมื่อวันเพ็ญเดือน ๖ ตรงกับวันศุกร์ขึ้น ๑๕ ค่ำ ปีกจก ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี เมื่อพระนางสิริมหามายา พระมเหสีของพระเจ้าสุทโธทนะ แห่งกรุงกบิลพัสดุ์ ทรงพระครรภ์แก่จวนจะประสูติ พระนางได้รับพระราชานุญาตจากพระสวามี ให้แปรพระราชฐานไปประทับ ณ กรุงเทวทหะ ซึ่งเป็นพระนครเดิมของพระนาง เพื่อประสูติในตระกูลของพระนางตามประเพณีนิยมในสมัยนั้น ขณะเสด็จแวะพักผ่อนพระอิริยาบถใต้ต้นสาละ ณ สวนลุมพินีวัน พระนางก็ได้ประสูติพระโอรส ณ ใต้ต้นสาละนั้น ครั้นพระกุมารประสูติได้ ๕ วัน ก็ได้รับการถวายพระนามว่า “สิทธัตถะ” ซึ่งต่อมาพระองค์ได้ออกบวช จนบรรลุนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ (ญาณอันประเสริฐสูงสุด) สำเร็จเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงถือว่าวันนี้เป็นวันประสูติของพระพุทธเจ้า

๒. เป็นวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ณ ร่มพระศรีมหาโพธิบัลลังก์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เมื่อวันเพ็ญเดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี

การตรัสรู้หรืออริยสัจสี่ คือความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการของพระพุทธเจ้า เป็นการตรัสรู้อันยอดเยี่ยม ไม่มีผู้เสมอเหมือน วันตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า จึงจัดเป็นวันสำคัญเพราะเป็นวันที่เกิดมีพระพุทธเจ้าขึ้นในโลก ชาวพุทธทั่วไปจึงเรียกวันวิสาขบูชาว่า วันพระพุทธ(เจ้า) อันมีประวัติว่า พระมหาบุรุษทรงบำเพ็ญเพียรต่อไปที่ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์นั้น ทรงเริ่มบำเพ็ญสมาธิให้เกิดในพระทัย เรียกว่าการเข้า “ฌาน” เพื่อให้บรรลุ “ญาณ” จนเวลาผ่านไปจนถึง ...

ยามต้น : ทรงบรรลุ “ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ” คือทรงระลึกชาติในอดีตทั้งของตนเองและผู้อื่น

ยามสอง : ทรงบรรลุ “จุตูปปาตญาณ” คือการรู้แจ้งการเกิดและดับของสรรพสัตว์ทั้งหลาย

ยามสาม : ทรงบรรลุ “อาสวักขยญาณ” คือรู้วิธีการดับกิเลสด้วย อริยสัจสี่ (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในคืนวันเพ็ญเดือน ๖

ซึ่งขณะนั้น พระพุทธองค์มีพระชนมายุได้ ๓๕ พรรษา

ธรรมะที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ อริยสัจ ๔ หรือความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ ได้แก่

๑. **ทุกข์** คือ ความลำบาก ความไม่สบายกายไม่สบายใจ

๒. **สมุทัย** คือ เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์

๓. **นิโรธ** คือ ความดับทุกข์ และ

๔. **มรรค** คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งทุกข์

ทั้ง ๔ ข้อนี้ถือเป็นสัจธรรม เรียกว่า อริยสัจ เพราะเป็นสิ่งที่พระอริยเจ้าทรงค้นพบ เป็นสัจธรรมขั้นสูง ประเสริฐกว่าสัจธรรมสามัญทั่วไป

๓. เป็นวันปรินิพพานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ ร่มไม้รัง (ต้นสาละ) คู่ ในสาลวโนทยาน ของมัลล-กษัตริย์ ใกล้เมืองกุสินารา เมื่อวันเพ็ญเดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๑ ปี วันที่พระพุทธเจ้าเสด็จเข้าสู่ปรินิพพาน (ดับสังขาร ไม่กลับมาเกิดสร้างชาติสร้างภพอีกต่อไป) การปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ก็ถือเป็นวันสำคัญของชาวพุทธทั่วโลก เพราะชาวพุทธทั่วโลกได้สูญเสียดวงประทีปของโลก เป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่และครั้งสำคัญ ชาวพุทธทั่วไปมีความเศร้าสลดเสียใจและอาลัยสุดจะพรรณนา อันมีประวัติว่า เมื่อพระพุทธองค์ได้ตรัสรู้และแสดงธรรมมาเป็นเวลานานถึง ๔๕ ปี ซึ่งมีพระชนมายุได้ ๘๐ พรรษา ได้ประทับจำพรรษา ณ เวฬุคาม ใกล้เมืองเวสาลี แคว้นวัชชี ในระหว่างนั้น ทรงประชวรอย่างหนัก ครั้นเมื่อถึงวันเพ็ญเดือน ๖ พระพุทธองค์กับพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายไปรับภัตตาหารบิณฑบาตที่บ้านนายจุนทะ ตามคำกราบทูลนิมนต์ พระองค์เสวยสุกรมัททวะที่นายจุนทะตั้งใจทำถวาย ก็เกิดอาพาธลงแต่ทรงอดกลั้นมุ่งเสด็จไปยังเมืองกุสินารา ประทับ ณ ป่าสาละ เพื่อเสด็จดับขันธปรินิพพาน ในราตรีนั้นได้มีปริพาชกผู้หนึ่งชื่อสุภทัชขอเข้าเฝ้า และได้อุปัชฌาย์เป็นพระพุทธสาวกองค์สุดท้าย เมื่อถึงยามสุดท้ายของคืนนั้น พระพุทธองค์ก็ประทานปัจฉิมโอวาทว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อันว่าสังขารทั้งหลายย่อมมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลาย

จยังกัทั้งปวงอันเป็นประโยชน์ของตนและประโยชน์
ของผู้อื่นให้บริบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด” หลัง
จากนั้นก็เสด็จเข้าดับขันธปรินิพพาน ในราตรีเพ็ญเดือน
๖ นั้น

วันวิสาขบูชาใน พ.ศ. ๒๔๒๘ (ค.ศ. ๑๘๘๕)
รัฐบาลประเทศศรีลังกาได้ประกาศไปทั่วโลก ให้เป็น
วันพระพุทธเจ้า เพราะเป็นวันพิเศษอันประเสริฐที่เป็น
วันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานมาตรงกันในวันเพ็ญ
เดือน ๖ นอกจากนี้ในหนังสือมิลินทปัญหาภาษาพม่า
ฉบับฉัฐริสังคายนา (สังคายนา ครั้งที่ ๖ ในกรุงย่างกุ้ง
ประเทศพม่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙) ได้ให้สาระสำคัญเกี่ยวกับ
วันของพระพุทธเจ้าไว้ดังนี้ (ประพันธ์ กุลวินิจฉัย,
๒๕๕๐: ๖๑)

เสด็จลงสู่พระครรภ์	วันพฤหัสบดี	กลางเดือน ๘
ประสูติ	วันศุกร์	กลางเดือน ๖
เสด็จออกบรรพชา	วันจันทร์	กลางเดือน ๘
ตรัสรู้	วันพุธ	กลางเดือน ๖
ปฐมเทศนา	วันเสาร์	กลางเดือน ๘
ปรินิพพาน	วันอังคาร	กลางเดือน ๖
ถวายพระเพลิง	วันอาทิตย์	เดือน ๖

ประวัติความเป็นมาในประเทศไทย

การประกอบพิธีวิสาขบูชาในเมืองไทย (สำนัก
งานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๕๐ : ๙๕)
เริ่มมีมาแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ซึ่งสันนิษฐานว่า
น่าจะได้รับการบอกอย่างมาจากลังกา กล่าวคือ เมื่อประ-
มาณ พ.ศ. ๔๒๐ พระเจ้ากาติกราช กษัตริย์แห่งลังกา
ได้ประกอบพิธีวิสาขบูชาอย่างมโหฬาร เพื่อถวายเป็น
พุทธบูชา กษัตริย์ลังกาในรัชกาลต่อ ๆ มา ก็ทรงดำเนิน
รอยตาม แม้ปัจจุบันก็ยังถือปฏิบัติอยู่

ในสมัยสุโขทัยนั้น ประเทศไทยกับประเทศลังกา
มีความสัมพันธ์กันทางด้านพระพุทธศาสนาอย่างใกล้ชิด
มาก เพราะพระสงฆ์ชาวลังกาได้เดินทางเข้ามาเผยแผ่
พระพุทธศาสนา และเชื่อว่าได้้นำการประกอบพิธี
วิสาขบูชามาปฏิบัติในประเทศไทยด้วย ในหนังสือ

นางนพมาศ ได้กล่าวถึงบรรยากาศการประกอบพิธี
วิสาขบูชาสมัยสุโขทัยไว้พอสรุปใจความได้ว่า

“เมื่อถึงวันวิสาขบูชา พระเจ้าแผ่นดิน ข้าราชการ-
บริพารทั้งฝ่ายหน้าฝ่ายใน ตลอดทั้งประชาชนชาวสุโขทัย
ทั่วทุกหมู่บ้านทุกตำบล ต่างช่วยกันทำความสะอาด
ประดับตกแต่งพระนครสุโขทัยเป็นการพิเศษด้วยดอกไม้
ของหอม จุดประทีปโคมไฟแลดูสว่างไสวไปทั่วทั้ง
พระนคร เป็นการบูชาพระรัตนตรัยเป็นเวลา ๓ วัน ๓
คืน พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ก็ทรงศีล
และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลต่าง ๆ ครั้นตกเวลาตอน
เย็นก็เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์
และนางสนองพระโอษฐ์ ตลอดจนข้าราชการทั้งฝ่าย
หน้าฝ่ายใน เสด็จไปยังพระอารามหลวง เพื่อทรงเวียน
เทียนรอบพระประธาน ส่วนชาวสุโขทัยต่างชวนกัน
รักษาศีล ฟังพระเทศนา ถวายสลากภัต ถวายสังฆทาน
ถวายอาหารแด่พระภิกษุสามเณร บริจาคทรัพย์แจก
เป็นทานแก่คนยากจน คนกำพร้า คนอนาถา คนแก่
และคนพิการ บางพวกก็ชักชวนสละทรัพย์ซื้อสัตว์ ๔ เท้า
๒ เท้า และเต่า ปลา เพื่อไถ่ชีวิตสัตว์ให้เป็นอิสระโดย
เชื่อว่าจะทำให้ตนมีอายุยืนยาวต่อไป”

ในสมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์
ตอนต้น ไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้มีการประกอบพิธี
วิสาขบูชา จนมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธ-
เลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึง
ปรากฏหลักฐานในพระราชพงศาวดารว่า พระบาท
สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีพระราชประสงค์จะ
ให้ฟื้นฟูการประกอบพระราชพิธีวันวิสาขบูชาขึ้นใหม่ ให้
ปรากฏในแผ่นดินไทยต่อไป กับมีพระประสงค์จะให้
ประชาชนประกอบการบุญการกุศล เป็นหนทางเจริญ
อายุและอยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากทุกข์โศกโรคภัยและ
อุปัทวันตรายต่าง ๆ โดยทั่วหน้ากัน ฉะนั้นการประกอบ
พิธีในวันวิสาขบูชาในประเทศไทย จึงได้รื้อฟื้นให้มีขึ้น
อีกครั้งหนึ่ง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศ-
หล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ และถือปฏิบัติมาจวบจน
กระทั่งปัจจุบัน

วิสาขบูชาเป็นวันสำคัญของโลก (Vesak Day)

องค์การสหประชาชาติ ประกาศรับรองให้วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญสากลของชาวโลก เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๒ โดยมีลำดับความเป็นมาดังนี้

๑. ในการประชุม International Buddhist Conference ณ กรุงโคลัมโบ ประเทศศรีลังกา ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ ซึ่งมีผู้แทนจากประเทศที่นับถือศาสนาพุทธจำนวนมากเข้าร่วม อาทิ บังกลาเทศ จีน ลาว เกาหลีใต้ เวียดนาม ภูฏาน อินโดนีเซีย เนปาล กัมพูชา อินเดีย ปากีสถาน และไทย ได้ตกลงกันที่จะเสนอให้สมัชชาสหประชาชาติรับรองข้อมติประกาศวันวิสาขบูชาให้เป็นวันหยุดของสหประชาชาติ

๒. ในการเยือนประเทศต่าง ๆ ในอินโดจีนของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศศรีลังกา ในปี ๒๕๔๒ ก็ได้มีการหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นหารือ และได้รับการสนับสนุนจากประเทศต่าง ๆ ด้วยดี

๓. คณะทูตถาวรศรีลังกาประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ได้จัดเตรียมร่างข้อมติและได้ขอเสียงสนับสนุนจากประเทศต่าง ๆ เพื่อให้มีการรับรอง

ข้อมติ เรื่องการประกาศให้วันวิสาขบูชาเป็นวันหยุดของสหประชาชาติ ในที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ ๕๔

๔. โดยที่สหประชาชาติประกาศวันหยุดเป็นจำนวนมากอยู่แล้วและจะเป็นปัญหาในเรื่องงบประมาณและการบริหารแก่สหประชาชาติ หากประกาศให้วันวิสาขบูชาเป็นวันหยุด ศรีลังกาจึงได้ตัดสินใจที่จะเสนอร่างข้อมติ ขอให้วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญสากลที่สหประชาชาติ ทั้งที่สำนักงานใหญ่และสำนักงานต่าง ๆ แทนการเสนอให้เป็นวันหยุด ซึ่งเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรประเทศต่าง ๆ รวม ๑๖ ประเทศ ได้แก่ ศรีลังกา บังกลาเทศ ภูฏาน กัมพูชา ลาว มัลดีฟส์ มองโกเลีย พม่า เนปาล ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ เกาหลีใต้ สเปน อินเดีย ไทย และยูเครน ได้ร่วมลงนามในหนังสือถึงประธานสมัชชาสหประชาชาติ เพื่อให้วันวิสาขบูชา เข้าเป็นระเบียบวาระการประชุมของสมัชชาสหประชาชาติ

๕. ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ General Committee ของสมัชชาสหประชาชาติ ได้พิจารณาเรื่องดังกล่าว โดยเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวร

ศรีลังกาได้กล่าวถ้อยแถลงสนับสนุนหนังสือร้องขอให้ที่ประชุมบรรจुरะเบียบวาระดังกล่าว เข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติเต็มคณะ เอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรไทย อินเดีย สเปน บังกลาเทศ ปากีสถาน ไชปรัส ลาว และภูฏาน ได้กล่าวถ้อยแถลงสนับสนุน ซึ่งที่ประชุม General Committee ได้มีมติให้บรรจุเรื่องนี้เข้าสู่การพิจารณาของสมัชชาเต็มคณะ

๖. เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ ๔๔ ได้พิจารณาระเบียบวาระที่ ๑๗๔ International recognition of the day of Vesak ในการพิจารณา ประธานสมัชชาสหประชาชาติ ได้เชิญผู้แทนศรีลังกาขึ้นกล่าวนำเสนอร่างข้อมติ และเชิญผู้แทนไทย สิงคโปร์ บังกลาเทศ ภูฏาน สเปน พม่า เนปาล ปากีสถาน อินเดีย ขึ้นกล่าวถ้อยแถลง สรุปความว่า วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก เพราะเป็นวันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้มวลมนุษยชาติมีเมตตาธรรม และขันติธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเพื่อให้เกิดสันติสุขในสังคม อันเป็นแนวทางของสหประชาชาติ จึงขอให้ที่ประชุมรับรองข้อมตินี้ ซึ่งเท่ากับเป็นการรับรองความสำคัญของพระพุทธศาสนาในองค์การสหประชาชาติ โดยถือว่า วันดังกล่าวเป็นวันที่สำนักงานใหญ่องค์การสหประชาชาติและที่ทำการสมัชชาจะจัดให้มีการระลึกถึง (observance) ตามความเหมาะสม

๗. ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ ได้รับรองร่างข้อมติโดยฉันทามติ เหตุผลที่องค์การสหประชาชาติกำหนดให้วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญของโลก เนื่องจากคณะกรรมการการองค์การสหประชาชาติได้ร่วมพิจารณาและมีมติเห็นพ้องต้องกันประกาศให้วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญวันหนึ่งของโลก ทั้งนี้ ด้วยสำนึกในพระกรุณาธิคุณของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า ทรงเป็นมหาบุรุษผู้ให้ความเมตตาต่อหมู่มวลมนุษย์ทั้งหลายในโลก จะเห็นได้จากการยกเลิกแบ่งชนชั้นวรรณะ ซึ่งเท่ากับการเลิกทาสโดยไม่มีการเสียเลือดเนื้อ นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงเป็นนักอนุรักษ์สัตว์ป่าอีกด้วย กล่าวคือ

ทรงสอนให้ไม่ฆ่าสัตว์ ให้รู้จักช่วยเหลือนสัตว์ เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งคือ พระองค์ทรงเปิดโอกาสให้ทุกศาสนาสามารถเข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนาเพื่อพิสูจน์หาข้อเท็จจริงได้ โดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ และทรงสั่งสอนทุกคนโดยใช้ปัญญาธิคุณสอนโดยไม่คิดค่าตอบแทน

หลักการที่ควรปฏิบัติจากความสำคัญของวันวิสาขบูชา

๑. ความกตัญญู

ความกตัญญู คือ ความรู้อุปการคุณที่มีผู้ทำไว้ก่อน เป็นคุณธรรมคู่กับ ความกตเวทิตะ คือ การตอบแทนอุปการคุณที่ผู้อื่นทำไว้ นั่น ผู้ที่ทำอุปการคุณก่อนเรียกว่า บุพการี ขอยกมากล่าวในที่นี้คือ บิดามารดาและครูอาจารย์

บิดามารดา มีอุปการคุณแก่บุตรธิดา ในฐานะเป็นผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่ ให้การศึกษาอบรมสั่งสอนให้ละเว้นจากความชั่ว มั่นคงในการทำความดี เมื่อถึงคราวมีคู่ครองได้จัดหาคู่ครองที่เหมาะสมให้ และมอบทรัพย์สมบัติให้ไว้เป็นมรดก

บุตรธิดาเมื่อรู้อุปการคุณที่บิดามารดาทำไว้ย่อมตอบแทนด้วยการประพฤติดีชั่ว สร้างชื่อเสียงให้แก่วงศ์ตระกูลและช่วยทำงานของท่าน และเมื่อล่วงลับไปแล้วก็ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ท่าน

ครูอาจารย์ มีอุปการคุณแก่ศิษย์ในฐานะเป็นผู้ประสาทความรู้ให้ ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี สอนศิลปวิทยาให้อย่างไม่ปิดบัง ยกย่องให้ปรากฏแก่คนอื่น และช่วยคุ้มครองศิษย์ทั้งหลาย

ศิษย์เมื่อรู้อุปการคุณที่ครูอาจารย์ทำไว้ ย่อมตอบแทนด้วยการตั้งใจเรียน ให้เกียรติ และให้ความเคารพ ไม่ล่วงละเมิดโอวาทของครู

ความกตัญญูและความกตเวทิตะนี้ ถือว่าเป็นเครื่องหมายของคนดี ส่งผลให้ครอบครัวและสังคมมีความสุขได้เพราะบิดามารดาจะรู้จักหน้าที่ของตนเอง ด้วยการทำอุปการคุณให้ก่อน และบุตรธิดาก็จะรู้จักหน้าที่ของตนเองด้วยการทำดีตอบแทน ครูอาจารย์ก็

จะรู้จักหน้าที่ของตนเองด้วยการทำอุปการคุณ คือ สอนศิลปวิทยาอย่างเต็มที่ และศิษย์ก็จะรู้จักหน้าที่ของตนเองด้วยการตั้งใจเรียน และให้ความเคารพเป็นการตอบแทน นอกจากนี้จะใช้ในกรณีของบิดามารดา กับ บุตรธิดา และครูอาจารย์กับศิษย์แล้ว คุณธรรมข้อนี้ก็สามารถนำไปใช้ได้แม้ระหว่าง **พระมหากษัตริย์กับพลนิกร นายจ้างกับลูกจ้าง เพื่อนกับเพื่อนและบุคคลทั่วไป รวมทั้งมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม**

ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงเป็นบุพการีในฐานะที่ทรงสถาปนาพระพุทธศาสนาและทรงสอนทางพันทุกข์ให้แก่เวไนยสัตว์ พุทธศาสนิกชนรู้พระคุณอันนี้ จึงตอบแทนด้วยอามิสบูชา และปฏิบัติบูชา กล่าวคือ การจัดกิจกรรมในวันวิสาขบูชา เป็นส่วนหนึ่งที่ชาวพุทธแสดงออกซึ่งความกตัญญูทวาทิตต่อพระองค์ ด้วยการทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา และประเพณีปฏิบัติธรรม เพื่อดำรงอายุพระพุทธศาสนาสืบไป

๒. อริยสัจ ๔

อริยสัจ คือ ความจริงอันประเสริฐ หมายถึง ความจริงที่ไม่ผันแปร เกิดมิได้แก่ทุกคน มี ๔ ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

ทุกข์ คือ ปัญหาของชีวิต พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ก็เพื่อให้ทราบว่า มนุษย์ทุกคนมีทุกข์เหมือนกัน ทั้งทุกข์ขั้นพื้นฐานและทุกข์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ทุกข์ขั้นพื้นฐาน คือ ทุกข์ที่เกิดจากการเกิดการแก่ และการตาย ส่วนทุกข์ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน คือ ทุกข์ที่เกิดจากการพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ทุกข์ที่เกิดจากการประสบกับสิ่งที่ไม่เป็นที่รัก ทุกข์ที่เกิดจากการไม่ได้ตามใจปรารถนา รวมทั้งทุกข์ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ

สมุทัย คือ เหตุแห่งปัญหา พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ก็เพื่อให้ทราบว่า ทุกข์ทั้งหมด ซึ่งเป็นปัญหาของชีวิตล้วนมีเหตุให้เกิด เหตุนั้น คือ ตัณหา อันได้แก่ความอยากได้ต่าง ๆ ซึ่งประกอบไปด้วยความยึดมั่น

นิโรธ คือ การแก้ปัญหาคือ พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ก็เพื่อให้ทราบว่า ทุกข์ คือ ปัญหาของชีวิต

ทั้งหมดนั้นแก้ไขได้ โดยการดับตัณหา คือ ความอยากได้หมดสิ้น

มรรค คือ ทางหรือวิธีแก้ปัญหา พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ก็เพื่อให้ทราบว่า ทุกข์คือปัญหาของชีวิตทั้งหมดที่สามารถแก้ไขได้นั้น ต้องแก้ไขตามมรรคมีองค์ ๘

๓. ความไม่ประมาท

ความไม่ประมาท คือ การมีสติทั้งขณะทำ ขณะพูด และขณะคิด

สติ คือ การระลึกรู้ทัน ที่คิด พูด และทำ ในภาคปฏิบัติเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน หมายถึง การระลึกรู้ทันการเคลื่อนไหวอิริยาบถ ๔ คือ เดิน ยืน นั่ง นอน

การฝึกให้เกิดสติ ทำได้โดยตั้งสติกำหนดการเคลื่อนไหวอิริยาบถ กล่าวคือ ระลึกรู้ทันทั้งในขณะยืน เดิน นั่ง และนอน รวมทั้งระลึกรู้ทันในขณะพูด ขณะคิด และขณะทำงานต่าง ๆ

กิจกรรมในวันวิสาขบูชา

จากข้อเสนอแนะของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กิจกรรมในวันวิสาขบูชา แบ่งได้ดังนี้

กิจกรรมเกี่ยวกับครอบครัว

๑. ทำความสะอาดบ้าน ประดับธงชาติและธงธรรมจักร จัดแต่งที่บูชาประจำบ้าน และประดับไฟถวายเป็นพุทธบูชา

๒. ศึกษาเอกสาร หรือสนทนาเกี่ยวกับความสำคัญของวันวิสาขบูชา รวมทั้งหลักธรรมเรื่องความกตัญญู อริยสัจ ๔ และความไม่ประมาท ตลอดทั้งแนวทางปฏิบัติในครอบครัว

๓. นำครอบครัวไปบำเพ็ญกุศล ทำบุญตักบาตร บริจาคทาน เลี้ยงบิดามารดา

๔. ปฏิบัติธรรมที่วัด รักษาศีล ไหว้พระ สวดมนต์ ฟังธรรม เวียนเทียน เจริญภาวนา

๕. ผู้ใหญ่ของครอบครัวพยายามสร้างความเป็นกันเอง พ่อแม่ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเกี่ยวกับเบญจศีลและเบญจธรรม รวมทั้งมีความขยัน ประหยัด

ชื่อเสียง และอดทน

๖. ครอบครัวร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุปัญหาที่เกิดขึ้น และหาแนวทางแก้ไขจากกรณีตัวอย่าง

๗. กิจกรรมอื่นที่เหมาะสม

กิจกรรมเกี่ยวกับสถานศึกษา

๑. ทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ระดับ
องศาติ และองศาติจักร จัดแต่งโต๊ะหมู่บูชาและประดับ
ไฟถวายเป็นพุทธรูป

๒. ครูกับนักเรียนร่วมกันศึกษาถึงความสำคัญ
ของวันวิสาขบูชา รวมทั้งหลักธรรมเรื่องความกตัญญู
อริยสัจ ๔ และความไม่ประมาท ตลอดทั้งแนวทาง
ปฏิบัติในสถานศึกษา

๓. ครูให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศ หรือจัดนิทรรศการ
ประกวดเรียงความ ทำสมุดภาพ ตอบปัญหาธรรม
บรรยายธรรม และอภิปรายธรรม

๔. ประกาศเกียรติคุณของนักเรียนที่ประพฤติ
ตัวเป็นแบบอย่างที่ดี

๕. ครูพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่วัด
บำเพ็ญกุศล ทำบุญตักบาตร บริจาคทาน รักษา
ศีลธรรม สนทนาธรรม เวียนเทียน เจริญภาวนา

๖. ส่งเสริมให้ครูใช้กิจกรรมการเรียนการสอน
ให้สอดคล้องกับความกตัญญู อริยสัจ ๔ และความไม่
ประมาท

๗. ส่งเสริมการวิจัยทางสังคมโดยใช้กระบวนการ
การอริยสัจ ๔

๘. กิจกรรมอื่นที่เหมาะสม

กิจกรรมเกี่ยวกับสถานที่ทำงาน

๑. ทำความสะอาดบริเวณที่ทำงาน ระดับ
องศาติและองศาติจักร จัดแต่งโต๊ะหมู่บูชาและประดับ
ไฟถวายเป็นพุทธรูป

๒. ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความสำคัญของวัน
วิสาขบูชา รวมทั้งหลักธรรมเรื่อง ความกตัญญู อริยสัจ
๔ และความไม่ประมาท ตลอดทั้งแนวทางปฏิบัติใน
สถานที่ทำงาน

๓. จัดให้มีการบรรยายและสนทนาธรรม

๔. ร่วมกันบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ปลุกต้นไม้
บริจาคโลหิต

๕. หัวหน้าหน่วยงานให้โอกาสผู้ร่วมงานไปบำ
เพ็ญกุศลตามประเพณีนิยม

๖. ประกาศเกียรติคุณผู้ที่มีอุปการคุณต่อองค์
การ

๗. ส่งเสริมการนำวิธีการอริยสัจ ๔ ไปใช้ในการ
แก้ปัญหาและพัฒนาองค์กร

๘. กิจกรรมอื่นที่เหมาะสม

กิจกรรมเกี่ยวกับสังคม

๑. ทำความสะอาดบริเวณวัด สมาคม มูลนิธิ
หน่วยงาน องค์กร ระดับองศาติและองศาติจักร
จัดแต่งโต๊ะหมู่บูชาและประดับไฟถวายเป็นพุทธรูป

๒. วัด สมาคม มูลนิธิ หน่วยงาน องค์กร
สื่อมวลชน ประชาสัมพันธ์เรื่องวันวิสาขบูชาโดยใช้สื่อ
ทุกรูปแบบ

๓. จัดพิมพ์เอกสารเกี่ยวกับความสำคัญของ
วันวิสาขบูชา รวมทั้งหลักธรรมเรื่องความกตัญญู อริย
สัจ ๔ และความไม่ประมาท ตลอดทั้งแนวทางปฏิบัติ
เพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนในท้องถิ่นและตามสถานที่
ประชุมชน สนามบิน สถานีรถไฟ สถานีขนส่ง โรงธรรม
ศูนย์การค้า และยานพาหนะต่าง ๆ

๔. เชิญชวนให้ประชาชนทั่วไป เข้าร่วมกิจกรรม ปฏิบัติธรรม และพิธีกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญ ตักบาตร ฟังธรรม รักษาศีล ไหว้พระ สวดมนต์

๕. รณรงค์ทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ให้ลด ละ เลิก อบายมุข และให้งดจำหน่ายสิ่งเสพติดทุกชนิด

๖. ประกาศเกียรติคุณสถาบัน หรือบุคคลผู้ทำ คุณประโยชน์ต่อสังคม

๗. รณรงค์ให้มีการรักษาสภาพแวดล้อม ปลูก ต้นไม้ ทำความสะอาดที่สาธารณะ

๘. จัดประกวดบทร้อยกรอง บทความ บรรยาย ธรรม คำขวัญเกี่ยวกับวันวิสาขบูชา และสวดสรภัญญะ

๙. ยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ประพาสดีและทำคุณ- ประโยชน์ในสังคม

๑๐. จัดกิจกรรมสงเคราะห์คนชรา เด็ก คน พิการ พระสงฆ์อาพาธ ผู้ต้องขัง ผู้ด้อยโอกาสในสังคม

๑๑. กิจกรรมอื่นที่เหมาะสม

กิจกรรมวันวิสาขบูชาที่เสนอมาทั้งหมดนั้น ใน ปัจจุบันกิจกรรมเด่นของวันสำคัญทางศาสนารวมทั้ง วันวิสาขบูชา คือ **การเวียนเทียน** ซึ่งมีที่มาในสมัยรัตน- โกสินทร์เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๖๐ (ประพันธ์ กุลวินิจฉัย, ๒๕๕๐ : ๖๒) พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัด “พระ ราชกำหนดพิธีวิสาขบูชา” ขึ้น โดยมีการประดับตกแต่ง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ด้วยดอกไม้ หลากสี หลายพันธุ์ จุดประทีปและโคมไฟเพื่อเป็นพุทธ- บูชา ทำให้พระนครและบ้านเรือนสว่างไสวไปทั่ว

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการ เทศนาพุทธประวัติปฐมสมโพธิขึ้นตามวัดในวันวิสาขบูชา เป็นพิเศษ เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมที่เคยปฏิบัติตามแบบ อย่างในรัชกาลก่อน

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดงานวัน วิสาขบูชาให้พิเศษไปกว่าที่เคยจัดในรัชกาลก่อน คือ ให้ ตั้งโต๊ะเครื่องบูชาพระพุทธธรรม ณ เฉลียงพระอุโบสถ

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และให้ทำโคมแขวนไว้ตาม ศาลารายอีกด้วย

มาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการฝ่ายใน เติญเทียนและสวดมนต์เวียนรอบ พระพุทธรัตนสถาน ซึ่งได้ถือปฏิบัติสืบกันมาในรัชกาลต่อมา อย่างเป็นที่ นิยมปฏิบัติกันในปัจจุบันว่า “เวียนเทียน” นั่นเอง

ความสันทาย

พุทธศาสนิกชนควรมีความรู้ และความเข้าใจ เกี่ยวกับวันวิสาขบูชา รวมทั้งหลักธรรมเรื่องความกตัญญู อริยสัจ ๔ และความไม่ประมาท การมีเมตตา มีน้ำใจ ต่อเพื่อนมนุษย์ โดยถือคำสอนของศาสนาเพื่อเป็น พุทธศาสนิกชนที่ดี และปฏิบัติตามภารกิจชาวพุทธ ได้อย่างถูกต้อง

บรรณานุกรม

ประพันธ์ กุลวินิจฉัย, ผศ. . เทศกาลและพิธีกรรม พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

ปัญญา ไข่มุกขม. วิสาขบูชา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๖.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลคำศัพท์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

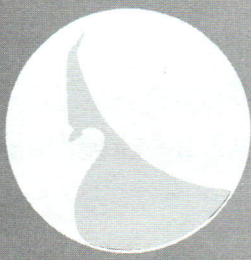
ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์, ๒๕๕๖.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. วันสำคัญ โครงการปรีณรงค์วัฒนธรรมไทยและแนวทาง ในการจัดกิจกรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๐.

<http://www.banfun.com/buddha/visaka.html>

<http://www.dhammadharm.org/day/visaka.php>

<http://www.mcu.ac.th/site/news>

คำไทย คำเทศ

อธิบายศัพท์ : พระพรหม

โดย ศาสตราจารย์วิสุทธิ์ บุญกุล*

พระพรหม ที่เทวาลัย เทวสถาน (โบสถ์พราหมณ์)
กรุงเทพมหานคร

ในคัมภีร์ปุราณะของศาสนาฮินดู โลกหรือจักรวาลของสิ่งมีชีวิตแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ สวรรค์ แผ่นดิน และบาดาล หรือถ้าแยกตามผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่อีกจะเป็นเทวโลกหนึ่ง มนุษยโลกหนึ่ง และนาคพิภพอีกหนึ่ง ในบรรดาเทพบนสวรรค์มีบรมเทพในสภาวะ

เป็นนามธรรมรวมกันอยู่ ๓ องค์ เรียกว่า **ตรีมูรติ** (ส. ตรีมูรติ แปลว่า “มี ๓ ร่าง”) แต่อาจแยกปรากฏองค์ในลักษณะเป็นรูปธรรมได้เมื่อจะปฏิบัติการตามหน้าที่ องค์แรก คือ **พระพรหม** ผู้สร้างจักรวาลและทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาล องค์ที่ ๒ คือ **พระวิष्ณูหรือพระนารายณ์** ผู้รักษาจักรวาลให้พ้นจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากอมนุษย์ องค์ที่ ๓ คือ **พระศิวะหรือพระอิศวร** ซึ่งจะเสด็จมาทำลายล้างจักรวาลให้สูญไป เมื่อเห็นว่าศีลธรรมของมนุษยชาติและสรรพสัตว์เสื่อมลงถึงระดับต่ำสุด

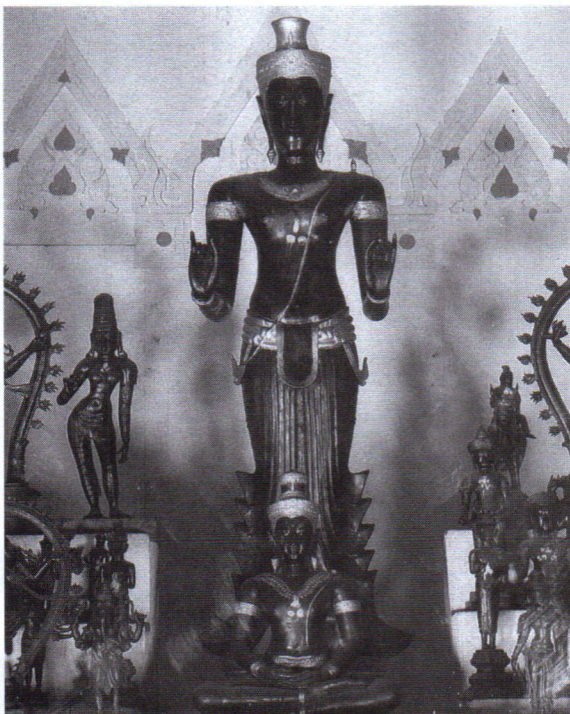
ตามคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ แรกเริ่มเดิมทีนั้นทุกหนทุกแห่งมีแต่ความมืด ปราศจากคุณลักษณะใด ๆ ที่มนุษย์จะพรรณนาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้ ต่อจากนั้น พระเป็นเจ้าผู้ “เป็น” ขึ้นมาเอง ได้ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างมีคุณลักษณะที่อาจพรรณนาได้ จึงรู้ว่าเดิมมีน้ำอยู่ทั่วไปทุกหนทุกแห่ง พระองค์ปล่อยเชื้อ (“วิช” หรือ “พีช”) ลงในน้ำนั้น ต่อมาเชือนี้กลายเป็นไข่ทองหรือ “หิรัณยครूर्” และพระเป็นเจ้าได้อุบัติเป็นร่างขึ้นมาโดยอำนาจของพระองค์เองอยู่ภายในไข่ทองนั้น ต่อมาไข่ทองได้แยกตัวออกเป็น ๒ ซีก ซีกบนเป็นฟ้า ซีกล่างเป็นแผ่นดิน แล้วพระเป็นเจ้าจึงทรงปรากฏร่างและบันดาลให้มีสรรพสิ่งและสรรพสัตว์ขึ้นในระยะแรก

เหตุที่พระองค์เป็นผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่าง จึงมีฉายาว่า พระธาดาหรือพระวิธาดา (ผู้สร้าง) ประชาบดีหรือประชาบดี (ผู้เป็นใหญ่ของมวลสัตว์ที่เกิดมา) และเหตุที่พระองค์ดำรงอยู่และเจริญขึ้นด้วยความยิ่งใหญ่

* ราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน

พระวิษณุ หรือพระนารายณ์ ที่เทวาลัย เทวสถาน (โบสถ์พราหมณ์) กรุงเทพมหานคร

พระศิวะหรือพระอิศวร (องค์ยืนกลาง) ที่เทวาลัย เทวสถาน (โบสถ์พราหมณ์) กรุงเทพมหานคร

ของพระองค์เอง จึงมีชื่อว่า “พรหม” และถือว่าเป็นบรมเทพองค์ที่ ๑

พระพรหมเป็นบรมเทพผู้สร้าง พระองค์ทรงสร้างโลกทุกวันในตอนเช้า (ช่วงเวลากลางวันของพระพรหม ๑ วัน เท่ากับ ๑ กัลป์ หรือ ๔,๓๒๐ ล้านปีของมนุษย์) แต่พระองค์มิได้ดำรงอยู่ชั่ววันรันดร์ เมื่อพระองค์มีอายุ ๑๐๐ ปี (ปีของพระพรหม) พระองค์ก็จะเข้าสู่สภาวะความเป็นนามธรรมที่สูงกว่าในระดับตรีมูรติ (ดูระบบเวลาในมนุษย์โลกและของพระพรหมในอภิปาย ศัพท์ : ยุค - กัลป์ วารสารไทย ปีที่ ๒๙ ฉบับ ๑๐๕ มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๑)

เรื่องเทพปรกณัมของชาวฮินดูมีอยู่ในหลายคัมภีร์ ที่สำคัญได้แก่ คัมภีร์พระเวท รามายณะ มหาภารตะ หริวงศ์ และคัมภีร์ปุราณะ ในจำนวนนี้ คัมภีร์ปุราณะเป็นคัมภีร์รุ่นหลัง มี ๑๘ คัมภีร์ บางทีก็ขัดกันเอง และส่วนใหญ่เป็นงานของฝ่ายไวษณพนิกาย (ซึ่งนับถือพระวิษณุเป็นใหญ่) ซึ่งเล่าว่า ในระยะดึกดำบรรพ์เมื่อพระวิษณุประทับอยู่บนหลังของอนันตนาค (หรือเศษนาค อ่านว่า เส - สะ - นาก) ที่เกษียรสมุทร ดอกบัวดอกหนึ่งงอกจากนาภีของพระองค์และพระพรหมอุบัติขึ้นในดอกบัวดอกนั้น พระพรหมจึงมีฉายาว่า “กมลาสन” (ผู้มีดอกบัวเป็นอาสนะ) หรือ “นาภีข” (ผู้เกิดจากนาภี) และพระวิษณุจึงเป็นเทพที่เก่าแก่กว่าพระพรหม

พระพรหมในวรรณคดีสันสกฤต มีกายสี่แฉก หรือ สี่ขา มี ๔ หน้า (ฉายาว่า จตุรมุข หรือ จตุรानนะ) มีพาหุ ๔ หรือ ๘ ข้าง ในหัตถ์มีสิ่งต่าง ๆ ๔ หรือ ๖ สิ่ง (ไม่ตรงกันเสมอไป) ได้แก่ ๑. คทา หรือธารพระกร ๒. ทัพพีสำหรับตักเนยใส ๓. สังวาลพราหมณ์ ๔. คัมภีร์พระเวท ๕. คนโทน้ำ ๖. ธนูหรือคันศร “ปรีวิตะ” และเวลาเสด็จไปที่ใดก็ตามจะทรงหงส์เป็นพาหนะ

คัมภีร์ปุราณะฝ่ายไศวนิกาย (นับถือพระศิวะเป็นใหญ่) กล่าวว่า เดิมพระพรหมมีเศียร ๕ เศียร แต่ในที่ประชุมเทพครั้งหนึ่ง พระพรหมกล่าววาจาลบหลู่พระศิวะ พระศิวะจึงตัดเศียรของพระพรหมออกเศียรหนึ่งและเหลืออยู่เพียง ๔ เศียรในปัจจุบัน

พระพรหมของศาสนาฮินดูมีฉายาชื่อ “ส่วิตรี”

ซึ่งเป็นมารดาของพระเวททั้ง ๔ คัมภีร์ แต่บางทีก็ว่า
ชายาของพระพรหมนั้นคือ “วาช” หรือ “สร้อยดี” (เทพี
แห่งคำพูด) แต่บางทีก็กล่าวถึงชายาองค์อื่น ๆ เช่น
คายนารี สันธยา และศตรูปา ด้วย

ถึงแม้ว่าพระพรหมของศาสนาฮินดูมีชายาหลาย
องค์ โดยปรกติแล้วชายาเหล่านี้จะไม่เกี่ยวข้องกัน และ
เกือบจะไม่เคยเผชิญหน้ากันเลย ยกเว้นในงานยัชญพิธี
ครั้งหนึ่ง พระพรหมและเทพผู้ใหญ่มาร่วมงานแล้ว และ
เทพทุกองค์พากายามาด้วย แต่พระสร้อยดีชายาพระ
พรหมไม่ปรากฏองค์ในงานพิธี ซึ่งจะทำให้พิธีนั้นไม่เกิด
ผลสมดังที่มันหมาย ทวยเทพต้องจัดหาคายนารีเทวีมา
เป็นชายาของพระพรหม และพระพรหมเองก็ไม่ขัดข้อง
แต่หลังจากที่ยัชญพิธีดำเนินไปได้ระยะหนึ่งพระสร้อยดี
ก็มาถึง และไม่ยอมให้คายนารีเป็นชายาของพระพรหม
แต่คายนารีแสดงความอ่อนน้อมต่อพระสร้อยดีโดยดี
เรื่องจึงผ่านไป

เรื่องพระพรหมของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท
และพระพรหมของศาสนาฮินดูนั้นแตกต่างกันมาก พระ
พรหมของศาสนาฮินดูมีเพียงองค์เดียว ส่วนพระพรหม
ของพระพุทธศาสนานั้นมีจำนวนมากมาย ตามความเชื่อ
ในพระพุทธศาสนา บ่อเกิดแห่งความทุกข์ที่นำไปสู่การ
เวียนว่ายตายเกิดนั้น คือ ตัณหา ซึ่งมีอยู่ ๓ คือ กามตัณหา
ภวตัณหา และวิภวตัณหา (หมายถึง ตัณหาที่ยังข้อง
อยู่ในกาม ตัณหาที่ยังปรารถนาจะมีตัวตนหรือชีวิตอยู่

และตัณหาที่ต้องการให้พ้นไปจากการมีชีวิตอยู่) แดนเกิด
ของผู้มีตัณหาจะมีการแบ่งแยก จักรวาลแบ่งออกเป็น ๓
ระดับ ได้แก่ กามาวจร รูปาวจร และอรูปราวจร หรือ
กามภพ รูปภพ และอรูภพ ผู้ที่ยังข้องอยู่ในกามตัณหา
ย่อมเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในกามภพ (ชั้นต่ำสุดคือ
สัตว์นรก) ส่วนผู้ที่กระทำความดี แต่ยังไม่สามารถตัด
กามตัณหาได้อย่างดีที่สุดก็จะอุบัติได้เพียงไม่เกินสวรรค์
ฉกามาพจร (ซึ่งแยกออกเป็นชั้นย่อย ๖ ชั้น)

เพราะฉะนั้น ในทางพระพุทธศาสนา ผู้ปรารถนา
จะหลุดพ้นจากความทุกข์ต้องตัดตัณหาทั้ง ๓ เริ่มจาก
กามตัณหา เมื่อตัดกามตัณหาได้แล้ว ผู้นั้นก็จะอุบัติ
เป็นรูปพรหม (ในรูปภพ คือ เป็นพรหมที่ยังมีร่างอยู่ และ
ยังมีทั้งภวตัณหาและวิภวตัณหา) รูปพรหมเหล่านี้มี ๑๖
ชั้น ชั้นสูงสุดเรียกว่า อภิญญพรหม (บางคนเรียกว่า
“สวรรค์ชั้นโสฬส - สวรรค์ชั้น ๑๖” ซึ่งเป็นสวรรค์ใน
ระดับรูปภพของรูปพรหม)

เมื่อสามารถตัดภวตัณหาได้ แต่ยังเหลือวิภว-
ตัณหาอยู่ก็จะต้องอุบัติอยู่ในอรูปรภพ คือ เป็นพรหม
ซึ่งไม่มีตัวตน เรียกว่า “อรูปรพรหม” มีอีก ๔ ชั้น (จิตรกร
ไทย เมื่อเขียนภาพสวรรค์ในชั้นอรูปรพรหม ไม่ทราบว่าจะ
เขียนภาพอรูปรพรหมได้อย่างไร จึงเขียนเป็นรูปก้อน
กลม ๆ ยาว ๆ เรียกว่า “พรหมลูกฟัก” วางอยู่บนพาน)
และเมื่อสามารถสลัด “วิภวตัณหา” ได้แล้ว อรูปรพรหม
เหล่านี้ก็จะบรรลุซึ่งพระนิพพาน

อธิบายศัพท์ : ชื่อปราสาทบายน

โดย ศานติ ภักดีคำ*

มักคุเทศก์ชาวกำพูชาหลายคนนิยมเล่าให้นัก
ท่องเที่ยวชาวไทยฟังว่า ชื่อของ “ปราสาทบายน” น่าจะ
เป็นชื่อเรียกเมื่อนักสำรวจฝรั่งเศสมาพบปราสาทบายน
เพราะในเวลานั้นปราสาทบายนมีต้น “Bayon” ขึ้นปก

คลุมอยู่มาก นักสำรวจชาวฝรั่งเศสจึงเรียกปราสาท
แห่งนี้ว่า “บายน” แต่ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์
ในเอกสารโบราณของไทย ชื่อของ “ปราสาทบายน” มี
การกล่าวถึงมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาเขมร ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปราสาทบายน
จังหวัดเสียมเรียบ
ประเทศกัมพูชา

เอกสารโบราณของไทยซึ่งกล่าวถึงชื่อและตำนานของปราสาทแห่งนี้คือหนังสือ **“นารายณ์ยี่สิบปาง”** เอกสารเรื่องนี้กล่าวถึงตำนานซึ่งคล้ายคลึงกับตำนานการสร้างเมืองพระนครที่กัมพูชาบันทึกไว้ในตอนต้นของราชพงษาวดารกรุงกัมพูชา โดยเฉพาะตำนานเรื่อง **“พระเกตุมาลา”** ซึ่งในหนังสือ **“นารายณ์ยี่สิบปาง”** เรียกว่า **“ท้าวพันตา”**

หนังสือ **“นารายณ์ยี่สิบปาง”** อธิบายว่า มีผัวเมียคู่หนึ่งทำไร่ข้าว ถั่ว งาม เลี้ยงชีพ วันหนึ่งไปที่ลำธาร เห็นดอกบัวใหญ่ดอกหนึ่งผุดขึ้นมาจากน้ำจึงเก็บมาไว้ เวลาค่ำดอกบัวบานมีกุมารอยู่ในดอกบัวนั้น จึงเลี้ยงดูต่อมาจนอายุ ๑๕ ปี มีรูปโฉมงดงาม พระอินทร์ทราบจึงมาสมสู่จนนางตั้งครรภ์มีพระโอรส เมื่อพระโอรสถามว่าใครเป็นพระบิดาก็ทราบว่าเป็นพระอินทร์ พระโอรสทราบก็ก่นแสงหาพระบิดา พระอินทร์จึงให้พระวิษณุกรรมนิรมิตปราสาทบ้านเรือนให้ ดังนี้

“...พระอินทราภิประทานนามพระราชกุมาร ชื่อ **ท้าวพันตา**ครองภารานครบายัน...พระอินทราธิราชเจ้า

ประทานพระขรรค์เพชรแล้วก็เสด็จกลับสู่ดาวดึงษ์... ฝ่ายพระนางกุมาริผู้มารดาท้าวพันตาก็เป็นสุขอยู่ใน **พระนครบายัน**นั้น เฝ้าถึงยายตาสิ้นชีวิตแล้ว ท้าวพันตากับพระนางกุมาริก็จัดขึ้นไปบังเกิดยังดาวดึงษ์พิภพ ฝ่ายนางสนมกำนัลเสนาข้าเฝ้าแลไพร่พลเมืองเบญรูปนิมิตรก็อันตระทานสูญหายไป ยังเหลือแต่เมืองเปล่าอยู่...”^๑

นอกจากนี้ยังปรากฏในคำพากย์เรื่องรามเกียรติ์ **สมัยกรุงศรีอยุธยา** (ตอนหนุมานไปสืบข่าวยังกรุงลงกา แล้วพบนางบุษมาลีถูกสาปอยู่ในเมืองร้างของท้าวพันตา) กล่าวถึงตำนานเรื่อง **ท้าวพันตา**ผู้ครองเมืองมายันไว้ ดังนี้

“...นางกล่าวแถลงเรื่องดำบรรพ์ ว่าท้าวหนึ่งอัน **สมรรถชื่อพันตา**

เปนบุตรเจ้าไตรตรึงษา	ใครสร้างนครา
ให้เหมือนพิภพโกศีย์	
คำนึงชนกาธิบดี	วัชรินทร์ก็มี
มานิษมาดลลูกชาย	
พันตานอบนั้วอภิปราย	ทูลขอเมืองหมาย

^๑ นิยะดา เหล่าสุนทร, คัมภีร์นารายณ์ ๒๐ ปางกับคนไทย (กรุงเทพฯ : แม่คำฟาง, ๒๕๔๐), หน้า ๑๕๐.

ให้เหมือนนิมานแมนสวรรค์

พระอินทร์สั่งวิษณุกรรม ตระบัดรังสรรค์

ปราสาทวิจิตรรยรรยง

จตุรงค์แฉ่งนางนวลหง เหมือนล้างสวรรค์ลง
มาตั้งอยู่พื้นปฐพี

แล้วโกษิตเสกภูมิ พันตาเรืองศรี
ให้ครองพิชัยมายัน

นานมาพันตาอาสัญ คืบขึ้นไปสวรรค์
ก็ละแต่เมืองเปล่าตาย...”^๒

ตำนานในเอกสารโบราณของไทยทั้ง ๒ เรื่องที่กล่าวมานี้ คล้ายคลึงกับตำนานการสร้างปราสาทนครวัดตามความเชื่อของชาวกัมพูชา ซึ่งเชื่อว่า “นครวัด” เป็นเมืองที่พระอินทร์สร้างให้กับพระเกตุมาลาผู้เป็นพระโอรสของพระอินทร์ ดังตำนานพระเกตุมาลาซึ่งสมเด็จพระมหาสุเมธาธิบดี (หวต ตาต) เล่าไว้ว่า

“...เวลานั้นพระเจ้าประเทศราชเสวยราชย์ในเมืองเขมรเสด็จสวรรคต ไม่มีพระราชบุตรจะเสวยราชย์สืบวงศ์ วันนั้นมีควาญช้าง ๑ คน ชื่อ นายเตียนนำช้างของตนไปอาบน้ำในคลอง นายเตียนเหลือบเห็นภานะอัน ๑ มิไถ่ต้มตัว ๑ อยู่ในภานะนั้น ลอยมาตรงตัวแล้วจึงนำภานะนั้นไปถามครูเจ้าวัด ๆ ทราบอาณาภาพของไถ่นั้น ท่านฉันหัวไก่แล้วจึงแบ่งเนื้อออกไก่ให้นายเตียน นอนไก่ให้นางวงกรรยาของนายเตียน แต่ท่านไม่ได้บอกกล่าวอันใด

หลังจากกินเนื้อไถ่นั้นแล้วนายเตียนได้เป็นกษัตริย์ขึ้นเสวยราชย์ในเมืองเขมร ส่วนกรรยาก็ได้เป็นอัคมเหสีนางวงเป็นอัคมเหสีก็ทรงพระครรภ์ได้ราชบุตรองค์ ๑ ให้ชื่อว่าพระเกตุมาลา...

มีอยู่คืนหนึ่งพระอินทร์เหาะลงมานครเมืองเขมรมาจับเอาพระเกตุมาลาเหาะไปสวรรค์ แล้วตรัสสั่งให้ทำพิธีบุญ เพื่อให้พระเกตุมาลาได้มีพระชันษา ๕๐๐ ปี แล้วให้แท่นพระเกตุมาลาเสด็จทอดพระเนตรปราสาททั้งหลายซึ่งมีอยู่ในสถานพระอินทร์ เมื่อพระเกตุมาลาทอดพระเนตรครบแล้ว พระอินทร์มีพระบัญชาทูลถามพระเกตุมาลาว่า เราให้นครเขมรเจ้า หากเจ้าปรารถนา

สร้างปราสาทให้เหมือนปราสาทแห่งใดแห่งหนึ่งซึ่งเจ้าเห็นอยู่ในที่นี้ จงบอกกล่าวเรามาเราจะให้ช่างคนหนึ่งไปสร้างนครนั้นให้ พระเกตุมาลาจึงตอบว่า ทูลบังคนเป็นข้าอยากสร้างปราสาทให้งามเหมือนคอกวัว (โกรลโค) ของพระองค์ พระอินทร์ก็ตรัสให้เรียกพระวิสสุกรรมเข้ามาเฝ้า แล้วตรัสสั่งให้พระวิสสุกรรมไปสร้างปราสาทถวายพระเกตุมาลา

พุทธศักราช ๖๒๐ พระวิสสุกรรมเริ่มสร้างปราสาทนั้นแล้วสมยาอย่างหนึ่งทำให้ดินกลายเป็นหิน

พระเกตุมาลาทอดพระเนตรเห็นยอดนครวัด ซึ่งพระวิสสุกรรมสร้างนั้นเอียง ก็ตรัสสั่งให้พระวิสสุกรรมทำให้ตรงขึ้น วันต่อมาพระเกตุมาลาประทานเหล็ก ๓ ทาบแก่พระวิสสุกรรม ตรัสสั่งให้พระวิสสุกรรมนำเหล็กนั้นไปตีพระขรรค์ด้าม ๑ พระวิสสุกรรมนำเหล็กนั้นไปละลายเลือกเอาแต่แก่นไปทำพระขรรค์เล็กด้าม ๑

พระเกตุมาลาทรงพระพิโรธด้วยทอดพระเนตรเห็นพระขรรค์ซึ่งพระวิสสุกรรมสร้างนั้นเล็กนัก พระวิสสุกรรมก็โกรธ แล้วคิดจะเดินออกจากเมืองเขมร แล้วก็เดินออกหวดพระขรรค์ตามหลัง อำนาจฤทธิ์พระขรรค์ซึ่งคมกว่าอัศจรรยมากพระขรรค์นั้นก็ตัดกระดานขาดเป็น ๒ ส่วน พระเกตุมาลาเห็นพระขรรค์นั้นคมเป็นอัศจรรยมากก็ตรัสสั่งให้พระวิสสุกรรมกลับมาแล้วทรงขอพระขรรค์จากพระวิสสุกรรมด้วย แต่พระวิสสุกรรมไม่ยอมถวายกลับนำพระขรรค์นั้นไปทิ้งในทะเลสาบแล้วก็เดินทางกลับไปเมืองจีน...”

ตำนานเรื่องนี้เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างปราสาทนครวัดของชาวกัมพูชาที่มีมาก่อนนักวิชาการชาวฝรั่งเศสจะศึกษาศิลาจารึกและประวัติศาสตร์เขมรโบราณแล้วพบว่า ผู้สร้างปราสาทนครวัดคือ “พระเจ้าสุริยวรมันที่ ๒”

ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบชื่อเมืองที่ปรากฏใน “นารายณ์ยี่สิบปาง” กับ “คำพากย์รามเกียรติ์” จะพบว่ามีความแตกต่างกันเล็กน้อย ระหว่าง “บายัน” กับ “มายัน” อย่างไรก็ตามชื่อว่า “บายัน” ในนารายณ์ยี่สิบ

^๒ กรมศิลปากร, ประชุมคำพากย์รามเกียรติ์ เล่ม ๑ (กรุงเทพฯ : บริษัทเอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๕.

ปางน่าจะถูกต้องมากกว่า จึงเป็นไปได้ว่า “เมืองบายัน” ในหนังสือนารายณ์ยี่สิบปางและคำพากย์รามเกียรติ์น่าจะเป็นฉากซึ่งกวีไทยนำมาจากตำนานเกี่ยวกับเมืองพระนครในความทรงจำของชาวกำพูขาสสมัยนั้น

ส่วนการที่เรียกชื่อ “พระเกตุมาลา” ว่า “ท้าวพันตา” นอกจากจะมีนัยหมายถึง “พันตา (สหสนันย์)” หรืออีกพระนามหนึ่งของพระอินทร์แล้ว “พันตา” ในที่นี้ อาจสื่อถึงดวงตาจำนวนมากมายของปราสาท “บายัน” ซึ่งมียอดปราสาทเป็นจตุรพักตรของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร (ซึ่งชาวกำพูชาในสมัยนั้นอาจจะคิดถึงพระพรหมหรือพระอินทร์ที่มีดวงตาเป็นพันมากกว่า)

นอกจากนี้ยังปรากฏหลักฐานในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระจักรพรรดิพงศ์ (จาต) ว่าในจุลศักราช ๙๔๔ พระเจ้าปราสาททอง “ทรงพระกรุณาสร้างมหาปราสาททององค์หนึ่งสิบเอ็ดเดือนเสร็จให้นามว่าศรียศโสธรรมมหาพิมานบรรยงก์”^๓ ตรงกับหลักฐานในวรรณคดีไทยเรื่อง “คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง” ของพระมหาราชครู ซึ่งบรรยายเหตุการณ์นี้ไว้ด้วย ดังนี้

๑ ว่าให้ตั้งจักร

พยุห์โดยลักษณะ

โดยเลศอันมี

คือสุรปราสาท

ในหน้าฉานคลี

โดยคิดพิติมี

แต่ก่อนห่อนหลง

๑ ด้วยได้พระนาม

มกรมาตาม

กำพูขประสงศ์

ให้ชื่อศรียศ

โสธรรบรรยงก์

จึงเทพาลง

บอกเป็นปริศนา^๔

ด้วยเหตุนี้จึงสันนิษฐานว่า “บรรยงก์” ในที่นี้กับ “บายัน” น่าจะเป็นชื่อเดียวกัน ดังนั้นชื่อ “บายัน” หรือ “บายัน” อาจจะเป็นชื่อเดิมที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยเมือง

พระนครต่อมาจึงเกิดผูกเข้าเป็นตำนานและไทยนำมาตั้งเป็นชื่อพระที่นั่งเพื่อเฉลิมพระเกียรติยศในสร้อยนาม “บรรยงก์” หรือไม่เช่นนั้นชื่อ “บายัน” อาจร่อนเสียงมาจากคำว่า “บรรยงก์” ก็เป็นไปได้

เพราะเมื่อสมเด็จพระยาตำราธิราชานุภาพเสด็จไปทอดพระเนตรปราสาทบายันตามที่ปรากฏในหนังสือ “นิราศนครวัด” ยังทรงอธิบายเกี่ยวกับชื่อปราสาทนี้ไว้ว่า “...ข้าพชยนต์เข้าประตูไปแหวะดูเทวสถาน ซึ่งเรียกกันเป็นสามัญว่า “บายัน” คือ บรรยงก์...”^๕

เมื่อรวมความที่กล่าวมาทั้งหมด ไม่ว่าชื่อ “บายัน” จะมาจาก “บรรยงก์” จริงหรือไม่ก็ตาม อย่างน้อยชื่อนี้ ก็น่าจะมีความเก่าแก่มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาของไทย และสันนิษฐานว่าชื่อปราสาทบายันนี้ไม่น่าจะมาจากชื่อต้นไม้ “Bayon”

บรรณานุกรม

ตำราธิราชานุภาพ, สมเด็จพระยา. นิราศนครวัด.

กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๔๕.

นิยะดา เหล่าสุนทร. คัมภีร์นารายณ์ ๒๐ ปางกับคนไทย.

กรุงเทพฯ : แม่คำผาง, ๒๕๔๐.

บรรจบ พันธุเมธา. พจนานุกรมเขมร - ไทย ฉบับทุน

พระยาอนุমানราชธน เล่ม ๑ - ๕. กรุงเทพฯ :

จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๑๗.

ศิลปากร, กรม. คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระ

พุทธเจ้าหลวงปราสาททอง. กรุงเทพฯ :

บริษัทเอ็ดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๓.

_____. ประชุมคำพากย์รามเกียรติ์ เล่ม ๑ กรุงเทพฯ :

บริษัทเอ็ดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

_____. พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เล่ม ๒ ฉบับ

พระจักรพรรดิพงศ์ (จาต). พระนคร : องค์การ

ค้าของคุรุสภา, ๒๕๐๔.

^๓ กรมศิลปากร, พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เล่ม ๒ ฉบับพระจักรพรรดิพงศ์ (จาต) (พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๐๔), หน้า ๔๑๑.

^๔ กรมศิลปากร, คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง (กรุงเทพฯ : บริษัทเอ็ดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด), หน้า ๙๒.

^๕ สมเด็จพระยาตำราธิราชานุภาพ, นิราศนครวัด (กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๔๕), หน้า ๙๒.

ปกิณกะไทย

บุคคล ข่าวสาร ภาษา หนังสือ

หากประเทศเพื่อนบ้านลำบาก เราก็ลำบาก :
พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เมื่อวันอังคาร ที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๑

มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ นำสิ่งของพระราชทานไปบรรเทาทุกข์ชาวพม่าที่ประสบภัยพิบัติจากพายุไซโคลนนาร์กิส เมื่อต้นเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๑ นับเป็นข่าวสำคัญ ด้วยเป็นครั้งแรกที่มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ ได้ขยายความช่วยเหลือผู้ประสบภัยไปยังต่างประเทศ นอกจากนั้น ในขณะที่รัฐบาลพม่าปฏิเสธความช่วยเหลือจากประเทศอื่น ๆ ในขั้นแรกแต่ได้ยอมรับสิ่งของที่ส่งไปพระราชทานโดยทันที ย่อมแสดงถึงน้ำพระราชหฤทัยอันบริสุทธิ์ที่ทรงมีต่อปวงชนทุกชาติทุกภาษานั้นเป็นที่ประจักษ์แก่ชาวโลกโดยทั่วกัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ปฏิบัติงานและผู้สนับสนุนการดำเนินงานของมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ และมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันอังคาร ที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๑ โอกาสนี้ได้พระราชทานกระแสพระราชดำรัสเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าวว่า

“มูลนิธิสามารถที่จะช่วยเพื่อนบ้าน แล้วบรรเทาทุกข์เพื่อนบ้าน ก็เป็นการดี ในทางที่คนจะเห็นว่าเมืองไทยมีความอยู่เย็นเป็นสุขพอสมควร เพราะว่าประชาชนได้ร่วมกันสร้างสถานการณ์ให้ดีขึ้น ช่วยกันในโอกาสที่มีเหตุการณ์ แสดงให้เห็นว่าเราจะต้องช่วยกันเพื่อที่จะให้ประเทศชาติ ประชาชนอยู่ดีกินดี นอกจากนั้นก็ให้ประเทศที่อยู่ใกล้เคียงได้ผลพลอยได้ไปด้วย การที่จะช่วยอย่างที่เราเห็น ช่วยประเทศเพื่อนบ้านให้ประชาชนมีความ

อยู่ดีกินดีขึ้น... แต่ว่าคนที่น่าจะได้รับประโยชน์ ก็ไม่ยอมรับประโยชน์ อันนี้จะทำให้ลำบาก เราก็ลำบาก...

การที่มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ ได้ทำมาเป็นเวลาเกือบ ๕๐ ปี แสดงให้เห็นว่าคนไทยเป็นคนที่เอื้อเฟื้อเอื้อเฟื้อคนไทยด้วยกัน แล้วก็เอื้อเฟื้อประชาชนที่ไม่ใช่คนไทย แต่ก็อยู่เป็นเพื่อนบ้าน เป็นคนที่อยู่ใกล้เคียง แสดงให้เห็นว่าคนไทยมีความดี ในการที่คนไทยมีความดีนี้ ทำให้เมืองไทยอยู่ได้ ไม่ใช่ประเทศใกล้เคียงจะอยู่ได้ การทำอย่างที่ได้ทำมาเป็นเวลาเกือบ ๕๐ ปีนี้ไม่เปล่าประโยชน์ พยายามที่จะช่วยกันอุ้มชูประชาชน อุ้มชูคนไทยด้วยกัน แล้วก็ไปอุ้มชูประเทศชาติอื่นด้วย”

กระแสพระราชดำรัสดังกล่าว ยังทรงชมเชยความเป็นผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อของคนไทย ทั้งต่อคนไทยด้วยกัน ต่อประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง และต่อเพื่อนร่วมโลก การทำกิจการต่าง ๆ ที่ดีสำหรับโลก โลกจะอยู่ดีไทยก็จะอยู่ดีการตั้งใจทำความดีเพื่อส่วนรวมของคนไทยนี้จะเป็นแบบอย่างให้คนบ้านเมืองอื่นตั้งใจทำความดีเหมือน ๆ กัน ความดีก็จะแผ่ไปได้ทั่วโลก งานของทั้ง ๒ มูลนิธิ แม้จะเป็นภารกิจที่แตกต่างกัน แต่ก็มีอุดมคติเช่นเดียวกัน คือสร้างความอยู่เย็นเป็นสุข ทั้งประชาชนชาวไทย และเพื่อนร่วมโลก

จาริกวัดโพธิ์ได้ขึ้นทะเบียนเป็นเอกสาร
มรดกความทรงจำของโลกในสวนภูมิภาค
เอเชียแปซิฟิก

คณะกรรมการยูเนสโก ได้มีมติรับรองจาริกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) ให้ขึ้นทะเบียนเป็นเอกสารมรดกความทรงจำของโลกในสวนภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ตามที่คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผน

งานความทรงจำแห่งโลก (ประเทศไทย) เสนอต่อที่ประชุมใหญ่องค์การยูเนสโก ประจำปี ๒๕๕๑ ณ ประเทศออสเตรเลีย

แผนงานว่าด้วยความทรงจำแห่งโลก (Memory of the World Program) เป็นแผนงานที่องค์การยูเนสโกกำหนดให้มีขึ้นเมื่อ ปี ๒๕๓๕ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านสารนิเทศจากองค์กรภาครัฐ และภาคเอกชนจากทั่วโลกมาประชุมหารือร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาของโลกที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ว่าจะเป็นการบันทึกไว้รูปแบบใด ๆ และไม่ว่าจะผลิตในประเทศใด ถือว่าเป็นแหล่งรวมความคิด ความรู้ ประสบการณ์ ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทั้งในด้านวัฒนธรรมและความคิดริเริ่มของมนุษยชาติ

จาริกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม หรือจาริกวัดโพธิ์ เกิดขึ้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้ารัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้รวบรวมองค์ความรู้และสรรพวิทยาการ

ทั้งปวงของไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านอักษรศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ แพทยศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี จันทรลักษณ์ สุภาภิต ฯลฯ มาจารึกในแผ่นศิลาประดับไว้ตามปูชนียสถานต่าง ๆ ในวัด เพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้ศึกษาหาความรู้โดยเสรี วัดพระเชตุพนจึงเป็นเสมือนมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทย เป็นศูนย์กลางการศึกษาที่นักปราชญ์ราชบัณฑิต ครูอาจารย์ และประชาชนทั่วไปได้ใช้เป็นที่พักบะแลงเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันแต่นั้นมาจนปัจจุบัน

ทั้งนี้ เหตุที่จาริกวัดโพธิ์มิได้ขึ้นทะเบียนเป็นเอกสารมรดกความทรงจำของโลก ก็ด้วยองค์การยูเนสโกเห็นว่า จาริกวัดโพธิ์มิได้ก่อให้เกิดผลกระทบ ต่อหลายประเทศในโลก แต่ก็มีความสำคัญ จึงให้ขึ้นทะเบียนเป็นเอกสารมรดกความทรงจำของโลกในส่วนภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ส่วนศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช หลักที่ ๑ นั้น องค์การยูเนสโกได้ขึ้นทะเบียนเป็นเอกสารมรดกความทรงจำของโลก เมื่อปี ๒๕๔๖

ปฏิทินกิจกรรมเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ประจำเดือนเมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๑

สุมาลี เกตุแก้ว รายงาน

วัน/เดือน/ปี เวลา	กิจกรรม / โครงการ	สถานที่
๒๒ เมษายน ๒๕๕๑ เวลา ๑๒.๓๐ - ๑๖.๐๐ น.	พิธีมอบรางวัลครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่างประจำปี ๒๕๕๑ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ร่วมกับคณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติจัดพิธีมอบรางวัลครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่าง ประจำปี ๒๕๕๑ จำนวน ๓๓ ครอบครัว โดย พลอากาศเอก กำธน สินธวานนท์ องคมนตรี และ	หอประชุมกรมประชาสัมพันธ์ พินิจ ซอยอารีย์สัมพันธ์

วัน/เดือน/ปี เวลา	กิจกรรม / โครงการ	สถานที่
	ท่านผู้หญิงพึงใจ สินธวานนท์ เป็นประธานในพิธี การคัดเลือกครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่างเป็น การส่งเสริมสถาบันครอบครัวที่ดี และเน้นให้เห็นถึง บทบาทความสำคัญของสถาบันครอบครัวในการปลูก ฝังความเป็นประชาธิปไตย ยึดมั่นการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้ สมาชิกในครอบครัวได้มีการพัฒนาที่สอดคล้องกับ ประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะในเรื่องคุณ- ธรรม จริยธรรม และค่านิยมพื้นฐานอันเป็นแนวทาง สำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยในครอบครัวและ สังคมตามลำดับ	
๒ พฤษภาคม ๒๕๕๑ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๔.๓๐ น.	การจัดเวทีประชาพิจารณ์เพื่อจัดทำร่างแผนแม่บทการ เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงาน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ร่วมกับสถาบันวิจัยภาษาและ วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบัน วิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสาร- คาม สถาบันวิจัยพัฒนาและศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย โยนก และสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัย ทักษิณ จัดเวทีประชาพิจารณ์เพื่อจัดทำร่างแผนแม่บท การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔ เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคม ได้ร่วมกัน แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หรือให้ข้อมูล ต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผนแม่บทฯ ซึ่ง กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย คณะกรรมการเอกลักษณ์ ของชาติ ผู้แทนส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรอิสระ นักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน สมาคมนิยมไทย ผู้แทนเวที ประชาพิจารณ์ฯ ในแต่ละภูมิภาค และผู้ที่ได้รับรางวัล ชนะการประกวดเรียงความ คำขวัญ และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติ ทั้งระดับประเทศและ ระดับภูมิภาค ประมาณ ๓๕๐ คน	ตึกสันติไมตรีทำเนียบรัฐบาล

วัน/เดือน/ปี เวลา	กิจกรรม / โครงการ	สถานที่
๔ - ๖ มิถุนายน ๒๕๕๑	โครงการฝึกอบรมเยาวชนอาสาสมัครเอกลักษณ์ของชาติ (กลุ่มเยาวชน) รุ่นที่ ๗ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จัดโครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครเอกลักษณ์ของชาติ ให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติ กระตุ้นให้มีอุดมการณ์ มีคุณธรรม ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลในการปกครองตามนโยบาย การปฏิรูปการเมือง การปกครอง และการบริหาร โดยเฉพาะประเด็นยุทธศาสตร์ของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีในการส่งเสริมธรรมาภิบาล สามารถพัฒนาบทบาทให้มีความเข้มแข็งในการส่งเสริมการขยายเครือข่ายอาสาสมัครเอกลักษณ์ของชาติ อันจะก่อให้เกิดความรักสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาประเทศชาติให้มีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน	ศูนย์ฝึกอบรม สถาบันพัฒนาข้าราชการ กรุงเทพมหานคร เขตหนองจอก กทม.
๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๑ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๒.๐๐ น.	พิธีมอบประกาศเกียรติคุณ “คนดีศรีสังคม” สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้จัดพิธีมอบรางวัล “คนดีศรีสังคม” ครั้งที่ ๒/๒๕๕๑ แก่ผู้กระทำความดี จำนวน ๑๓ คน โดยปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ทั้งนี้โครงการ “ส่งเสริมคนดีศรีสังคม” มีวัตถุประสงค์เพื่อยกย่องผู้กระทำความดีอันเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมและประเทศชาติ เพื่อสร้างขวัญ กำลังใจ ตลอดจนปลูกจิตสำนึกและกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนได้มีแบบอย่างที่ดีและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคนดี	ห้องประชุมอรรถโกวิทวที ชั้น ๑ อาคารสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล

การมอบรางวัล “คนดีศรีสังคม”

มัทวรรณ นครไทย รายงาน

เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๑ นายจุลยุทธ หิรัณยะวลิต ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีมอบรางวัล “คนดีศรีสังคม” ให้แก่ผู้ที่ประกอบคุณงามความดี จำนวน ๑๓ คน ซึ่งสำนักงานเสริมสร้างเอก-

ลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกย่องผู้กระทำความดีอันเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม อันเป็นการสร้างขวัญ กำลังใจ ตลอดจนปลูกจิตสำนึกและกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้มีแบบอย่างที่ดี และมีส่วนร่วมในการรณรงค์รักษา และส่งเสริมคนดี

เป็นผู้ช่วยฯ แรงกระชากทำให้รถจักรยานยนต์ของคู่สามีภรรยาล้มลง นายชัยวัฒน์จึงรีบจอดรถและช่วยเหลือนำบุคคลทั้งสองส่งโรงพยาบาลวชิระ เนื่องจากนายทวีได้รับบาดเจ็บศีรษะกระแทกพื้นอย่างรุนแรงจนหมดสติ ถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างทันท่วงทีอาจได้รับอันตรายถึงชีวิตได้

(๓) นายมงคล เมืองสนธิ์ อายุ ๔๐ ปี เมื่อวันที่ ๑๕

ผู้ที่ได้รับรางวัล แบ่งเป็น ๓ กรณี คือ

๑. ผู้ที่แสดงออกซึ่งความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ที่ตกทุกข์ได้ยาก ด้วยการอุทิศตนช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มี ๕ คน คือ

(๑) นายขวลา สิงห์ชา อายุ ๔๒ ปี เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐ เวลาประมาณ ๐๑.๔๕ น. ขณะที่นายขวลาขับรถแท็กซี่ได้เห็นอุบัติเหตุที่ถนนรามคำแหง ขาเข้า หน้าสนามกีฬาหัวหมาก โดยมีผู้ขับรถยนต์เฉี่ยวผู้ขับรถจักรยานยนต์จนล้มแล้วลากตัวคนเจ็บไปเป็นระยะทางประมาณ ๕๐ เมตร เพราะต้องการจะขับหลบหนี ผู้บาดเจ็บที่ถูกลากไปต้องปลดกางเกงออกจึงหลุดจากรถได้ นายขวลาซึ่งขับรถตามมาโดยตลอดได้ตัดสินใจขับรถชนรถยนต์คันดังกล่าวจนหยุด คนร้ายจึงเปิดประตูรถวิ่งหลบหนี ตำรวจสามารถจับตัวได้ หลังจากนั้น ส่วนนายขวลาได้ช่วยเหลือผู้บาดเจ็บนำส่งโรงพยาบาลต่อไป

(๒) นายชัยวัฒน์ ฝากผน อายุ ๔๔ ปี เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๐ เวลาประมาณ ๐๕.๓๐ น. นายชัยวัฒน์ขับรถแท็กซี่ ใช้เส้นทางหน้าสถานีรถไฟบางซื่อ ขณะที่กำลังขับลงมาจากสะพานดำไปตามถนนเทอดดำริ ได้เห็นเหตุการณ์ที่คนร้าย ๒ คนขับรถจักรยานยนต์ไม่ติดแผ่นป้ายทะเบียน กระชากกระเป๋าสะพายของนางเดลีผู้ซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ที่นายทวี ผลสุข สามี

กันยายน ๒๕๕๐ เวลาประมาณ ๐๒.๐๗ น. ขณะที่นายมงคลขับรถแท็กซี่ ได้รับนางฉวี ไตสกุล อายุ ๗๒ ปี สะพายกระเป๋าหิ้วธรรมดา จากสี่แยกท่าพระ ปลายทางไปลงที่จังหวัดนครปฐม นางฉวีให้ขับรถวนไปมาก่อนเปิดกระเป๋าให้ดูเงินสดจำนวนมาก นายมงคลจึงขับรถเข้าไปในสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองราชบุรี เข้าพบเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจ ตำรวจได้เปิดกระเป๋านางฉวี มีเงินสดประมาณ ๑,๐๓๐,๐๐๐ บาท และได้ประสานให้ญาติมารับเวลาต่อมา ลูกชายของนางฉวีได้มารับตัวกลับ แจ้งว่านางฉวีป่วยเป็นโรคอัลไซเมอร์ ขอบหนึ่ออกจากบ้าน หลงทางและจำอะไรไม่ได้ว่าอยู่ที่ไหน จึงขอขอบคุณนายมงคลที่ได้ช่วยเหลือมารดาในครั้งนี้

(๔) นายมานพ บึงทอง อายุ ๔๔ ปี เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐ เวลาประมาณ ๑๑.๒๑ น. ขณะที่นายมานพขับรถของบริษัทเพื่อไปส่งเอกสารให้ลูกค้า โดยใช้เส้นทางถนนปู่เจ้าสมิงพรายขาเข้า ได้เห็นรถบรรทุกหกล้อจอดอยู่ เมื่อนายมานพขับผ่านก็ได้ยินเสียงแตรรถยนต์จึงรีบจอดรถลงไปดู พบว่าผู้ขับรถบรรทุกขอความช่วยเหลือเนื่องจากขับรถไม่ไหว มีอาการแขนขาชา นายมานพจึงช่วยประคองผู้ป่วยลงจากรถแล้วนำขึ้นรถของตนไปส่งโรงพยาบาล นายมานพกล่าวว่า “แม้จะส่งเอกสารให้ลูกค้าช้าไปเล็กน้อย แต่

แจ้งให้หัวหน้าทราบแล้ว เพราะเห็นว่าการช่วยเหลือผู้อื่นที่กำลังเจ็บป่วยเป็นเรื่องสำคัญ”

(๕) นายธนาวัฒน์ ธงชัย อายุ ๓๐ ปี เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๐ เวลาประมาณ ๑๕.๑๕ น. ขณะที่นายธนาวัฒน์ขับรถยนต์มุ่งหน้าไปตามถนนกาญจนาภิเษกถึงเชิงสะพานข้ามแยกบางกรวย-ไทรน้อย สังเกตเห็นรถยนต์คันหนึ่งขับสายไปมาผิดปกติและชนขอบทาง นายธนาวัฒน์จึงรีบจอดรถลงไปดูและพยายามเคาะประตูรถอยู่นานจนนายสมพงษ์ อายุ ๖๓ ปี ซึ่งเป็นคนขับรถคันดังกล่าวเปิดประตูออกมา โดยมีอาการเหนื่อย เหงื่อออกมาก ตัวเย็น พูดไม่รู้เรื่อง และบอกว่าเป็นโรคหอบ มีอาการรุม นายธนาวัฒน์จึงประสานกับ จส.๑๐๐ เพื่อทำการปฐมพยาบาลเบื้องต้นจากหมออาสาแปซิฟิก จนผู้ป่วยมีอาการดีขึ้น และนายธนาวัฒน์ได้ขับรถผู้ป่วยไปไว้ที่สถานีตำรวจภูธรบางศรีเมือง

๒. ผู้ที่แสดงออกซึ่งการปกป้องพิทักษ์สังคมด้วยความกล้าหาญ เสียสละ โดยไม่เกรงกลัวต่อภัยอันตราย มี ๔ คน คือ

(๑) นายदनัย สุ่มสังข์ อายุ ๓๙ ปี เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐ เวลาประมาณ ๑๕.๔๗ น. นายदनัยได้สังเกตเห็นชายผู้หนึ่งนำสงสัย กำลังไขประตูรถยนต์ที่บริเวณลานจอดรถของห้างสรรพสินค้าโลตัส สาขาบางกะปิ นายदनัยเฝ้าดูพบท่าทางมีพิรุธ เพราะสังเกตเห็นพวงกุญแจมีหลายดอกและใช้เวลาในการไขกุญแจนาน ขณะที่ไรรถชายผู้นั้นก็เหลียวซ้ายแลขวา นายदनัยจึงเข้าไปล็อกตัวไว้แล้วตะโกนขอความช่วยเหลือจากผู้ที่อยู่ในบริเวณนั้นให้แจ้งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของห้างฯ และนำคนร้ายส่งตำรวจต่อไป

(๒) นายไชยยันต์ เจริญโสภิต อายุ ๓๓ ปี เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ เวลาประมาณ ๐๗.๔๕ น. ขณะที่นายไชยยันต์ขับรถแท็กซี่ ได้พบเด็กผู้หญิงวัย ๑๕ ปี และ เด็กชายวัย ๑๒ ปี บริเวณหน้าปั้มน้ำมันคิวเอท ถนนพัฒนาการ เลยสถานีตำรวจนครบาลคลองตัน ไปประมาณ ๓๐๐ เมตร เด็กทั้งสองขอความช่วยเหลือให้ช่วยนำส่งบ้าน เนื่องจากพวกตนถูกผู้ชายที่รู้จักกันผ่านอินเทอร์เน็ตล่อลวงมา และถูกบังคับกักขัง

ไม่ยอมให้กลับบ้าน ตนเองและน้องชายจึงหนีออกมา ซึ่งในขณะที่กำลังพูดคุยอยู่ มีชายวัยรุ่นคนหนึ่งขับซิ่งจักรยานยนต์มาปาดหน้ารถ แล้วข่มขู่ อ้างว่าเป็นเรื่องของสามีภรรยาอย่ามายุ่ง แล้วเปิดประตูรถเข้ามาคุกกระชากให้เด็กผู้หญิงลงจากรถ นายไชยยันต์เห็นว่าผิดปกติ จึงประสานทาง สวพ.๙๑ แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจมาตรวจสอบ จนคนร้ายขี่จักรยานยนต์หลบหนีไป นายไชยยันต์จึงนำเด็กทั้งสองคนส่งบ้านอย่างปลอดภัย

(๓) นายศุภกฤต ปุระณะ อายุ ๔๘ ปี เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๐ เวลาประมาณ ๐๑.๓๐ น. ขณะที่นายศุภกฤตขับรถแท็กซี่ตระเวนรับผู้โดยสาร ได้รับฟัง สวพ.๙๑ แจ้งว่ามีคนร้ายขโมยรถสปอร์ต ๒ ประตูปียเอ็มดับเบิลยู สีขาว จึงจดทะเบียนรถดังกล่าวไว้ในสมุดไนต์ช่วยจำ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๐ เวลา ๐๓.๕๐ น. ขณะขับรถแท็กซี่อยู่บริเวณสถานีดับเพลิงบางกะปิ ใกล้แยกทางด่วนพระราม ๙ - ๒ ได้พบเห็นรถคันดังกล่าว จึงตัดสินใจขับรถติดตาม โดยกดมิเตอร์ทำทีว่ามีผู้โดยสารอยู่ในรถ ขณะนั้นได้ประสานกับทาง สวพ.๙๑ ตลอดจนมาถึงแยกเกียกกายก็คลาดกัน และได้ทราบต่อมาว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจสกัดจับคนร้ายได้ในที่สุด

(๔) นายอภิชาติ สุวรรณวงษ์ อายุ ๕๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๐ เวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น. คนร้ายได้ปล้นธนาคารกรุงศรีอยุธยา สาขาบางใหญ่ อำเภอบางใหญ่ นนทบุรี คนร้ายได้ขับรถกระบะหลบหนีการสกัดจับ มุ่งหน้าสะพานพระนั่งเกล้า ในขณะที่นายอภิชาติผู้ขับรถแท็กซี่ได้เห็นเหตุการณ์ จึงขับรถแท็กซี่ไล่ตามจากหน้าธนาคารฯ จนถึงพื้นที่สถานีตำรวจภูธรบางศรีเมือง จึงตัดสินใจขับรถแท็กซี่ปาดหน้ารถกระบะของคนร้าย จนรถคนร้ายเสียหลัก และคนร้ายได้ยิงต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจจนถูกวิสามัญฆาตกรรมทรัพย์สินที่คนร้ายปล้นมาเป็นเงินสดของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำนวน ๖๗๒,๐๐๐ บาท นายอภิชาติเล่าว่าตนขับรถตามคนร้ายไปคนเดียว และรถที่ขับเป็นรถเช่า จึงต้องออกค่าเสียหายเอง

๓. ผู้ที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น

ไม่ยกยอกหรือนำเอาทรัพย์สินซึ่งมีค่าของผู้อื่นมาเป็นของตน ทั้ง ๆ ที่มีโอกาสจะกระทำได้ มี ๔ คน คือ

(๑) นางสาวดารุณี มีสุวรรณ อายุ ๕๓ ปี ผู้เก็บเงินล้านตามหาเจ้าของ ตั้งใจทำความดีถวายในหลวง เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๐ นางสาวดารุณีได้เดินทางมาลงนามถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ที่โรงพยาบาลศิริราช จากนั้นได้ไปซื้อยาที่ร้านวิวัฒน์เภสัช หน้าโรงพยาบาลศิริราช ระหว่างนั้นได้พบกระเป๋านางสาวดารุณีตกอยู่ที่พื้น จึงเก็บมาเปิดดูพบว่าเงินจำนวนมากจึงมอบให้นางสาวอุไรวรรณ เลิศบรรณพงษ์ เจ้าของร้าน เก็บกระเป๋าดังกล่าวไว้เพื่อรอการติดต่อกลับมาของเจ้าของกระเป๋า วันต่อมาเมื่อไม่มีผู้ใดติดต่อมารับกระเป๋า ตนและนางสาวอุไรวรรณ จึงนำกระเป๋าดังกล่าวมอบให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลบางกอกน้อย ซึ่งตำรวจตรวจสอบแล้วภายในกระเป๋ามีเงินยูโรและเงินสกุลอื่น ๆ คิดเป็นมูลค่ากว่า ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท ต่อมาเวลา ๑๘.๐๐ น. นางจันทนา ภูบัวเฟื่อน เจ้าของเงินได้เดินทางมาสถานีตำรวจนครบาลบางกอกน้อย เพื่อติดต่อขอรับกระเป๋าดังกล่าวคืน

(๒) นางสาวอุไรวรรณ เลิศบรรณพงษ์ อายุ ๕๖ ปี เจ้าของร้านขายยาวิวัฒน์เภสัช ผู้รับฝากเงินล้านที่นางสาวดารุณี มีสุวรรณเก็บได้ เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๐ และช่วยกันนำมามอบให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อตามหาเจ้าของ

(๓) นายทวีศักดิ์ รอบโลก อายุ ๓๓ ปี ผู้เก็บเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท คืนเจ้าของผู้เป็นชาวต่างชาติ เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๐ เวลาประมาณ ๑๘.๑๕ น. นายทวีศักดิ์ ขับรถแท็กซี่ ได้รับผู้โดยสารเป็นผู้ชายไทย ๑ คน ชาวต่างชาติ ๑ คน จากซอยสุขุมวิท ๔๙ ให้ไปส่งที่พืชมงคล ซอย ๑๔ เมื่อส่งผู้โดยสารแล้วจึงไปรับภรรยาและบุตรสาวเพื่อไปรับประทานอาหารเย็น บุตรสาวเป็นผู้พบกระเป๋าดังกล่าวที่หน้ารถแท็กซี่ของตน จึงเปิดดูเห็นเป็นธนบัตรต่างประเทศสกุลดอลลาร์ออสเตรเลีย และเงินยูโรจำนวนมาก พร้อมทั้งพาสปอร์ต และเอกสารตารางการบิน นายทวีศักดิ์

จึงแจ้งมาที่ จส. ๑๐๐ ประสานกับสถานีตำรวจภูธรตำบลพญา จนพบเจ้าของเงินคือ นายเดเนียล พอตเตอร์

(๔) เด็กชายธีรวัฒน์ อีสมาแอล อายุ ๑๔ ปี เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ เด็กชายธีรวัฒน์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ ๒ โรงเรียนท่าอิฐศึกษา นนทบุรี ซึ่งทางโรงเรียนได้จัดมาทัศนศึกษาที่สวนหลวง ร.๙ ระหว่างที่เด็กชายธีรวัฒน์เดินทางผ่านหน้าหอรัชมงคล ได้พบสร้อยคอทองคำหนัก ๒ บาท หล่นอยู่บนสนามหญ้า จึงเก็บและนำไปฝากไว้ที่เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพราะเกรงว่าสร้อยจะหาย ทางกองอำนวยการของสวนหลวง ร.๙ ได้ลงบันทึกรายละเอียดของสร้อยเพื่อตามหาเจ้าของ และจัดซื้อ ที่อยู่ของเด็กชายธีรวัฒน์ไว้ และเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ เจ้าของสร้อยคอทองคำได้มารับสร้อยคอคืนจากทางเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยสวนหลวง ร.๙

โครงการ “ส่งเสริมคนดีศรีสังคม” เป็นโครงการที่คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติได้ดำเนินการโดยอัญเชิญกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานให้แก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ ๒๕๑๕ มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมคนดี ด้วยการยกย่อง เชิดชู และมอบประกาศเกียรติคุณให้แก่ผู้กระทำความดี โดยคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือก “คนดีศรีสังคม” มีผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี (นายระพีพันธุ์ สิริวัฒน์) เป็นประธานอนุกรรมการจะเริ่มดำเนินการด้วยการประสานกับหน่วยงานเครือข่าย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และสื่อมวลชน ในการติดตามข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการทำความดีของคนไทยที่อยู่ในประเทศไทย อันเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติเป็นที่ประจักษ์ แล้วนำมาพิจารณาคัดเลือกอย่างโปร่งใส เป็นธรรม หลังจากนั้น ก็จะมอบเกียรติบัตรและรางวัลเพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติให้แก่ผู้กระทำความดีเหล่านั้น ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการมอบเกียรติบัตรและรางวัลให้แก่ผู้ทำความดีไปแล้วจำนวน ๕ คน

การคัดเลือกครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่าง ประจำปี ๒๕๕๑

นพพร บุญแก้ว รายงาน

การคัดเลือกครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่าง เป็นกิจกรรมของคณะกรรมการส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อยกย่องประกาศเกียรติคุณครอบครัวที่ประสบความสำเร็จในชีวิตครอบครัว หน้าที่การงาน และเป็นแบบอย่างให้แก่ครอบครัวอื่น ๆ ได้นำไปประยุกต์ใช้ในครอบครัวของตน โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกที่สำคัญ เช่น เป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วยบิดา และ/หรือมารดา ซึ่งอาจจะไม่มีชีวิตอยู่หรือไม่ก็ได้ และมีบุตรซึ่งยังมีชีวิตอยู่ มีระเบียบวินัย และส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความประพฤติอยู่ในกรอบศีลธรรมและจริยธรรมอันดีงาม บุคคลในครอบครัวประสบความสำเร็จในอาชีพหรือหน้าที่การงาน ฯลฯ ซึ่งนับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน มีครอบครัวที่ได้รับการคัดเลือกไปแล้ว ๓๖๑ ครอบครัว

การคัดเลือกครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่าง ประจำปี ๒๕๕๑ คณะอนุกรรมการฯ ได้พิจารณาคัดเลือกครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่างจากข้อมูลที่หน่วยงานต่าง ๆ ส่งมาจำนวนมากกว่า ๕๐๐ ครอบครัว ผลปรากฏ

ว่า มีครอบครัวที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่างประจำปี ๒๕๕๑ จำนวนทั้งสิ้น ๓๓ ครอบครัว และได้จัดพิธีมอบรางวัลขึ้นในวันอังคาร

ที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๑ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ณ หอประชุมกรมประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร โดยมี ฯพณฯ องคมนตรี (พลอากาศเอก กำธน สินธวานนท์) และท่านผู้หญิงพึงใจ สินธวานนท์ เป็นประธานพิธีมอบรางวัล

ครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่างประจำปี ๒๕๕๑ จำนวน ๓๓ ครอบครัว ประกอบด้วย (๑)

ครอบครัว นายจรูญ - นางสังเวียน กลั่นเลี้ยง (๒) ครอบครัว นายบุญยัง - นางมาลี กังใจ (๓) ครอบครัว นายป้อมเพชร - นางดอกจันทร์ กาพิง (๔) ครอบครัว นายอุทัย - นางเล็ก ชันจำนงค์ (๕) ครอบครัว นายนพพร - นางสุพรรณิ จันทรง (๖) ครอบครัว นายกระจำ - นางยุพาพร จันทสาร (๗) ครอบครัว นายทนงศักดิ์ - นางทิพย์วรรณ แจ่มไพบูลย์ (๘) ครอบครัว นายเฉลิม - นางชุม นิมิตรักษ์ (๙) ครอบครัว นายสมชัย - นางเสมอ ขำพาลี (๑๐) ครอบครัว นายแผ้ว - นางละม้าย ขูพงศ์ (๑๑) ครอบครัว นายเป้ง - นางมันไชยภาพ (๑๒) ครอบครัว นายเลื่อน - นางสมพงษ์ ตั้งแต่ง (๑๓) ครอบครัว จ.ส.อ. สมหวัง - นางสมบัติ นาคฤทธิ์ (๑๔) ครอบครัว นายประสงค์ - นางประนอม ปันทอง (๑๕) ครอบครัว นายแสวง - นางสุนันท์ เปรมมานะดี (๑๖) ครอบครัว นายโสภณ - นางผ่องใส ผ่องใสโสภณ (๑๗) ครอบครัว นายเดชา - นางอมรา พรหมศรี (๑๘) ครอบครัว นายวิฑูรย์ - นางจริยาพร พัฒนชัยกุล (๑๙) ครอบครัว นายสะพาน - นางจำนงค์ เพชรภาพ (๒๐) ครอบครัว นายบุญเจือ - นางพยอม เพชรสังข์ (๒๑) ครอบครัว ตาบตำรวจ บุญเลิศ - นางสุภาภรณ์ โพธิ์ทิ (๒๒) ครอบครัว นายผล - นางสุมาลี ยอดบุญ (๒๓) ครอบครัว นายกลั่น - นางสรัน

รับรอง (๒๔) ครอบครัว นายเทอดพงศ์ - นางวัชรวิวัฒน์ลีรัตน์ (๒๕) ครอบครัว นายภูกร - นางผลทาน ศรีณรงค์ (๒๖) ครอบครัว นายดำริห์ - นางประนอม ศรีสุข (๒๗) ครอบครัว นายทองหล่อ - นางรำไพ ศรีหนารถ (๒๘) ครอบครัว นายกัมพล - นางอัมพา สมฤทธิ์ (๒๙) ครอบครัว นายจำแลง - นางศรีน สมสุข (๓๐) ครอบครัว นายปรีชา - นางสุมิตรา สุขสมอรธ (๓๑) ครอบครัว นายจำเริญ - นางพิมวรรณ สุวพิศ (๓๒) ครอบครัว นายเปลี่ยน - นางสมสวัสดิ์ สุวรรณโสภาส (๓๓) ครอบครัว ดาบตำรวจ อธิรุทธ - นางสุภาศิริณี เอียดแก้ว

คณะอนุกรรมการส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตย มีหน้าที่พิจารณากำหนดแนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้แก่เยาวชนและประชาชน ได้พิจารณาเห็นว่าการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยยังไม่ได้ผลเท่าที่ควรเนื่องจากประชาชนไทยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเชิงรูปแบบ แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเชิงเนื้อหาซึ่งเป็นแก่นแท้ของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ดังนั้นหากต้องการให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย มีความเจริญ เข้มแข็ง และมั่นคง จำเป็นที่จะต้องทำให้ประชาชนไทยมีความรู้ความเข้าใจถึงแก่นแท้ของประชาธิปไตย ด้วยการสร้างวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม จึงเห็นควรให้มีการจัดกิจกรรมดังกล่าวขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ครอบครัวอื่น ๆ ในสังคมให้ปฏิบัติเป็นแบบอย่างต่อไป

การจัดเวทีประชาพิจารณ์แผนแม่บท การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

สุริพร เกียรตินาวิน รายงาน

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ร่วมกับสถาบันวิจัย

ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สถาบันวิจัยพัฒนาและศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยโยนก และสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ จัดเวทีประชาพิจารณ์แผนแม่บทการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔ ขึ้น ในวันศุกร์ ที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๑ ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล โดยมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายจักรภพ เพ็ญแข) เป็นประธาน ในการเปิดเวทีประชาพิจารณ์แผนแม่บทการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔ พร้อมปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “การสร้างสันติวิธีในสังคมไทยด้วยเอกลักษณ์ของชาติ” และมอบรางวัลแก่ผู้ชนะการประกวดเรียงความ คำขวัญ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติระดับประเทศด้วย ผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์ประกอบด้วย คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ หรือผู้แทน ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรอิสระ นักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน สมาคมนิยมไทย ผู้แทนเวทีประชาพิจารณ์ฯ ในแต่ละภูมิภาค และผู้รับรางวัลชนะการประกวดเรียงความ คำขวัญ และข้อเสนอแนะเอกลักษณ์ของชาติ ทั้งระดับประเทศ และระดับภูมิภาค ประมาณ ๓๕๐ คน

ทั้งนี้ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ได้จัดเวทีประชาคมเพื่อจัดทำแผนแม่บทการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔ ใน ๔ ภูมิภาค รวมทั้งเวทีกรุงเทพมหานครและปริมณฑลไปแล้ว ตั้งแต่ต้นปี ๒๕๕๑ เพื่อประมวลแนวคิด แนวทาง ความรู้

ประสบการณ์ เกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติ รวมทั้งเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดการจัดระบบและกลไกเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านเอกลักษณ์ของชาติในส่วนภูมิภาค ให้มีความชัดเจนและมีศักยภาพยิ่ง ๆ ขึ้น และเพื่อส่งเสริมให้เกิดองค์กรเครือข่ายในการดำเนินงานการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับชาติ

ผลการดำเนินงานโครงการจัดทำแผนแม่บทการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ได้ทำให้ประชาชนทุกภาคส่วนของสังคม เป็นต้นว่า นักเรียน นักศึกษา ประชาชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ นักพัฒนา นักการเมือง ข้าราชการ พนักงาน บริษัทห้างร้านเอกชน พระสงฆ์ นักบวช ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนแม่บทดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดเวทีประชาคมและเวทีประชาพิจารณ์ทั้งระดับภูมิภาคและระดับชาติ การจัดการประกวดเรียงความ คำขวัญ และข้อเสนอแนะ ซึ่งตรงกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ในภาครัฐ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง และตระหนักในความรับผิดชอบ เพื่อจะได้ช่วยกันคุ้มครองป้องกันเอกลักษณ์ของชาติให้เข้มแข็งยั่งยืนสืบไป รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือสื่อสารคุณค่าและความดีงามในความเป็นชาติสู่สากลได้อย่างกว้างขวางด้วย 🌐

มาใช้คำไทยกันเถิด

คนไทยบางคนรวมทั้งสื่อมวลชนต่าง ๆ มักใช้คำศัพท์ภาษาต่างประเทศปะปนกับภาษาไทยทั้งในการพูดและการเขียน ทั้งที่ศัพท์ภาษาต่างประเทศเหล่านั้นมีคำภาษาไทยอยู่แล้ว และไม่ใช่วิชาการที่จำเป็นต้องใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อความเข้าใจแต่อย่างใด

มาใช้คำไทยกันเถิด 😊

พวก ไม่ควรใช้ กรุ๊ป (group)

😊 เด็กพวกนี้ไม่ขยันเรียน

😞 เด็กกรุ๊ปนี้ไม่ขยันเรียน

ยก ไม่ควรใช้ เร็ส (raise)

😊 ที่ประชุมได้ยกปัญหานี้ขึ้นมา

😞 ที่ประชุมได้เร็สปัญหานี้ขึ้นมา

ความต้องการ ไม่ควรใช้ รีไควร์เมนต์ (requirement)

😊 ความรู้คอมพิวเตอร์เป็นความต้องการสำคัญของบริษัท

😞 ความรู้คอมพิวเตอร์เป็นรีไควร์เมนต์สำคัญของบริษัท

ชุด ; ทำ ; เกาะ ไม่ควรใช้ เซ็ต (set)

😊 ถ้วยขามชุดนี้สวยงาม

😞 ถ้วยขามเซ็ตนี้สวยงาม

😊 เธอชอบไปทำผมที่ร้าน

😞 เธอชอบไปเซ็ตผมที่ร้าน

😊 คนงานเทปูนแล้ว แต่ปูนยังไม่เกาะตัว

😞 คนงานเทปูนแล้ว แต่ปูนยังไม่เซ็ตตัว

บรรจุภัณฑ์ ; ชุดเหมารวม ไม่ควรใช้ แพ็กเกจ (package)

😊 สินค้าส่งออกควรมีบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม

😞 สินค้าส่งออกควรมีแพ็กเกจที่สวยงาม

😊 การท่องเที่ยวแบบชุดเหมารวมถูกกว่าเดินทางไปเอง

😞 การท่องเที่ยวแบบแพ็กเกจถูกกว่าเดินทางไปเอง

โครงการ / ช่วง / ระยะ ไม่ควรใช้ เฟส (phase)

😊 หมู่บ้านศศิธรโครงการ / ช่วง / ระยะที่ ๑ จะสร้างเสร็จภายในปีนี้

☹️ หมู่บ้านศศิธรเฟสที่ ๑ จะสร้างเสร็จภายในปีนี้

คนส่งเอกสาร ; คนส่งของ ไม่ควรใช้ เมสเซ็นเจอร์ (messenger)

😊 คนส่งเอกสารจะนำจดหมายไปให้คุณในวันพรุ่งนี้

☹️ เมสเซ็นเจอร์จะนำจดหมายไปให้คุณในวันพรุ่งนี้

😊 คนส่งของจะนำสินค้าไปให้ลูกค้า

☹️ เมสเซ็นเจอร์จะนำสินค้าไปให้ลูกค้า

คุณธรรม ; คุณความดี ไม่ควรใช้ เมอริต (merit)

😊 เขาได้รับยกย่องว่ามีคุณธรรมสูงมาก

☹️ เขาได้รับยกย่องว่ามีเมอริตสูงมาก

😊 งานนี้สำเร็จได้ต้องยกคุณความดีให้เขา

☹️ งานนี้สำเร็จได้ต้องยกเมอริตให้เขา

ข้องใจ / ติดใจ ไม่ควรใช้ มายด์ (mind)

😊 ฉันไม่ข้องใจ / ติดใจเรื่องนี้

☹️ ฉันไม่มายด์เรื่องนี้

เลื่อนตำแหน่ง ; ส่งเสริมการขาย ไม่ควรใช้ ไพโรโหมต (promote)

😊 เขาได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นผู้ช่วยผู้จัดการ

☹️ เขาได้ไพโรโหมตขึ้นเป็นผู้ช่วยผู้จัดการ

😊 บริษัทพยายามส่งเสริมการขายสินค้าใหม่

☹️ บริษัทพยายามไพโรโหมตสินค้าใหม่

ยั่ววน ไม่ควรใช้ เซ็กซี่ (sexy)

😊 ดาราคนนี้แต่งตัวยั่ววน

☹️ ดาราคนนี้แต่งตัวเซ็กซี่

ลักษณะดึงดูดเพศตรงข้าม ไม่ควรใช้ เซ็กซ์แอปพิล (sex appeal)

😊 ผู้หญิงคนนี้ไม่สวย แต่มีลักษณะดึงดูดเพศตรงข้าม

☹️ ผู้หญิงคนนี้ไม่สวย แต่มีเซ็กซ์แอปพิล

ส่งเสริมการขาย ไม่ควรใช้ โปรโมชัน (promotion)

😊 โทรศัพท์มือถือยี่ห้อนี้อยู่ในระยะส่งเสริมการขาย

☹️ โทรศัพท์มือถือยี่ห้อนี้อยู่ในระยะโปรโมชัน

งาน ไม่ควรใช้ จ๊อบ (job)

😊 เขารับงานมากจนทำไม่ไหว

☹️ เขารับจ๊อบมากจนทำไม่ไหว

เกษียณ / ออก ; ถูกให้ออก ; ถอนตัว ไม่ควรใช้ รีไทร์ (retire)

😊 เขาจะเกษียณ / ออกจากงานปีหน้า

☹️ เขาจะรีไทร์จากงานปีหน้า

😊 เขาถูกให้ออกจากมหาวิทยาลัย

☹️ เขารีไทร์จากมหาวิทยาลัย

😊 เขาต้องถอนตัวจากการแข่งขันเพราะบาดเจ็บ

☹️ เขาต้องรีไทร์จากการแข่งขันเพราะบาดเจ็บ

(ศัพท์และตัวอย่างจากหนังสือ ศัพท์ต่างประเทศ
ที่ใช้คำไทยแทนได้ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

